

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Կ. ՏԱՐՕՆԵՅԻՈՅ

163

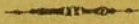
ՍՏՈՒԳԼԱՄ Է 1901 Ք.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՂՆՁԷ ԲԱՂԱԲԻՆ

ՅՈՐՈՒՄ ԵՆ ԲԱՆՔ ԽՐԱՏԱԿԱՆՔ ԵՒ ՕԳՏԱԿԱՐՔ
ԽՐԿԱՐԱՅ ԻՄԱՍՏՆՈՅ
ԵՒ ԱՅԼ ԲԱՆՔ ՊԻՏԱՆԻՔ

Ո՛րդեակ նոր դատաստան մի սահմաներ անիրաւութեամբ. թէպէտ և իշխան լինիս 'ի սահմանէ դուրս մի ելաներ:

Տ Փ Խ Ի Ս

Տպարան Տ. Մ. Ռօտինեանցի

1908

V

89499

Կ-53 ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՂՆՁԷ ՔԱՂԱՔԻՆ

ՅՈՐՈՒՄ ԵՆ ԲԱՆԻ ԽՐԱՏԱԿԱՆԻ ԵՆ ՕԳՏԱԿԱՐԲ
Խ Ի Կ Ա Ր Ա Յ Ի Մ Ա Ս Տ Ն Ո Յ
ԵՆ ԱՅՂ ԲԱՆԻ ԱԿԻՏԱՆԻՔ

Ո՛րդեակ, նոր դատաստան մի սահմաներ
անիրաւութեամբ. թէպէտ և իշխան
լինիս ՚ի սահմանէ դուրս մի ելաներ:

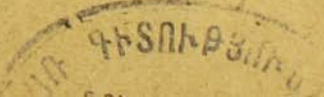
A 3246

ԹԻՖԼԻՍ

Տպարան «Էսպերանսո» Ելիզաւետ. № 17.

1911.

Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՊՂՆՁԷ ՔԱՂԱՔԻՆ

ՈՐ Է

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ա Յ Թ Ա Ր Հ Ի Ս

Կայր 'ի Պաղտատ քաղաքն Խալիֆայ մի, որում անունն էր Աբդուլմէլիք: Օր մի 'ի մէյտան իջաւ, ժողովեց զիւր մեծամեծսն, ու եհարց վասն Սողոմօնի՝ թէ ռալէս հրաման առնէր 'ի վերայ դիւան:

Յառաջ եկն Ամիրայն և ասաց, հրգօր և մեծ, Խալիֆայ, կայր մարդ մի որդի վաճառականի և ասէր՝ թէ ես գնացի 'ի Սելեկիայ կղզին, և մուրրեցաք 'ի ծովին քառասուն օր: Եւ ապա ելաք 'ի լեառն մի բարձր՝ և ամենևին ոչ ճանաչէաք զտեղին, և տեսաք մար-

զիկք սևք և այլադէմք. բարև ետուն և տարան զմեզ 'ի տունս իւրեանց. և կացաք առ նոսա երեք օր: Եւ ելեալ զնացին 'ի ծովն 'ի յորս, և տարան զմեզ զհետ իւրեանց. արկին զգործին՝ և կալան շատ ձկներ. և զհետ ձկանց բերին կուժ մի՝ արճիճով մատնէհարած Սողոմօնի մօհրովն: Եւ բացեալ զկուժն՝ ելաւ սև մուխ ու բարձրացաւ յօդս, և եղև գիշատեսիլ մարդոյ. աղաղակեաց և ասէ, «Սողոմօն Սողոմօն որդի Դաւթի մարգարէի. մեղայ, այլ չգործեմ զոր ինչ գործեցի մինչև ցայժմ. այլ՝ կամ 'ի հրամանս քո»: Զի գիտաց զեն՝ թէ զեռևս Սողոմօն կենդանի է:

Յայնժամ ասէ խալիֆայն, ոչ հանգչի սիրտս իմ՝ մինչև տեսանեմ զայն կուժն, և ապա հաւատամ այդ բանիդ: Եւ հրամայեաց Ռալիֆայն՝ Տալիպին որդւոյն Սէհալայ՝ թէ զնա՛ առ Ամիրմուսէն առ յարևմտից տէրն, որ երթայք երկուքդ յորոնել մինչև գտանէք զայն կուժն. և ինձ հաստատուն

զրոյց ասէք՝ թէ ինչ կայ ՚ի ծովն կամ
 ՚ի ցամաքին: Եւ յետոյ Խալիֆայն շատ
 գանձ, պատուական ակունք, տաճիկ
 ձիանք և ազնիւ ծառայք տւաւ Տալիպին:

Գնաց Տալիպն առ Ամիրմուսէն. և
 ելաւ Ամիրմուսէն շատ հեծելովք յաշ-
 խարհն Ականացւոց թագաւորին: Կար-
 դաց թագաւորն Ականացւոց զհրաման
 Տալիպին, և կոչեաց զոր ինչ յաշխար-
 հըն իւր հին մարդ կայր, և զշատա-
 շրջիկ վաճառականսն: Գտան ալևոր
 մարդ մի, որ գիտէք զծով և զցամաք,
 և զանբնակ աշխարհն տեսեալ էր: Ե-
 հարց թագաւորն ցծերն և ասէ, սիրե-
 լի՛ գիտես զայն տեղն՝ յորում Սողո-
 մօն բարկացաւ զիւացն, զորս ՚ի պղն-
 ձէ կուծն էած ու արճիճով մատնէհա-
 րեաց, և ՚ի ծովն ձգեաց: Ասաց ալե-
 ւորն՝ այն գիտեմ: Ասաց թագաւորն՝
 թէ պէտք է որ տանիս զխալիֆայն և
 Ամիրայքն յայն տեղն: Ասաց ալևորն՝
 յոյս ունիմ առ Աստուած, որ զբարին
 առաջնորդէ. բայց ճանապարհն վը-
 տանգաւոր է և հեռի, քառասուն օր

անջուր պիտի գնան և գան, և շատ
զարմանք կայ ՚ի ճանապարհին:

Յայնժամ ասաց թագաւորն ցԱմիր-
մուսէն, այդ գիտուն ծերդ՝ որ յաշ-
խարհիս այլ չկայ, ՚ի քեզ եմ տուել:
Ծունր էած Ամիրմուսէն՝ և խիլաթեաց
զծերն, և եհարց ցծերն՝ ի՞նչ պէտք
են ՚ի ճանապարհին: Ասաց ծերն՝ հա-
զար ուղտ աւելի պիտի քան զմեր
գրաստն՝ որ ջուր բառնամք և մըտ-
նումք ՚ի Պոի աշխարհն, այլ զջուրն
պէտք է՝ որ ապակի կժով բառնամք՝
որ չցամաքի, զի հողմն սաստիկ է՝ որ
կը ցամաքեցնէ զջուրն ՚ի մէջ տկին:

Յայնժամ զուգեցին՝ և ուղևորեցան
՚ի ճանապարհ, և գնաց երկու հազար
ձիաւորօքն ՚ի շէն և յանշէն ՚ի ներս.
և հասին յանմարդաբնակ աշխարհն, և
լրացաւ տարի մի: Եւ՞ զիշեր մի ծերն
զաստղն նշան էր եզեալ՝ և երթային,
և ծածկեաց ամպն զաստղն, և մոլո-
րեցան ՚ի ճանապարհէն, եհարց Ամիր-
մուսէն ցծերն և ասէ, յո՞ր աշխարհի
եմք, ասաց ծերն՝ ոչ գիտեմ: Ասաց

Ամիրամուսէն, կարեն^օ դառնալ յայն տեղն՝ որ զճանապարհն կորուսաք. ասաց ծերն՝ ոչ գիտեմ: Յայնժամ շատ լացին, և գնացին յանուն Աստուծոյ մինչև ՚ի կէս օր, և մտան ՚ի դուռ աշխարհին սևագոյն բլուր մի բարձր, և ՚ի հեռուստ որպէս զծուխ երևէր, և ՚ի համեցին ՚ի նա: Եւ իբրև մօտեցան՝ տեսին, զի գմբէթ էր բարձր և գեղեցիկ. և շէնքն ամէն՝ պատուական ակունք էին՝ եախուտ և զմրուխտ, և շուրջ զանազան ակամբք զարդարեալ: Ասաց Ամիրամուսէն՝ փնտք Աստուծոյ, որպէս գեղեցիկ շինուածք են: Եւ դուռն գեղեցիկ մարմարիոնեայ էր. և դուպպէին նստուածքն՝ հազար ըզտոյ քայլք էր, և գմբէթն բարձր՝ արճիճով կապած: Տեսաւ Ամիրամուսէն՝ և զարմացաւ ի բարձրութեանն դուպպէին: Եւ էր անվայր և անմարդաբնակ, և բուն ճշէր ի վերայ պարսպացն. երբ զայն տեսին՝ շատ լացին: Եւ ասաց Ամիրամուսէն՝ թէ զատ ՚ի յԱստուծոյ ոչ ոք կարէ շինել, զի

փառք և վայելչութիւն աշխարհիս
սուտ է:

Ի վերայ նորա գրած էր ողբս այս.

Գնաց ժամանակ նոցա, երբ երազ
մութն ՚ի գիշերին. չկայ դառնալու
ճարակ, յայս տեղս զոր ՚ի յետ թողին:
Աւաղ թէ կարեմք գիտնալ, թէ բարի
գործով գնացին. կամ թէ հարուածով
անցին, վասն մեղաց որ մէկ չերևին:

Յայնժամ ասաց Ամիրմուսէն, ո՛ւր
են սոցա տէրքն կամ շինողքն. և ո՛ւր
են, որ շատ դատեցան, և որպէս
ծաղիկ թառամեցան և պակասեցան:
Ասաց ալևորն, պարտ է քեզ գոհանալ
զԱստուծոյ, որ փրկեաց զմեզ յայն
վտանգէն՝ և հասոյց ՚ի յայս վա-
յելուչ տեղիքս: Գիտե՞ս Ա՛միրայ՝ որ
քո աստուածս իրութիւնդ փրկեաց ըզ-
մեզ. իմ հայրն կասէր՝ թէ ո՛վ որ յայն
տեղն մոլորեալ է՝ որ մենք մոլորե-
ցանք, այլ ոչ են երևեալ. բայց աստի
մինչև ՚ի Պղնձէ քաղաքն երեք ամսոյ
ճանապարհ է. և զայս Աղէքսանդր շի-

նեաց՝ և ընդ այսր գնայր ՚ի Պղնձէ քաղաքն:

Յայնժամ ասաց Ամիրմուսէն՝ յառաջ ՚ի քաղաքս մտնունք և տեսնումք զվայելչութիւն քաղաքիս, և ապա երթամք: Եւ մտեալ ՚ի քաղաքն՝ տեսաք գեղեցիկ դարպաս մի շինած մեծ և լայնանիստ. և ՚ի դուռն գրած էրնօսր գրով: Ասաց Ամիրայն՝ ո՞վ կարէ կարդալ զայս գիր. ասաց ալևորն՝ ես եօթն ազգի գիր գիտեմ: Ասաց Ամիրայն՝ կարդա՛ որ տեսնում. և սկսաւ կարդալ զբանս զայս:

Մարդն որ գայ ՚ի յայս տեղիս, թող լայ զմեզ՝ ինքն խրատուի, որ մեք ՚ի մեր շատ իրանց եմք, բաժան ողորմ ու լալիս: Եւ քիչ մի յառաջ երթայք, ու տեսնուք իրք զարմանալի. և փառք Աստուծոյ նա տայ, քանզի նա է միշտ կենդանի: Տեսէք դուք բազում զարմանք, թէ քանի մարդ հող է դարձեր. մահն բաժանեց զմեզ, կորուսաք զոր ինչ ունէաք: Համարս տալոց եմք գործէր. այլ վնյ անաչառ ատեանն

ուր զահեղ բարբառն է հնչէր: Փողո-
վեցաք գանձս բազումս, ու այլոց թո-
ղաք գնացաք. զքիչն շատին տուաք,
ու զանդէնն մեք մոռացաք: Եւ զհետ
մեր այն երեկ, զինչ որ յայս կեանքս
գործեցաք. նա թէ չար արարեալ եմք,
զամէն գործոց հաշիւն տի տամք:

Յայնժամ մտին 'ի կայսրին տեղն
և տեսին զարմանալի շինուածս՝ և 'ի
գետնամէջն սալեր կապած էր, արծա-
թած և ոսկէջրած: Եւ գնացին 'ի մէ-
կալ դուռն, յորոյ վերայ գրած էր ող-
բըս այս:

Քանի Ադամայ որդիք, ծներ է յայս
կեանքս ու մեռեր. և քան զանասուն
անբան, կենդանեօքս աստէն մոլորեր:
Այլ որ զիտունք են եղեր, զայս կեան-
քըս սուտ են համարեր. անդէնն իւ-
րեանց տուն շինէր, ու վստահ 'ի ներս
գնացեր:

Լսեց Ամիրմուսէն՝ և աղիողորմ ե-
լաց, որ ունի խելք և միտք և իմաս-

տութիւն՝ նա կարէ ճանաչել զայս
կեանքս, որ ամէն մեծութիւն ոչ ինչ է:
Եւ կայր ՚ի մէջ այնր տեղին զմրէթ մի
մեծ և բարձր, և ՚ի բոլորն նորա չորս
հարիւր գերեզման կայր մարմարոնեայ
քարիւ՝ ազգի ազգի գունով. և էր զը-
րած ՚ի վերայ տապաններուն՝ փորած
ու ոսկւով լցած՝ Յունարէն գրով շատ
ողբեր. և գերեզման մի ուրիշ կայր
զարգարած՝ յորոյ վերայ գրած էր ող-
բըս այս, զոր կարգաց ալևորն:

Աւանդ թէ քանի կացի, կենդանի որ
վայելեցի, գործոյս ամէնն հաշուի,
ահա եհաս ժամ՝ որ խնդրի: Քանի
կենդանի էի, նա բազմաց պարգևք
բաշխէի. ևս զիս անմահ կարծէի, նա
եղէ սակաւ մի փոշի:

Եւ զբաժ էր՝ թէ այս գերեզմանս շէճու-
պին է, որ ՚ի մահուն ժամանակն ասաց ՚ի վե-
րայ իւր անձին ողբս այս:

Քանի որ յայս կեանքն եկիր, նա
կացեր զամէնն ՚ի յերեր: Բերդեր ու
բազում քաղաք, դու զամէնն յայլոց

խլեցիր: Հիմի ես խաւար դարձեր, որ
որդունքն 'ի քեզ կան 'ի կեր. դու ես
պատասխան տալու, զոր 'ի յայս կեան-
քըս զրկեցիր.

Յայնժամ մտան 'ի մէկ ալ դուռն,
և գրած այսպէս: Երբ մահն երեկ՝ իմ
զօրքն չկարացին թափել զիս. իմ
անչափ մեծութենէն՝ ոչ կայր այլ
մարդ. իմ բաժին պատանքս է, ու տա-
նողքս, ու փորողքս, ու՝ գերեզմանս.
և ամէն մեծութիւնս կորեալ՝ և այլոց
մնաց: Եւ դեռ իմացայ որ մարմնոյս
սէրն կորոյս զիս. երբ իմ անչափ մե-
ծութիւնս ինձի դէմ չեկաւ, նա այլ
մարդ կան, որ այս սուտ կենցաղոյս
կու հաւատայ:

Եւ մտան ի մէկ ալ դուռն, և տե-
սան՝ որ զարմանալի շինուածովք
զարդարած, և գրած էր զղբս և բանս
այս: Ո՛վ եղբայրք՝ Աստուած միայն
է անմահ ու անեղ. մի վստահանայք
ի սէր աշխարհիս. զի խարէութիւն և
սուտ է, և երազոյ նման:

Այ իմ սիրելի եղբարք, աչք ՚ի յիս տուէք զէն էհար, զի շատ ՚ի մէկ տեղ կեցաք, և եղաք ուրախ հաւասար: Ի յայս տեղս իմ խիստ գուժար, զի զժոխքն է մութն ու խաւար, զիս տեսէք արէք ձեզ ճար, զէն էհար հազար զէն էհար.

Եւ գրած էր, թէ ո՛վ զիս տեսնու, թող վայ տայ ինձ, զի ես թագաւոր էի հօր և յաղթող ՚ի պատերազմի. այժմ լաւ է մուրացկան միքան զիս:

Երբ ես կենդանի էի, տէր էի հազար քաղաքի. բերդեր ու գաւառ բազում, անհամար ու անթուելի: Քսան հազար ձի ունէի, զօրեղ ու զարմանալի. երբ ես ՚ի տնէն ելնէի, քսան հազար մարդ հեծցնէի: Անշափ ոսկի ու արծաթ, ակն ու մարգարիտ ունէի, որ պրճելով լցեր էի, ու ապրեցայ հարիւր տարի: Յանկարծակի մահ անկաւ, ՚ի յիմ դարպասն և չմնացաք. ոչ ծեր և ոչ տղայ ասաց, հանց որ թաղել ոչ կարացաք: Բայց թէ զմեծ-

սըն թաղէաք, և զայլսն 'ի բաց ընկեցաք. այլ այժմ մեք յոյժ յաղթեցաք, ու զայս բաներս առ ձեզ գրեցաք:

Որ զմեր խեղճ մահն լսէք, ու դուք ձեզի մեզմէն խրատուիք. լսելով հասեալ բարկութիւնն, 'ի մանկութեան ձերում ապրիք: Ես մեծ թագաւոր էի, հզօր զօրաւոր և արի. շատ գանձ ու ապրանք ունէի, որ չունէր մարդ 'ի վերայ երկրի: Զհոգիս իմ անտես արի, ու զընչից շահս թուէի. զամէնն այժմ այլոց թողի, մէն զպատանքս առի գնացի: Մեռայ ես որ տէր էի, բարութեանս զոր դուք տեսանէք. մարդ ու հանց աղւոր վայելք՝ նա չէ հասեր մեր հայրենիք: Դեռ զրկէի զայլ ոք, մինչ որ մահն ասաց թէ հէրիք. մոխրիս եմ հաւասար եղեր, այ եղբարք իմ դուք մի խաբուիք:

Եւ երբ ցաւն զիս նեղէց՝ կոչեցի զիմսն զամենայն և ասի թէ օգնեցէք ինձ. թափեցէք զիս ի մահուանէ, որ կու բաժանէ զիս 'ի ձեզանէ: Ասացին, թէ չար կամ ունիս, ասէ, որ կուռինք.

Թէ չէ՝ ՚ի հետ Աստուծոյ սլ կարէ կը-
 ոուիլ, մահն առաջի ամենեցուն կայ:
 Յորժամ, որ զայն լսեցի, նա կայի
 Աստուծոյ ՚ի հրամանքն. բերել տուի
 զապրանքն իմ զամենայն, ու կուտեցի
 որպէս զբլուր մի: Եւ ասացի իմ գան-
 ձիս՝ Թէ գնեցէք զիս, որ մէկ տարի
 մի ալ ապրիմ. նա ասացին, Թէ այդ բա-
 նիդ այլ ճար չկայ, նա կացի Աստուծոյ
 հրամանքնին, ու արձակեցի զհոգիս:

Աւանդ մեռած անունս իմ, որ այլ
 ոչ բնաւ յիշուի բարի. Թագաւոր որ-
 դի Գաղատայ, որդի Շատայ Թագաւո-
 րի: Ինչ գանձ ու ապրանք կայր ինձ
 զոր մեղօք էի ժողովեր. չկարաց ինձ
 մէկն օգնել, կամ սակաւ մի ցաւ փարա-
 տել: Տուէք զայս կեանքս ու զայն առէք,
 երբ մահուն ճարակի է հատեր. չկայ
 հողածին ծնունդ, կենդանի, որ զինքն
 է պահեր:

Եւ բրքայ մի կայր ՚ի մէջ դար-
 պասգին, ու ոսկի արծիւ մի դրած ՚ի
 վերայ նորա, որ ջուրն ՚ի բերանէն ՚ի
 վայր կը թափէր, տակն սալ էր կա-

պած. արծաթած ու ոսկէջրած: Եւ
գրած էր ողբս և բանս այս:

Ո՛վ որ տեսնու զայս վայելչութիւնս,
նա թող փառաւորէ զԱստուած: Մարդ՝
իմացիր զայս կեանքս, և գիտես որ չէ
մնացական. զմահն մոռացեր էք դուք,
ամենիս է ասպնջական: Զոր ինչ Ա-
դամայ 'ի վեր են ծնէր, ամէնն
գնան. ջանա որ բարի գործես, որ ան-
դէնն չլինիս փոշիման:

Եւ գնացին 'ի չորրորդ դուռն՝ յորոյ վերայ
գրած էր ողբս այս:

Հիմի եմ 'ի հող դարձէր, կերակուր
որդանց եմ եղեր. և 'ի յիմ անհուն
բարեացն. դատարկ և 'ի բաց եմ մնա-
ցեր: Շատ մարդ անարժան ոտոք, յիմ
տունս եկեալ ժուռ գայր կոխէր. այժմ
այլ ոք յիսնէ չվախեր, աղքատաց
նման եմ եղեր: Ո՛ մարդ՝ որ երբ գաս
առ մեզ, լաց ու զմեր կորուստն որո-
նէ. մահ մարդոյն դիւրաւ հասնի,
զկեանք մարդոյն դիւրաւ կը փոխէ:
Մինչ մեք կենդանի էաք, նստէաք ընդ

ուամ արժան է, հիմի ամէնէն 'ի զատ,
որ անանց հուրն զմեզ կայրէ:

Եւ գնացին 'ի հինգերորդ դուռն՝ յորոյ վե-
րայ գրած էր շատ խրատ, և ողբս այս:

Այս աստնւորիս բարիքն, չէ իսկի
մարդս մնացական, մահն զօրաւոր
կուգայ, և տանի 'ի հող և 'ի զնդան:
Որչափ որ անհոգ լինիս, ու շատ
զանձ ունիս 'ի խաղնան, մահն զայ
քակտէ տանի, որ իսկի հետքն չե-
րևան:

Ի վեցերորդ դուռն գրած էր ողբս այս:

Յիմար Աղամայ որդիք, որ աշ-
խարհս էք դուք չքացեր, տեսէք թէ
քանի մարդիք, յԱղամայ 'ի վեր են
անցել, Իուք իսկի բնաւ չյիշէք, այլ
անբանից պէս էք եղեր ու անմխի-
թար քայլօք, զմահուան օրն էք մո-
ռացեր:—

Ի յեօթներորդ դուռն գրած էր ողբս այս:

Այս աստնւորիս բարին, երազի
նման է, հազար վայ նորա ա-

3246

2209

սեմ. որ զայս կեանքս խիստ կու սիրէ: Երանի տամ այն մարդոյն, որ անդէնն գտուն կու շինէ. որ երբ այս կենացս ելնէ, յԱստուծոյ ինքն չամաչէ,

Ի յութերորդ գուռն գրած էր այսպէս.

Իսկ ոչ խրատին մարդիք, թէ մահուն օրն գալոց է. մոռնան զահագին տանջանքն, որ զբազումս անդ ժողովէ. զինչ որ աստ գործած լինի անդ մէկին հազար վճարէ. Չանն ըզքեզ 'ի զատ պահել. 'ի մեղաց և 'ի չարեաց գործէ: Տեսէք որ այս ամենայն շինուածոյս և գանձոյս, որ ես տէր էի, նստէի յայս գմբեթս ու վայելէի, և 'ի յայս անուշահոտութենէս անմահանայի: Արդ՝ տեսէք զայս ամենայն թագաւորութիւնս, որ տուն է եղեր այժմ զազանաց և թռչնոց. քանի զայս տեսանէք այլ մի հպարտանայք, և մի գործէք չար և մի նախանձիք 'ի սուտ փառքն: Յիշեցէք զայն՝ որ համարս տալոց էք առաջի Քրիստոսի,

զի ոչ կարէք պատճառել, թէ ոչ գիտացաք:

Արի՞ք դուք այս տեղս եղէք, ու տեսէք զիս 'ի մէջ հողին, թողէր եմ զամէնն 'ի բաց, նա՛մ համար կուզեն իմ գործին: Լացէք զամէնին պարոնս, որ տէր էի հազար երկրի. այսօր յամէնէն զրկած, ակն ունի հոգիս գեհենի:

Եւ այլ շատ ողորմ բաներ գրած էր, այլ թեթևացոյց Ամիրմուսէն զաշխարհս՝ յիւր աչքէն: Եւ գնացին յայն գմբեթն՝ որ բան զծուխ երևէր, այնչափ բարձր էր ու արճճով կապած. զայն տեսան՝ և զայլոց վայելչութիւնն մոռացան: Քանզի պատերն ամէն ոսկւով շինած, ու դռներն ամէն հանելիք էր, մեք ոչ կարացաք զրիլ: Յայն գմբեթին մէջն սեղան մը կայր, որ դեղին ակամբ ու ոսկւով և մարգարտով էր կազմած, և կայր շուրջ զնովաւ երկոտասան ակն. և բոլորն սեղանոյն հարիւր թիզ էր:

Գրած էր ՚ի վերայ նորա ողբս և բանս
այս՝ թէ՛ Ո՞ւր են նոքա, որ զուարճանային
շուրջ գսեղանովս:

Շատ թագաւորք ճաշակեալ, ՚ի սմա
այսօր մէկ մի չերևին. և այն որ գա-
լոց է աստ, գնալոց է անհնարին: Փո-
խին ցեղ ու ցեղ աւուրքս, օր լինի
ամէն մեռանին. անտէր թողին զայս
սեղանս, ու լալով ելան գնացին:

Եւ ՚ի միւս կողմն գրած էր ողբս և բանս
այս՝ թէ՛ Այս սեղանս զմրուխտ թագաւորին է:

Զինչ կայ գեղեցիկ շինուած, մահն
գայ զամենէն խափանէ. ճարտար դու
մտիկ արէ, թէ սոցա շինողքն այժմ
ո՞ւր է. նոյնպէս արժեցո՞ զաշխարհս,
ու մտօք զինքնդ դու քննէ: Երկնա-
ւորին դու փառք տո՞ւր, որ ամէն հոգ-
ւոց նա տիրէ: Հազար թագաւոր է
կերակրեր, ի վերայ սեղանոյս, ու ա-
մէն թագաւորաց անուանքն գրած է.
ու ամենեքեան անցեալ են ՚ի ներքև
հողին:

Եւ իբրև տեսաւ Ամիրմուսէն՝ հը-

րամայեց մարդոցը՝ թէ գրեցէք զայս բաներս. և մնացին ի յայն գմբէթն երեք օր: Եւ ապա գնացին երեք աւուր ճանապարհ, և տեսան բարձր բլուր մի, ու ՚ի վերայ բլրին կայր ձիաւոր մի պղնձէ. և գրած էր ՚ի վերայ ուրբին թէ՛ կալ զիս Աստուած և առաջնորդեան ինձ ՚ի ճանապարհն յայն ընդ որ զադարի՛ այն է Պղնձէ քաղաքն:

Արարին և որպէս գրած էր. և դորդեցաւ ումբին ծայրն ընդ յարեմուտս և գնացին ընդ այն, և անցան ընդ դիժար կապան մի. և տեսան բարձր բլուր մի քարէ: Եւ յայն սիւնին ծայրըն կայր կենդանի մի ՚ի մարդոյ ձև, թաղած ի յայն սիւնն մինչև ՚ի մէջքն. և ունէր երկու թևք մեծամեծ. ձեռքն որպէս առիւծու էր. մազն որպէս ձիու. աչքն մեծամեծք և կարմիր զէտ զբոց ՚ի վառ. և կերպարանք նորա որպէս զթուղթ սագի: Գոչէր ահագին ձայնիւ և ասէր, փառք Աստուծոյ անեղին և անմահին բարձրելոյն և միշտ կենդանւոյն, որ զայս անտանելի չարչարան-

քըս ի վերայ իմ եղ: Եւ իբրև տեսան, յոյժ զարմացան: Եւ ասաց Ամիրմուսէն զողբս զայս ՚ի վերայ նորա:

Զարմանք մեր այսօր տեսաք, չէր տեսած այլ մարդ հողածին. կենդանի մի թեաւոր, որ յաչացն հուր փայլէին: Կերպարանքն որպէս թուխ սագի, փառք ասէր անմահ արարչին զայս չարչարանքս որ ինձ ետ, չէր կրեր այլ քաջ անմարմին:

Եւ գնացին ՚ի մօտ նորա. եհարց ալևորն և ասաց, ո՞վ ես դու. կամ ո՞վ է որ եղ զքեզ յայդ սիւնդ: Ասաց՝ թէ ես այն դէն եմ, որ զհետ Սողոմօնի պատերազմեցայ. իմ անունս Տամշեր է. ես աստ կամ ՚ի չարչարանս հրամանաւ Սողոմօնի, մինչև Աստուծոյ հրամանն հասանէ առ իս:

Ասաց Ամիրմուսէն, վասն էր ետ զքեզ Սողոմօն յայդպիսի չարչարանքն: Ասաց քաջն, կայր թագաւոր մի Արտիլազիզ անուն, որ ինձ քրոջ որդի էր. և ունէր երկու կուռք, կանանչ

զմբուխտ ու եխուտ, և ես սպասա-
 ւօր էի կոոցն: Եւ մեր թագաւորին
 բազում հեծեալ զօրք կայր, և ոչ ոք
 կարէր դէմ կենալ նմա, և բազում
 քաջք ՚ի նորա հրամանացն կախեալ
 էին. և ունէր դուստր մի անօրինակ
 զարմանալի պատկերաց տէր: Ուղար-
 կեց Սողոմօն դեսպան առ թագաւորն
 մեր և ասաց տո՛ւր զքո դուստրն ինձ
 ՚ի կնուծիւն, և կոտորեա՛ն զկուռքսն քո
 և հաւատա՛ն յԱստուածն իմ. որ արար
 զերկինս և զերկիր: Թէ՛ զայս առնես՝
 եղբայր լինիս ինձ ապա թէ՛ ոչ՝ պատ-
 րաստեա՛ն զքեզ ՚ի պատերազմ, որ գամ
 տան՝ քեզ բաժին զմահն:

Լսեց մեր թագաւորն և բարկացաւ.
 կոչեց զիւր զօրքսն ամենայն, ու ե-
 հարց՝ թէ՛ զի՞նչ տամք պատասխանի
 Սողոմօնի: Ասացին մեծամեծքն՝ թէ՛ ի
 մարմնաւորաց քան զքեզ ոչ կայ մեծ,
 դու մեծ ես քան զնա, բայց մո՛ւտ
 դու առաջի շաստուածոցն, ու աղաչեա՛ն
 նոցա՝ թէ՛ օգնեցէք ինձ, զի Սողոմօն

գալ կամի՛ր ՚ի վերայ մեր առ ՚ի կոտորել զմեզ:

Յայնժամ ես անբան տխմար ու հպարտ, որ ոչ ճանաչեցի զՍողոմօն հզօր Դաւթի որդին՝ հարցի զկուռքսն վասն այսր բանիս: Եւ նոքա պատասխան ետուն՝ թէ մի երկնչիք ՚ի Սողոմօնէ արքայէն, զի կարող եմք առնել զգործ Սողոմօնի, և տամք ձեզ զյաղթութիւն:

Լսեց Աբտիլազիզ թագաւորն մեր ու խիստ ուրախացաւ, և զՍողոմօնի դեսպանն ծեծեց, ու շատ վատ ասաց Սողոմօնի, և ասաց՝ թող պատրաստի՛ր ՚ի պատերազմ, որ ես եկեալ տամ նորա բաժին զմահն: Գնաց դեսպանն և ասաց Սողոմօնի զամենայն, որ պատրաստեց զինքն ՚ի պատերազմ, ժողովեց զօրքն և քաջք բազումք մարմնաւորք և անմարմինք, հազարք հազարաց և բիւրք բիւրոց օձք և վիշապք, գազանք և անասունք և թռչունք, ուսոյց նոցա զկռուիլն: Եւ եկեալ Սողոմօն յաշխարհն մեր՝ ուղարկեց դես-

պան առ թագաւորն մեր, թէ ահա եկի
 'ի քո աշխարհն. լսէ իմ հրամանացս,
 եկ առ իս, և կոտորեան զկուռքսն, և
 հաւատա յԱստուածն իմ զի ոչ կա-
 րեն դոքա պահել զքեզ 'ի ձեռաց իմոց:

Լսեց մեր թագաւորն՝ ու կալաւ
 զդեսպանն Սողոմօնի, և զերեսն նորա
 սեպոյց, և ուղարկեց առ նա՝ թէ
 պատրաստ լեր, որ կուռիմք. տես-
 նումք՝ որ Աստուած կարող է և յաղ-
 թող: Գնաց դեսպանն՝ և ասաց նմա
 զամենայն եղեալսն:

Յայնժամ գնաց Սողոմօն 'ի դուր
 դաշտ մի. և իմ թագաւորն 'ի դուր
 լեռ մի: Ժողովեցան զօրք բազումք
 անթիւ և անհամար՝ և քաջք բազումք,
 և յաջողեցաւ կոիւն: Եւ հրամայեց
 Սողոմօն զազանացն՝ որ կէսն ընդ
 աջմէ կային, և կէսն 'ի ձախմէ: Եւ
 թռչնոցն հրամայեց՝ որ բարձրանային
 'ի վերայ ձայթելով, ու կտցելով
 ծակէին զերեսս և զաչս մեր, և չտային
 բանալ: Գազանացն հրամայեց՝ թէ
 զգրաստնին լափեցէք և փախստական

արարէք: Օձիցն և վիշապանց հրամայեց՝ թէ 'ի մէջ ոտից նոցա մտէք ու պաշարեցէք: Եւ ինքն նստած յուկիակազմ թախտ օձուն վրայ, զարդարած ազգի ազգի, հրամայեց՝ որ բարձրացուցին զթախտն, որ հայէր 'ի վերայ պատերազմին: Եւ հրամայեց իւր բղեշխին՝ որ կայր յիւր աջոյ կողմն, և այլ հեծեալք ընդ անմարմնոցն 'ի ձախմէ կային: Եւ արարին կռիւ երեք օր և երեք գիշեր. և սով կարէ պատմել զահագին պատերազմն, թէ զղղրղումն՝ և թէ զգոռումն:

Եւ քան զամենն յառաջ ևս յաթեցի Սողոմօնի զօրացն, ու պարծեցեալ, թէ զՍողոմօնի բղեշխն Ամիրաթ՝ բերեմ առաջի իմ թագաւորին: Կանչեցի և խառնեցայ ընդ զօրքսն ասելով՝ թէ զայլ ոք չուզեմ, բայց զքեզ Ամիրաթ, եկ զի տեսցուք զմիմեանս: Եւ նսն ևս գոչեաց ահեղագոչ՝ ձայնիւ, և ինձ այնպէս թուեց՝ թէ երկինք պատառեցաւ և երկիր շարժեցաւ, և

ական քարինք 'ի վերայ իմ 'ի սաստիկ ձայնէ նորա:

Եւ երբ խառնեցաք ամէնքս իրար, թռչունք չտային 'իմեզ աչք բանալ. գազանքն ու սողունքն ամիշեցուցին զմեզ: Եւ խոստացաւ կռիւն՝ որ ոչ հայր որդւոյ ողորմէր, և ոչ եղբայր եղբօր կարէր օգնել. և բազումք 'ի մօր զօրացն մեռան: Ապա զհետ Ամիրաթին վեց ժամ կռուեցաք, մինչ որ ձանձրացաք երկուք, և ես կամէի որ բաժանէի յԱմիրաթէն: Տեսաւ Սողոմօն զիմ դառնալն ի հետ, հրամայեց՝ թէ բռնեցէք զայդ անհաւատդ: Փախեայ ես, և Ամիրաթն անկաւ 'ի վերայ իմ. ասացի նմա՝ երդմնեցուցանեմ զքեզ յԱստուած կենդանին, որ երբ տանիս զիս առաջի Սողոմօնի արքային, սպանանել չտաս: Եւ տարաւ զիս առջի նորա, որ ետ բերել զայս քարէ սիւնս, և զնդանեաց զիս աստ երկաթով, ու արճճով, ու պղնձով և հրամայեց Ամիրաթին՝ որ շալակեց

զիս այս քարովս, ու եբեր յայս լիոս՝
որ կոչ տեսանէք:

Ասաց ալևորն, այն պատերազմն
զի՛նչ եղև: Ասաց քաջն, յորժամ Ամի-
րաթն զիս փախոյց ու բռնեց, իմ թա-
գաւորն փախաւ, և Սողոմօն յետևանց
ընկաւ, ու զիմ թագաւորն սպանեց և
զգօրքն կոտորեաց: Արին զկղզին, ու
զկուռքսն ջարդեցին. և զթագաւորի
դուստրն էառ Սողոմօն իւրն ՚ի կնու-
թիւն՝ և զերկիրն Ամիրաթին ՚ի ձեռն
ետ, և ինքն դարձաւ ուրախութեամբ
՚ի տուն իւր:

Ասաց Ամիրմուսէն, օրհնեալ է Աս-
տուած, որ յամենայն տեղիս փառա-
բանի անուն նորա: Ենարց ցքաջն՝ թէ
զայն տեղն գիտես, որ Սողոմօն զդե-
քըն ՚ի պղնձէ կուժն ելից՝ ու ՚ի ծովն
ընկեց: Ասաց քաջն՝ թէ մօտ է ՚ի
Կուռկուռեաց լիոն ՚ի ծովն, և բնա-
կեալ են յայն լերինն մարմնաւոր սև
մարդիք, և ետ քաջն գնշան լերինն և
զՊղնձէ քաղաքին. և ապա գնացին՝ և
զկնի բազում աւուր իջան ՚ի դաշտ մի,

որ կայր ծառ և տունկ, և պտուղն անուշահամ, գետ և աղբիւրակունք և ջուր քաղցր: Եւ անտի գնացին քառասուն օր, և ապա հասին ՚ի Պղնձէ քաղաքն, և էր որպէս գհուր ՚ի վառ:

Ասաց ալևորն, ահա այս է Պղնձէ քաղաքն: Եւ իջան ՚ի դուռն քաղաքին և ոչ գտին զմուտն, և հեծուեցին երեք մարդ ՚ի յուղտն, և շրջեցան ընդ պարօպաւն երեք օր և երեք գիշեր, և ոչ գտան այլ տեղ, որ ցած էր քան զայն տեղն՝ յորում իջեալ էին: Եւ պարիսպն ամեն ողորք սև քար էր. և այնպէս թուէր որպէս միաբերդ: Վաթսուն կանգուն բարձրութիւն էր, և քառասուն թիղ լայնութիւնն էր, պարիսպին. և ունէր քսան և եօթը դուռ. ՚ի մէկ գոնէն ՚ի մէկալ դուռն ոչ երևէր մարդն:

Յայնժամ էառ Ամիրմուսէն ընդ իւր զՏալիպն ու զալևորն, և գնացին ՚ի բարձր լեռ մի, որ մօտ էր քաղաքին. Հայեցան ՚ի վերայ քաղաքին ու ասացին՝ թէ ոչ եմք տեսեալ այսպիսի

շինուածք 'ի վերայ երկրի. և բուն ճը-
չէր 'ի վերայ պարսպացն: Յետ դար-
ձան և գտին տապանք մարմարիոնեայ
գոյնզգոյն:

Ի վերայ տապանին գրած էր ողբս այս

Ո՛վ զուք Աղամայ որդիք, բերէք
զխելքսն ձեր 'ի վերայ, մտօք իմացիք
զսուտ կեանքս, ու զմահու գալն 'ի
վերայ: Զի քակէ զամէն շինուածք, որ
շինէ տէրն ոչ իմանայ, մեզ կայ պա-
տասխան տալու, ամէնի, որ մէկ մի
չմնայ:

Ի մէկ ալ գերեզմանն գրած էր ողբս այս

Ո՛վ զուք Աղամա որդիք, չլինի որ
զԱստուած մոռանայք. Աստուած իւր
բարեացն առատ, համբերէ՛ 'ի պիղծ
գործոցն, որ անանց հիւրն չիմանայք.
մեք 'ի մեր անհուն բարեացն քան
զպատանքն այլ իրք չտարաք:

Ի մէկ ալ գերեզմանն գրած էր ողբս այս

Ո՛վ զուք Աղամա որդիք, թափեցէք
զգինին 'ի ձեզնէ, զմարմինսդ մի՛

պարարէք, այլ հոգւոց բաժին պատ-
րաստեցէք: Որ երբ ճանապարհ ելա-
նէք նա դողունն զձեզ չպատէ.
զգոյշ և պատրաստ կացէք, որ եկան
դևն զձեզ չարգիլէ:

Ի մէկ ալ գերեզմանն գրած էր ողբս այս

Գիտացէք քչիկ քչիկ, որ գնաց
մեր օրն 'ի մաղպուն. քանի 'ի մեզ
զարմանք թուի, գնալոց եմք ներքև
հողոյն Արթնն և պատրաստ կացէք,
դատողին: առէք պատասխան, վնյ
այն Աղամայ որդւոյն, որ չունի իսկի
ան մահուան:

Ի մէկ ալ գերեզմանն գրած էր ողբս այս

Այ իմ բարերար Աստուած, աղա-
չեմ, որ զիս խրատես. ծառայիս քո
միտ դնես, զիս յիմ մեղացն ալ ազա-
տես: Ու տաս ինձ բարի խրատ, ու
զիմ շատ մեղքն ոչ յիշես, դու ես ո-
ղորմած Աստուած, ընդ մեղաց զմարդ
ոչ դատես:

ի մէկ ալ գերեզմանն գրած էր ողբս այս

Այ Աղամայ դուք որդիք, զայն տարաք զինչ աստ, որ ունիք, յոյժ ցեղ ու ցեղ շատ դատիք, աստ թողուք անդէն ոչ տանիք: Գիտեմ Սողոմօն ասաց, զորն կերայ զորն խաբեցի. զօր տուի ձեռօքս աղքատաց, անդէնն ես ամէն զայն գտի:

Այս բաներս՝ որ գրած էր ՚ի վերայ տապաններուն՝ զամէնն գրեցին, և եկին ՚ի տեղիսն, և կապեցին սանգուխտ և եղին ՚ի պարիսպն: Ասաց մէկ մարդ մի՝ թէ ես ելանեմ ՚ի պարիսպն: Երբ ելաւ ի պարիսպն՝ ծիծաղեցաւ, ծափ զարկեց և ասաց, շապանշ շապանշ, թէ ինչ աղւոր է քաղաքս, և անկաւ ՚ի քաղաքն ու մեռաւ: Մէկ մարդ մի ալ երէկ՝ ու ասաց ես ելանեմ ՚ի պարիսպն, զի այն մարդն թեթևախելք էր, չկարաց զխելքն ՚ի վերայ պահել:

Ասաց Ամիրմուսէն, խելաց բան չէ որ զիւր ընկերն մեռած տեսանէ և ինքն չվախենայ: Ապա եօթը մարդ

ես ելան 'ի պարիսպն, և ամենեքեան
 ծիծաղեցան, ծափ զարկին ու անկան
 ը քաղաքն և մեռան: Ուշաթափուեցաւ
 Ամիրմուսէն՝ և ելաց դառնապէս, և
 ասաց զողբս այս 'ի վերայ պարսպին:

Պարիսպ ես դու աննման, ընկե-
 ցեր 'ի վայր զամենայն, մարդիկդ, որ
 ի քեզ ելան, քան զծաղիկ 'ի վայր թա-
 փեցան: Ոչ եմ ես տէր ամէնի, լինի
 թէ չարին թուեցան. զօրքս հաւասար
 կու դողան, յայս բանէս քաղաքդ ան-
 նման:

Դարձաւ ու ասաց Տալիպն, կամիմ
 ես գնալ վասն զօրացդ: Ասաց Ամիր-
 մուսէն, գնա՛ վասն նոցա, և վասն
 Խալիփային սիրոյն. ապա իմ բանիս
 մի՛ գնար: Յայնժամ Տալիպն զիւր մա-
 լին կէսն Աստուծոյ խոստացաւ, ու
 սրբ 'ի պարիսպն ելաւ՝ զԱստուած յի-
 շեց. ծիծաղեցաւ ու ծափ զարկեց, ան-
 կաւ 'ի քաղաքն և ուշաթափուեցաւ:

Յայնժամ Ամիրմուսէն ելաց յոյժ, զի
 գիտաց թէ մեռաւ: Տալիպն յուշ եկաւ,
 ձայն ետուր՝ թէ մի՛ լար, ես կենդանի

եմ: Տեսաւ Տալիպն՝ որ ՚ի մէջ միոյ
դռան ձիաւոր մի կայր կանգնած, ու
գրած է ՚ի վերայ ձեռին՝ թէ Կալ գրո-
լորտիս բւեռն՝ երկոտասան անգամ
շրջեալ, և ապա բանաս զդուռդ: Կար-
դաց Տալիպն՝ և արար զոր գրած էր,
ու երաց զդուռն քաղաքին:

Յայնժամ էառ Ամիրմուսէն զկէս
գօրքսն, և ՚ի քաղաքն մտաւ, և շուրջ
եկին զքաղաքն. տեսան, զի մեռած
էին ամենեքեան, ու փակած շուկայքն
ամէն. սալ կապած էր, և ջուրն շուրջ
կայր ՚ի վերայ: Եւ ամէն փողոցի գը-
լուխ Բրքայ մի շինած էր. և ոսկի
արծիւ մի գրած ՚ի վերայ, և ջուրն
ընդ բերանն ելանէր. ծաղկունքն ա-
նուշահոտ և գեղեցիկ: Մարդիքն ՚ի
գմբէթն նստած էին, ոսկին և արծա-
թըն աղունքն ու մարգարիտն կու-
տած էր, և տէրքն ՚ի մօտն մեռած
էին և փտած. երբ մարդ ձեռն հաս-
ցընէր՝ նա ՚ի հող դառնային: Ով որ
տեսնոյր՝ նա լայր ու սրտէն զչարն
հանէր, որ ՚ի միջէն ՚ի դուրս ելանէր:

Յայնժամ ելան անտի ու գնացին
 'ի թագաւորի դարպասն, որ ունէր ե-
 րիս դուռս, քան զբերդի. մէկն՝ պղն-
 ձի մէկն՝ արծաթի, մէկն՝ ոսկի: Տե-
 սան զարմանալի շինուածք՝ որ այլ
 չէր տեսեր աչք մարդկան, ու զնորա
 նմանութիւնն ոչ կարացին գրել: Եւ 'ի
 դուռն զարպասին կայր ձիաւոր մի, և 'ի
 մօտն Բրքայ մի. և 'ի հինգ կողմէ ջուր
 ելանէր 'ի նմանէ, յառջևն ծաղկնոց
 էր, ու մարգաբերաց ծառ և տունկ բա-
 զում: Եւ թէ մարդ 'ի մէջն մտանէր՝
 նա յանուշահոտութենէն գինովնար,
 և վարդն ըմբի չափ էր կանգնէր, և
 մարդիքն 'ի շուքն մեռած էին. յայն-
 ժամ մտան 'ի յայն գմբէթն, որ քաղա-
 քըն ամէն յառջևն էր. և ասաց Ամիր-
 մուսէն զողբս զայս 'ի վերայ քաղաքին:

Աւանդ քեզ անդուոր քաղաք, որ չկայ
 'ի քեզ կենդանի. ամէնքն են 'ի հող
 դարձեր, մարդ չկայ բարիքն է 'ի լի:
 Ա՛յ վայ, թէ չէաք տեսեր, սոցա
 խեղճն 'ի յայսմ վայրի, վախիմ թէ այս-
 պէս լինիմք քան զսոսա ողորմ ու լալի:

Ապա մտան ի' տէրկեանն ու տե-
սան ազգի ազգի սելն կապած, ոռւմբ
և չարխի ազեղ լարած, ու թրեր.
և բլատկի ասպարք, ու քէշիկ: Երբ 'ի
զարպասն մտան, տեսան որ մարդիքն
նստած ու մեռած, բայց փտած չէին,
այլ կաշին սևացեալ էր 'ի վերայ: Տե-
սաւ Ամիրմուսէն ու զարմացաւ, և ա-
սաց զողբս այս:

Եկայք նոր զարմանք տեսէք, որ
եղաք մեք անմխիթար. լաւ էր թէ
չէաք տեսեր, այս տեսիլս 'ի լաց մեզ
արար: Ես փառք արարչին ասեմ, որ
ինքն է Աստուած բարերար. միթէ յա-
րութեան աւուրն, ոչ ձգէ 'ի հուր և 'ի
խաւար:

Գնացին 'ի մէկալ դուռն՝ ու տե-
սան զկամարն բարձր ու զարմանալի.
խայտուածքն ամեն կարմիր ակունք
էր, որ զնմանութիւնն գրել ոչ կարա-
ցին:

Եւ ի վերայ շէմին գրած էր այս:

Այս դրունս գեղեցիկ աղուոր, գո-

վելի մեծ արքայական չկարէ շինել
այլ բան զայս. զի այս շինուածքս է
աննման: Այ վնայ դուք սոցա տուէք,
որ չեղաւ նա մեզ բնակարան. գնա-
ցաք և աստ թողաք, զանցաւոր շի-
նուածքս ամենայն:

Ի ներս մտան ու տեսին՝ զի երեք
սիւն կայր ՚ի մէջ դարպասին. մէկն՝
լուրջ, մէկն՝ կարմիր, մէկն՝ կանաչ,
ու գմբէթ մի ՚ի վերայ սեանցն ՚ի յոսկ-
ւոյ ծեփած: Եւ ՚ի յայն գմբէթն ոչ
քարեղէն շէնքն տեսան, և ոչ փայ-
տեղէն. այլ ամէնն ոսկի և արծաթ էր:

Եւ սիւն մի ևս կայր ՚ի մէջ դար-
պասին, որ եռեսուն կանգուն բարձր
էր, և ոսկի գմբէթ մի ՚ի վերայ. և ոս-
կի առիւծ մի զուգած էր քան զկեն-
դանի, ու լուսատու ակունք դրած
յառիւծն, որ երբ գիշեր լինէր՝ նա ա-
կունքն լոյս տային քան զարեգակն:
Եւ ոսկի տախտակ մի դրած էր ՚ի վերայ
աթոռոյ միոյ, և գոհար ակունք ՚ի նմա
մարգարտով յօրինած: Եւ գեղեցիկ թա-
գունի մի ՚ի վերայ աթոռոյն նստած. և

խալիչայ մի կուռ մարգարտով լցած ի ներքև թագուհւոյն: Եւ կայր 'ի գլուխն թագ մի գեղեցիկ և աննման յօրինած, որոյ զձևն գրելոյ չկարացաք: Եւ 'ի վիզն շարոց մարգարիտ մեծ քան զաղաւնոյ ձու, և 'ի մէջ շարոցին լուսատու ակն մի. և կայր գլխադիր մի նրման սիրամարգի գոյն զգոյն: Եւ այն թագն որ 'ի գլուխն էր՝ չորս ակն կայր 'ի նմա. մէկն՝ կարմիր, մէկն՝ լուրջ, մէկն՝ կանաչ զմրուխտ. մէկն՝ լուսատու ակն աննման, որ մարդ չկարէր հայիլ. և այնպէս երևէր թէ թագուհին յայն օրն էր մեռած: Տեսաւ Ամիրմուսէն՝ ու խիստ ելաց, և ասաց զողբս զայս 'ի վերայ թագուհւոյն:

Անգին աննման գոհար, վայ դու էր ես անպիտացեր. դու քան կենդանի մարդոյն, մարմինդ էր հանց հող է դարձեր: Քան զքո աղուոր աչքերդ, հողեղէն մարդոյ չեմ տեսէր. վայ տամ ես հաղար բերան, քո քաղաքին, որ չէ վայելեր:

Ապա ասաց զողբս զայս 'ի թագուհւոյն բերնէն:

Եղբարք սիրելիք, որ կայք, մի խաբիք 'ի յայսմ աշխարհիս. այս կենացս մի հաւատայք, ամենքդ օրինակ առէք զիս: Զինչ որ Աղամայ որդիք, ծնանին ամէն գան առ իս. դու ջանս բարի գործել, որ չլինի 'ի հուրն առաքիս:

Յիւր բերնէն:

Ինչ մարդ, որ այլ զայս տեսնու, և այս կենացս նա հաւանի. կամ աստէն իւր տուն շինէ, և անհոգ 'ի ներս բնակի: Զհաւատամ թէ բնաւ այն մարդ է, կամ ունի միտք բանականի. անբան և անասուն է նա, խոտակեր և չորքոտանի:

Ի թագուհւոյն բերնէն:

Գէրի Աղամայ որդի, էր դատիս զամէն հետ մեղաց. յիշեան զահեղ դատաստանն ու ծեծէ զսրտիկդ ու լաց: Զիս տես և քեզ ճար արն, և փախիր դու 'ի մեղաց. թէ չէ աներկ աւուրն, դուն այրիս 'ի հուրն յանանց:

Յիւր բերնէն:

Այ իմ պատուական դըշխոյ, որ դու ես ողորմ ու լալի. այսչափ քո անհուն բարքիդ, չօգնեցին քեզ փոքր 'ի շատէ: Մեռար դու և 'ի հող դարձար, ու թողիր զամէնն 'ի յերկրի. մարդն որ իմաստուն լինի, նա քեզնով ինքն խրաաի:

Իբրև լոեցին ասելու՝ ասաց Տալիպն ընդ Ամիրմուսէն, թէ երբ այսպիսի մեծ մարդոյ զաւակ մեռանի, աչքն սնդիկ դնեն՝ որ եռայ, ու զմարմինն զմռնն՝ որ փափուկ մնայ և չփրտի: Եւ կայր առաջի թագուհւոյն երկու մարդ կանգնած. մէկն սև, մէկն ճերմակ. 'ի ճերմակ մարդոյն ձեռն թափած թուր, և 'ի սև մարդոյն ձեռն լաւ թօփուզ մի: Եւ կայր 'ի գիրկն թագուհւոյն տախտակ մի՝ ոսկի լաճիվէրտով գրած բանս այս, զոր կարդաց ալևորն այսպէս:

Անունն Աստուծոյ օրհնեալ, որ է ինքն միշտ կենդանի. իշխան է երկնի և երկրի, արարիչ Աստուած ամէնի:

Հողածին անմահ չլինի, բայց միայն ստեղծողն ամէնի. անպէտք է փառքն աշխարհի, քան երազ և մութ գիշերի: Ես մեծ թագուհի էի, դուստր հզօր թագաւորի. ունէի իշխանութիւն, որ մարդ չունէր վերայ երկրի: Բայց մահն երբ առիս եկաւ, զամէն ինչս ես ատեցի. զիս տեսեալ խրատեցարձեռք, յամենայն չարեաց դձեռք փախերուք:

Գրած էր խրատս այս:

Ո՛վ զիս տեսնու, թող իւրն ողորմի ու խրատուի, տասն և եօթը տարու էի ես, որ երբ մեռայ: Մահն ոչ ՚ի թագաւորէն վախէ, և ոչ աղքատին ողորմ: Ո՛ւր է Ադամ, որ Աստուած իւր ձեռքն ստեղծեց. կամ ո՞ւր է Սողոմօն արքայն. կամ Աղէքսանդր թագաւորն, նա որ տիրեց երեք կողմ աշխարհիս. բայց զայս քաղաքս ոչ կարաց առնուլ: Ինձ մնաց՝ որ իմ ձեռքն ետու աղքատաց: Դուք, որ կենդանիքդ էք՝ մի թողուք զձեր ապրանքն այլոց, որպէս և մեք թողաք.

այլ ձեր ձեռքն յայս կեանքս տուէք,
և զայն կեանքն դնեցէք:

Գրած էր ողբս այս:

Մարդն որ իմաստուն լինի, 'ի յիւր
գործոցն իսկ ճանաչի. որ զամէն բա-
րի գործէ, 'ի չարէն 'ի զատ նա փախ-
չի: Զի այս մեծութիւնս է սուտ, և
փառքն շուտով կութափի. որպէս թա-
գաւորք եղեն, որ յառաջ զանունն ա-
սացի:

Ես Զմբուխտ թագաւորէն դուստրն
եմ. մեր զարպասին բուրգերն ամէն
ոսկի և արծաթ էր: Եւ 'ի մեր սա-
րերն բազում ոսկեհանգ կային. ակն
և մարգարիտն 'ի մեր ծովէն կու ելա-
նէր: Յառաջ մեռաւ իմ մայրն, և ես
եօթը տարեկան մնացի. տասը տարուն
ի վեր՝ կալայ զաթոռ թագաւորութեան
ու եօթը տարի վարեցի, յայնժամ հա-
սաւ ինձ մահ: Եւ յորժամ կնրդաց ալե-
ւորն՝ ելաց Ամիրմուսէն, և ասաց զող-
բս զայս:

Աստնուորիս այս բարիքն, չէ իսկի

մարդոյ մնացական, բայց մարդն ի-
մաստուն լինի, որ ձրի բաշխէ զամե-
նայն, Մարդիկ քան զգարնան ծաղիկ,
փթթին անդէն չորանան. երանի հա-
զար բերան, արդարոցն աւուր յարու-
թեան, Ո՞ւր են թագաւորք երկրի, որ
յառաջ զաշխար շինեցին. քանի քա-
ղաք և բերդեր, թողին շինուածովք ու
գնացին: Երբ մահն 'ի վերայ եկաւ,
յամենէն դատարկ գնացին, և յիւրեանց
անհուն գանձէն, հետ իւրեանց մէկ
փող մի չառին:

Գրած էր բանս այս:

Անձրև չեկաւ 'ի մեր աշխարհս: Վա-
սըն որոյ չորացան ամէն արգասիք և
ցորեանք: Յայնժամ շատ գանձ, և սլա-
տուական ակունս ե ազգի ազգի կեր-
պաս ուղարկեցաք յամենայն երկիր. և
նովաւ շուրջ եկին, և ոչ գտան ցորեան,
և դարձան դափարկ 'ի տուն: Տանէին
զոսկին ընդ հացի տային և ոչ գտա-
նէին, ոչ գնով և ոչ անգին: Երբ ա-
մէնուն յոյսը կտրեցաւ՝ որ մարդ

ուժով էր՝ կերաւ զանուժն: Պարոնն զծառայն ուտէր. և աղքատքն զմիմեանս: Եւ ապա գիտացաք՝ թէ բարկութիւն տեսան է ՚ի վերայ մեր, յանձրն արարք զմեզ Աստուծոյ:

Գրած էր խրատս այս:

Խրատ մի լսէ յինէն, այ յիմար խելօք դու տխմար. գիտեմ մեռանիլ պիտի, որ չկայ յաշխարհիս քեզ ճար: Զքո սիրտդ ողորմած պահէ, զի ունիս գնալ դու յերկիր օտար. ՚ի պահս և ՚ի յաղօթս կացիր, զի տապանն է մութն ու խաւար:

Գրած էր բանս այս:

Քաղաքս երկնաչափ աստեղօք էր շինած, քան զայս այլ ամուր քաղաք չկայր ՚ի վերայ երկրի: Ո՛վ որ Աստուծոյ հրամանաւն յայս քաղաքս մըտնու՛ ոսկի և արծաթ առնէ, որչափ և պիտի, ապա զայս որ իմ վերայ կայ՝ մի՛ առնոյր, ձեր Աստուծոյ սիրոյն համար: Այսչափ ինչս, որ իմ վերայ է՝ ինձ թողէք. իմ ամէն թագաւորութե-

նէս զայս առեալ եմ ինձ բաժին: Երդ-
մնեցուցանեմ զձեզ 'ի յԱստուած կեն-
դանին, որ չառնէք իմ մարմնոյս վնաս,
և կամ զիս յիրար տաք ու խովէք: Ո՛վ
իմ աղաչանացս լսէ՛ Աստուած իւրն
ողորմի, ապա թէ չէ՛ չհամբերէ Աս-
տուած անխեղճ և անօրէն գործոցն:
Լսեց Ամիրմուսէն ու շատ ելաց, և ա-
սաց զբանս զայս 'ի թագուհւոյն բեր-
նէն.

Զքարոզն զոր դու գրեցեր, իմաս-
տուն ճարտար թագուհի, յայս ժամս
ինձ շատ խեղճ թուեց, քո գանգատն,
որ լսեցի: Բայց յայս անչափ գանձե-
րէս, մեզ դատարկ գնալ չպիտի, քիչ
մի մեզ վայելս առնումք, ու թողումք
զայն ում որ պիտի:

Յայնժամ հրամայեց զօրացն, բերէք
զինչ որ աման ունիք, և լցէք որչափ
և պիտի ակն ու մարգարիտ և ոսկի:
Ասաց Տալիպն, ես զայս ինչքս՝ որ 'ի
վերայ թագուհւոյս է, կառնում, ու
Խալիֆային ընծայ կու տանիմ: Ասաց
Ամիրմուսէն, ամենայն իրօք որ ոչ եմք

կուշտ, նաև ոչ այնով կշտանամք: Ասաց Տալիպն, Աստուած գոսկին ու զարծաթն ու պարզեքն և զապրանքն կենդանեացն է տուեր և ոչ մեռելոց: Այլ սորա պատանքն իւրեան բաւական է, զի հող է և ՚ի հող զառնալոց է. վասն որոյ ես խառնում զայն ապուրնքն ու փանիմ Սալիֆային ընծայ:

Ասաց Ամիրմուսէն զայս խրատս:

Ինչ մարդ որ ազահ լինի, նա փութով ինքն կու կորի, հազար խրատ քեզ ասեմ: մի առնել իմ սիրելի: Անպարտ եմ ՚ի յայդ բանէդ, մի առներ դու բան խոտելի. չլինի աղօթք թագուհւոյն, որ ՚ի վերայ քո կատարի:

Նաև ասաց Ամիրմուսէն՝ թէ իմ բանիւս մի առնուր զայն ՚ի նմանէ ես անպարտ եմ ՚ի յերդմանէն, որ թագուհին էր գրեր: Չլսեց Տալիպն զխրատ, այլ գնաց յառաջ՝ և կամեցաւ առնուլ զթագն, ՚ի գլխոյ թագուհւոյն: Իսկ այն սև մարդն, որ զթօփուզն ունէր՝ էզարկ ՚ի վերայ թիկանցն ու ընկեց զՏալիպն

և ճերմակ մարզն, որ զթուրն ունէր՝
էզարկ զգլուխն ու կտրեց:

Իսկ Ամիրմուսէն զարմացեալ փա-
խեալ 'ի դատ. և ամսոսաց զՏալիպն,
որ կորաւ իւր յիմարութեամբ, ու չը-
լսեց խրատու իւրն: Եւ վասն այն ա-
սաց Ամիրմուսէն զողբս զայս 'ի վե-
րայ Տալիպին:

Զխրատն զոր տուի ես քեզ, չլսե-
ցիր այ իմ սիրելի. ո՞վ որ չողորմիր
դորա, նա նման է սատանայի: Ո՞վ
շատ գանձ ժողովել կամի, նա յիւր-
մէն շուտով կու զրկի. ինքն կարօտած
մնայ, 'ի գանձէն զոր ինչ ունիցի:

Յայնժամ ելաւ Ամիրմուսէն 'ի գլմ-
բէթն 'ի դուրս: Եւ բարձին ամենե-
քեան որչափ և կարացին՝ զբազում
ակնս և մարգարիտս և ոսկիս, և զոր
ինչ գտինն: Եւ երբ բարձան ամենե-
քեան՝ զմէկ գանձի ապրանքն ու զոս-
կին չկարացին ամէնն բառնալ: Ասա-
ցին թէ զինչ որ 'ի Պաղտատ մարդ կայ
ու գրաստ՝ զայս ապրանքս ու զոսկիս
չկարեն վերցնել 'ի քաղաքէս:

Եւ փակեցին զգուռն, ու գնացին ընդ ծովեզերքն քառասուն օր: Եւ տեսան բարձր բլուր մի, և ՚ի վերայ բլրին սև մարդիկք այլադէմք. և ՚ի ներքոյ բլրին քար կայր, իջաւ Ամիրմուսէն անդ. և փախեան սև մարդիքն. շատ մարդ ՚ի ներքոյ քարին մտան, և այլք ՚ի լերինն թաքեան: Երբ պահ մի կացին՝ եկին սև մարդիքն, ու հայէին ՚ի վերայ նոցա: Գնաց ալևորն՝ ձայնեաց և հասկացոյց. և սևերն գնացին բերին զթագաւորն իւրեանց ՚ի մօտ Ամիրմուսէին. իւրեանց հալաւն սև էր ու մազեղէն: Նստան կերան ու խմեցին և ուրախացան:

Ասաց Ամիրմուսէն ցալևորն՝ հարցից թագաւորին, թէ մարմնաւոր էք թէ անմարմին: Երբ հարցաւ՝ ասաց թագաւորն, մեք մարմնաւոր եմք յԱրաբիայի որդւոցն:

Ասաց Ամիրմուսէն, զի՞նչ հաւատք պաշտէք: Ասաց սև պարոնն՝ թէ երևեցաւ ՚ի յայս ծովուս մարդ լուսեղէն, որ ամենայն ամօճն լոյս տայր, և լու-

սաւորէր զերկին և զերկիր: Եւ 'ի մեզ
 ասաց լսեցէք պարօն և 'ի միտ
 առէք, հաւատացէք արարչին երկնի և
 երկրի՝ ծովու և ցամաքի, սարսեցէք 'ի
 նմանէ, զի նա զամենայն տեսանէ, և
 նա միայն է Աստուած կենդանի. ա-
 ղօթք մատուցէք նմա հանապազ. և
 տո՛ւք զողորմութիւն աղքատաց: Նա
 խրատեց զմեզ և ուսոյց մի Աստուած
 պաշտել. և ինքն վերացաւ լուսեղէն
 ամպօք յերկինս: Եւ մեք յամէն օր
 եօթը անգամ աղօթք մատուցանիմք,
 և զԱստուած փառաւորեմք, ու գոհա-
 նամք զնմանէ:

Ասաց Ամիրմուսէն զբանս այս

Քեզ փառք արարիչ Աստուած, որ
 յամէն տեղ օրհնաբանիս. բանիւ դու
 բարձեալ ունիս, զամենայն երկիր և
 զերկինս: Այլև յԱդամայ որդւոցս, 'ի
 չարեաց զատիլն կամիս. զի աններելի
 աւուրն, յոր լսեն նոքա զեկայքն առիս:

Ապա եհարց զսև թագաւորն՝ թէ

յայն կուժերէն՝ որ Սողոմօն բարկացաւ
 դիւացն, և ՚ի պղնձէ կուժն էած, և ՚ի
 ծովն ձգեաց, աստ գտանի՞ թէ ոչ: Ա-
 սաց սև թագաւորն՝ թէ բազում որ-
 սորդաց կարօտ է այդ բանդ, զոր կա-
 միս տեսանել: Ասաց Ամիրմուսէն՝ մեք
 այն կուժերուն համար եմք եկեր յայս-
 քան ճանապարհս: Յայնժամ հրամայեց
 սև թագաւորն որսորդացն, որք բերին
 երկոտասան կուժ առաջի Ամիրմուսէն,
 զոր առեալ բազում ուրախութեամբ
 եղ ՚ի մէջ ոսկի սնտուկին իւրոյ: Եւ
 խիստ պատիւ արար սև թագաւորին.
 խիլաթեաց և ետուր նմա շատ ոսկի,
 աղունս ու զօրեղ ձիանք: Շնորհակալ
 եղև սև թագաւորն ու չէառ, ասաց թէ
 այդ մեզ չպիտի. ոչ ծախեմք և ոչ
 հեծնումք. մերն այն է, որ որս առ
 նուք զմիսն ուտեմք, և զմորթին հագ-
 նիմք և զԱստուած փառաւորեմք:

Յայնժամ ՚ի յորս ելաւ սև թագա-
 ւորն զօրոքն հանդերձ. կէսն ՚ի ծովու,
 և կէսն ՚ի ցամաքի, որք որսացին ու
 դիզեցին: Եւ այլ բազում հրեղէն ձի

հանին ի ծովէն, և մարդադէմ գազա-
նըս և անասունս՝ որ ոչ լինի յայլ եր-
կիր, զոր բերեալ ետուն Ամիրմուսէին:
Այլ ՚ի յամէն ուրբաթի գիշերն գայր ՚ի
ծովէն ՚ի դուրս, անեղագոչ ձայն մի
բարձր՝ որ ասէր, փառք Աստուծոյ
այնմ, որ ստեղծեց զերկինս և զերկիր,
և փառք իւր մեծութեան՝ որ զամենայն
կենդանի մահկանացու է ստեղծեր, և
ինքն միայն է անմահ: Լսեց Ամիրմու-
սէն ու եհարց զսև թագաւորն, ո՞վ է
այն՝ որ յամէն ուրբաթ գիշեր կու փա-
ռաբանէ զԱստուած: Ասաց թագաւորն,
մեք ոչ ինչ տեսանեմք՝ բայց զձայնն
կու լսեմք:

Ասաց Ամիրմուսէն զօրհնութիւնս գայս

Աստուած արարարիչ բարի, քո ան-
ունդ միշտ փառաբանի, Տէր ես դու
երկնի և երկրի, անսկիզբն զանիմանա-
լի: Վերին զօրքն զքեզ օրհնեն, ան-
դադար և անլուելի, այլև երկրածինքս
ամէն, խոնարհեալ քեզ երկրպագեն:

Յայնժամ սև թագաւորն երկու լաւ մարդ դրաւ զհետ Ամիրմուսէին, որ շնորհակալ եղև, և ողջունեցին զիրեարս. և տարան զԱմիրմուսէն կարճ ճանապարհով յերկիրն Ականացոց, որ շատ ոսկի և արծաթ, և ակունս պատուականս ուղարկեց թագաւորին. և թագաւորն չէառ. ասաց թէ զայն կուժերն խնդրեմ տեսանել:

Ապա Ամիրմուսէն երկու կուժ ուղարկեց թագաւորին. և թագաւորն երբ եբաց զբերան կուժերուն ելաւ սև մուխ ու բարձրացաւ յօդն, և եղև ՚ի կերպարանս զիշատեսիլ մարդկան: Աղաղակեաց և ասէ, Սողոմօն Սողոմօն որդի Դաւթի մարգարէի, այլ չգործեմ զոր ինչ գործեցի, և կամ ՚ի հրամանս քո. զի զիտաց դէն թէ դեռևս Սողոմօն կենդանի է. և յոյժ զարմացաւ թագաւորն:

Ապա տարաւ Ամիրմուսէն զալևորն առաջի թագաւորին և ասաց. այ մեծագոր թագաւոր՝ որ զայն իմաստուն ծերս զհետ մեզ դրիր, սն տարաւ ըզ-

մեզ և երբ: Եւ եօթն ուղտ բարձած
 ոսկի և արծաթ ետուր ալևորին՝ Ամիր-
 մուսէն, և թագաւորն խիլաթեաց զծե-
 րըն, և զԱմիրմուսէն ևս լաւ պա-
 տուեաց, և զօրեղ ձիանս ետուր և ու-
 ղարկեց ի Մսրր: Լսեց Մսրայ տէրն և
 ուղարկեց մարդ առ Ամիրմուսէն, և ետ
 բերել առաջի իւր, և յոյժ պատուեաց
 զնոսա: Ապա ելան անտի և գնացին
 յերկիրն իւրեանց, և հասան ՚ի Պաղ-
 տատ:

Խալիֆայն ի դէմ ելաւ և մեծ ու-
 րախուժիւն արարին. և բաշխեց Խա-
 լիֆայն աղքատաց շատ ողորմութիւն
 վասն նոցա գալուն, զի երեք տարի
 էր՝ որ գնացեալ էին. և եհարց զԱմիր-
 մուսէն և նա սկսաւ խօսիլ կարգաւ
 թագաւորին: Զսողոմօնի կռուիլն՝ որ
 քաջն ասաց, այլ և զքաղաքին. և զթա-
 գուհւոյն գիրն կարգացին առաջի Խա-
 լիֆային, ապա շատ ուրախացաւ Խա-
 լիֆայն ՚ի նոցա գնալն և ՚ի գալն, և
 ասաց՝ Տալիպն ռւր է. և Ամիրմուսէն
 պատմեց զմահ նորա: Իբրև լսեց Խա-

լիֆայն՝ ասաց վայ նմա, որ իւր յիմարութեամբն կորեաւ, և ասաց զողբս զայս ՚ի վերայ նորա:

Ո՛վ իմ տխմար վէզիր, է՞ր կորար ընդ վայր ու նանիր դու զիւրեանքն իսկ տեսար, և զգանգատն ստոյգ լլսեցիր: Միթէ դուն անմահ էիր, որ զնորա թագն խլէիր. Մուսէն քեզ խըրատ ետուր, ոչ լսեցիր զքեզ կորուսիր:

Յայնժամ հրամայեց Խալիֆայն՝ թէ բերէք զկուժերն, որ տեսնում: Բերին զկուժերն ու բացին առաջի նորա. և ելան ՚ի նոցանէ որպէս զսև մուխ քան զառաջինն: Եւ երբ տեսաւ զայն՝ զարմացումն կալաւ զինքն, և ասաց փանօք Աստուծոյ, որ մեծ պատիւ էր այս Սողոմոնի, որ իւր իմաստութեամբ ՚ի յայս նեղութիւնս և ՚ի բանտս էր դրեր զդէքըն. այսպիսի շնորհք հողեղինի չէր տուեր Աստուած՝ բայց միայն Սողոմոնի: Եւ ապա հրամայեց, որ բերին զամենայն ոսկին և արծաթն, զապրանքն և զակունսն և զմարգարիտն առաջի

իւր. և տեսիլ զնոսա զամենայն՝ շատ
 հլաց, և ասաց զողբս զայս:

Աւաղ տամ հազար բերան, քո տի-
 րոջն որում դուն էիր, որ յայսչափ ան-
 հուն գանձէս, մէկ պատանք մի մէնէ
 տարեր, Երթամ աղաչեմ զԱստուած,
 որ տայ ինձ աղէկ թապտիր, որ աստ
 տամ և անդ առնում, ու չթողում այս-
 պէս ՚ի յերկիր:

Ապա հրամայեց՝ զոր ինչ ապրանք
 և ոսկի բերած էին, զամէնն բաշխեց
 աղքատաց. և ասաց՝ թող Աստուած
 զայս իւրեանց տիրոջ հոգւոցն համա-
 րի, Ապա բերել ետուր և ինքն զիւր
 ինչսն և զարծաթն և զոսկին և զապ-
 րանքն ամենայն, և բաշխեց աղքա-
 տաց: Միայն մէկ կտաւ մի էառ, և
 ասաց թէ զթագուհւոյն խրատն լսեմ.
 աստ տամ, և անդէնն գտանեմ յԱս-
 տուծոյ: Զոր ՚ի զնտանն էր՝ արձակեց,
 զծառայն ազատեց, և զհարկն վերցոյց
 յաշխարհէն: Եւ պարոն մի եղիր ՚ի
 յիւր տեղն, և ինքն շինել ետուր սե-

նեակ մի աղօթանաց, և եմուտ 'ի ներս,
 և եօթն տարի աղօթեաց, և ապա փո-
 խեցաւ յաշխարհէս:

Եւ Ամիրմուսէն ալ ետուր զպարո-
 նութիւնն իւր որդւոյն, և բաշխեց զիւր
 ինչսն և զոսկին և զապրանքն ամեն
 աղքատաց, հագաւ մազեղէն և մաշկե-
 դէն, և գնաց 'ի լեառն բնակեցաւ ա-
 պաշխարութեամբ մինչև 'ի մահ: Այս-
 պէս փոխեցան 'ի սուտ և 'ի փուտ յաշ-
 խարհէս, և հասին ի յաւիտենական
 կեանքն և յերկնային ուրախութիւնն
 'ի Քրիստոս Յիսուս 'ի Տէր մեր, որ է
 օրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՅՍ.ՂԱԳՍ ՓՍ.ՀԼՈՒԼ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ

էր սա մեծ թագաւոր և տէր արեւելեան աշխարհին. և էր իմաստուն և առաքինի: Սիրէր զաղքատութիւն, և ատէր զայս կեանքս և ասէր՝ փնռք Աստուծոյ կենդանւոյն՝ որ կայ և մնայ յաւիտեան. նաև ասէր ընդ իւր անձինն զբանս զայս:

Չարժէ այս կենացս իրքն, այն կենաց ոչ մէկին մին մազ. յորժամ բաժանի հոգին կմնայ շատ մարդոյ վըռազ: Է՞ր կամիս սիրել զայն իրքն, որ չգայ զհետ քեզ՝ ի վազ. արն դու ինքնին քեզ զճար, և ժողովէ զբարին անանց: Այնպէս դո՛ւ բարի գործէ, և բաշխէ զինչդ աղքատաց. զի օրն մահուն հոգիդ, մարմինդ չառնէ վազ ՚ի վազ:

Եւ ՚ի ժամ աղօթիցն հանէր զամէնն ՚ի դուրս և ինքն միայն մնայր, և աղօթս առնէր ՚ի վերայ ոսկի աթոռոյն և դարձեալ ասէր ընդ անձին իւրում զբանս զայս:

Մի աղօթից ծոյլ կենար, զիր ուղորդ հետ Աստուծոյ սէր. յիշեան զիւր անեղ անունն, որ փրկիս որպէս Ադամն էր: Յիւր ձեռքն է երկինք և երկիր, ստեղծող և տէր ամէնի. ջանան խնդրել դու զբարի, որ փրկիս ՚ի հրոյն գեհենի:

Ամէն օր զիւր սովորական աղօթսն առնէր. և օր մի հայեցաւ ՚ի դարպասն ՚ի վեր և տեսաւ մէկ մի ՚ի ձև իւր ուղտապանին, և ասաց՝ քեզ ո՞վ հրաման ետ, որ յայդ տեղն ելեր: Ասաց այն մարդն, ես ուղտապան եմ և զուղտերս կորուսեր եմ, աստ որոնեմ գտանել: Ասաց թագաւորն՝ ի՞նչ կանէ ուղտն ՚ի վերայ դարպասին յորում կամիս գտանել: Եւ նա ասաց՝ ապա դու ո՞րպէս կամիս զԱստուած գտանել ՚ի

վերայ ոսկի աթոռոյդ, և ՚ի վերայ
 փետրալից բարձիդ, և ՚ի մարգարտա-
 շար գահոյդ: Այդ աղօթքդ չև ընդու-
 նելի Աստուծոյ. այլ արի, էջ յաթո-
 ռոյդ, և եկ ի վերայ մոխրոյն, և այն-
 պէս երկրպագէ Աստուծոյ, որով գտա-
 նես զողորմութիւն: Եւ ապա ասաց
 զբանս զայս, և անյայտ եղև:

Երկրպագեան անմահ բանին, թապ-
 լեցո՞ զերեսդ ՚ի հողին. զի այն ստեղծ
 զքեզ ՚ի բարին, և նման արար իւր
 պատկերին: Զայս կեանքս քանի դու
 սիրես, անճար երթաս ներքև հողին.
 մի անշահ կենօք կենար, մի փոխեր
 զոսկին պղնձին:

Ապա իմացաւ թագաւորն, որ հրեշ-
 տակ էր մարդն այն. և անկաւ զեղջ
 յիւր միտքն, և ելաց դառնապէս. և ի-
 ջաւ յաթոռոյն ի գետին, և երկրպա-
 գեաց Աստուծոյ: Եւ թէպէտ ատէր
 զիւր կեանքն, այլ աւելի ատեց այ-
 նուհետև զաշխարհս և զմեծութիւնն. և

ասաց ՚ի վերայ անձին իւր զբանս
զայս:

Ջանամ թէ ես հողիս սիրեմ, մար-
մինս ինձ միշտ տայ ՚ի խափ. զինչ որ
խոյանայ բազէն. կաքաւքն չանկանին
ի յափ: Կտուեցաւ առիս շատ մեղք,
որպէս անձրեւ, որ գայ տարափ. խոց-
վերեմ մահու սրով, և եղերեմ զինչ որ
շաղափ:

Եւ կոչեց զիւր մեծամեծսն և զիշ-
խանսն, և երեր զիւր որդին, և նստոյց
առաջի նոցա ի յաթոռն իւր, և նոքա
ոչ կամեցան. և նա՝ ուժոյն և իմաս-
տութեամբն հաւանեցոյց զիշխանսն և
զզօրսն: Եւ ինքն զաղտաբար ելեալ՝
հո գանձն իւր յաղքատութիւն. և ե-
լաւ յաշխարհէն իւրմէ, և եթող զթա-
գաւորութիւնն վասն սիրոյն Աստու-
ծոյ. և ասաց ընդ իւր անձին զբանս
զայս:

Յիշեան զարարիչն Աստուած, տո՛ւր
հողւոյդ առնել պատարագ, ընդ մութն
էր կամիս գնալ, երբ աստէնս լինի
քեզ ճարակ: Մարմինդ քանի սի-

մես, և զհետ իւրն երթաս կամակ, ընկերք քո գնացին աստի, ընակեցան 'ի տունն անքանակ: Ես քեզ ամէն օր ասեմ, հասիր շուտ նոցա դու միակ, թէ չէ եղկելի հոգիդ, առաքի 'ի հուր և 'ի կրակ:

Ապա գնաց աշխարհէ յաշխարհ, և եհաս 'ի Պաղտատ. և եմուտ 'ի քաղաքն և կամեցաւ մնալ անդ 'ի կերպարանս աղքատի մուրալով: Եւ մարմինն նեղէր զինքն 'ի կողմանէ ուտելոյ և ըմպելոյ և ագանելոյ. զի սովոր էր 'ի սէր աշխարհիս. կեցեալ 'ի տունն արքունի: Ապա գտաւ հնարք, և երթայր 'ի շուկայն, և լինէր սուտ խն: Եւ մարդիքն ծեծէին զինքն, և տղայքն զհետ երթային և նեղէին, և ինքն վարէր և ասէր 'ի մէջ մարդկան զբանս զայս:

Մարդիք մի անհոգ կենայք, ձեր մեղաց զախտն լուացէք. ողորմացէք աղքատաց, և այնով ձեր մեղքն քաւեցէք: Դարձիք 'ի մեղաց ճամբէն, և անդէն ձեզ տուն շինեցէք. մի ետուք

’ի կից նեղելոց, վեր զմարմինսդ ’ի կամաց հանէք:

Եւ յեղէզն հեծնոյր, ’ի վայր և ’ի վեր վազէ, և ասէր բան զարմանալի: Ասէին մարդիքն որք զհետ երթային՝ թէ մարգարիտն ’ի բերանոյն ’ի վայր կը թափի, և ոչ գիտէ թէ զինչ ասէ. հազար աւաղ խելօք խումարիս: Եւ պա դրին իւր անունն Փահլուլ, և նա եղև ջրկիր՝ և ջուր կրէր ի շուկայն, և տային իւրեան հաց և փող. այլ նա զամէնն տայր աղքատաց, և ասէր զբանս զայս:

Աղքատսիրութիւն և պահք, և աղօթքն ընկերք են միմեանց, սիրէ զայս երեք բարիս, որ փրկիս ’ի մեծ տանջանաց: Մի զմարմինդ ’ի ձեռք առնուր, կը գնան օրերդ ’ի ձեռաց, այս օրերս, որ մենք ունիմք, կը հատանին և կերթան ի բաց:

Աւուր մի երթայր ’ի շուկայն ’ի վայր, մէկ մի խլեց զիւր փակեղն ’ի գլխոյն՝ և փախեաւ: Եւ գնաց Փահլու-

լըն 'ի հողավարքն, և որոնէր զայն մարդն՝ որ փակեղն էառ փախաւ: Նա տեսաւ, մէկ մի և ասաց, ո՛վ Փահլուլ՝ յայս տեղս ինչ կանէ այն մարդն, գնա՛ 'ի շուկայն որոնէ: Ասաց ինքն՝ այ եղբայր, ուր երթայ՝ վաղն անագան յայս տեղս պիտի գայ. և ասաց զբանս զայս:

Թէ շատ թէ սակաւ զրկես, վայելես զերկիրս խնդալով. ունիս դու աստի գնալ և մարմինդ ծածկի հողով: Դարձիր և բարիս գործէ. գիտ բժիշկ և դեղ քեզ շուտով. զի յահեղ և մեծ ատեանն, չլինիս ահով ամօթով:

Ընտելացաւ ընդ քաղաքացւոյն, և ճանաչէին զինքն ամէն մարդ, և օր մի միս ետ սորա մէկ մարդ մի, թէ տար 'ի մեր տուն. նա էառ և 'ի հողավարքն տարաւ զայն: Եւ գարձաւ եկաւ այն մարդն 'ի տուն իւր, և տեսաւ՝ որ զմիսն չէր բերեր. գնաց գտաւ զՓահլուլն 'ի շուկայն՝ և ասաց ձեր է միսն իմ: Ասաց Փահլուլն 'ի քո տունն տարի. ասաց մարդն այն, արի՛ ցոյց զիմ

տունն. ելաւ և էառ զայն մարդն գնաց
 ՚ի հողվարքն, և ասաց այն մարդն, այս
 է իմ տունն: Ասաց Փահլուլն, ահա այս
 է քո տունն. այն տունն՝ որ այժմ կը
 կենաս, այն չէ մնացական, զի յետոյ
 յայս տեղն պետի գաս և ասաց զբա-
 նըս զայս:

Աշխարհիս սահմանքն է հանց, կեան
 կը լցվի կեան թերանայ. կը թեթևցնէ
 զիւր բեռն, թէ ո՛վ շալկել որ կարենայ:
 Ունկն մատո՞ դու հիւսանին, որ միշտ
 շինէ զդագաղ նա մէկն գայ մէկն գը-
 նայ, ինքն բնաւ անգործ չմնայ:

Զարմացաւ այն մարդն ընդ Փահ-
 լուլին խօսքն՝ թէ մեք զդա յիմար գի-
 տէաք, նա մեզ վարդապետ եղև: Եւ
 ունէր սովորութիւն Փահլուլն՝ որ եր-
 թայր ՚ի հողվարքն և մնար, և շատ ան-
 գամ ննջէր անդ: Օր մի ՚ի դուրս էր ե-
 լէր Խալիֆայն շատ զօրօք՝ դէպ ՚ի հող-
 վարքն անցանէր, տեսաւ զնա, և ասաց
 նմա՝ թէ հոտ ի՛նչ կանես: Եւ ասաց
 Փահլուլն՝ ո՛վ տիեզերակալ Խալիֆայ,
 զայս ամէն մեռեալքս կը նզովեմ: Եւ

ասաց Սալիֆայն, էր կը նզովես. և
ասաց ցնա Փահլուլն զբանս զայս:

Թէ շատ թէ սակաւ զրկէ մարդ,
զհետ իւր տանիլ չկարէ. մարդն պիտի
հանց ջանայ. որ 'ի յայն կեանքն չա-
մաչէ: Որ ասդէն տայ և անդ առնու,
աստ զրկէ նա անդ վճարէ. զի յայն
կեանքն ճարակ չկայ, որ փողով իւր
պարտքն ազատէ:

Զարմացաւ Սալիֆայն և ասաց,
փնօք Աստուծոյ կենդանւոյն՝ որ կայ
և մնայ յաւիտեան. զի խումարն այն-
չափ խելօք խօսք կը խօսի: Եւ ասաց
թէ այս մարդս խելօք է, և վասն մե-
ղաց զայն առնէ. զի թէ դա խումար
էր՝ նա հանց բան չասէր. և դարձաւ
Սալիֆայն ի քաղաքն: Եւ օր մի հե-
ծեալ 'ի ձի անցանէր դէպ 'ի հողվար-
քն, զի ճանապարհն ընդ այն էր. և
տեսաւ զՓահլուլն և ասաց, զի՞նչ առ-
նես 'ի հողվարքն: Եւ նա ասաց, բա-
զում աւուրք աստ կամ և կը չափեմ
զիմ գերեզմանն և զքոյն, նա իսկի

քոյն աւելի չէ քան զիմն. դու Սալիֆայ ես, և ես աղքատ մուրացիկ եմ. և քո հողն և իմն մէկ չափով է: Եւ յետոյ ասաց զբանս զայս:

Ո՛վ մարդ մի՛ զհոգիդ դատեր, և զմարմինդ առներ սիրելի. դարձի՛ր ՚ի մեղաց ճանփէն, որ չլինիս ողորմ ու լալի: Զանան և բարի գործէ, զի քէվրանն քեզ կը նայի. յայս հողոյս դու հանց գնան, որ հոգիդ հրոյն չլինի:

Եւ ասաց Սալիֆայն ընդ իւր մեծամեծան, տեսեք ի՞նչ իմաստուն է դորա խօսքն. և համարձակապէս խօսի զբանս, չէ պարտ որ զդա ՚ի մեզանից ՚ի զատ թողումք. և ապա, հրամայեց կոչել զնա յիւր դարպասն: Եւ օր մի Սալիֆայն յաթոռոյն ելեր գնացեր էր, և գնաց Փահլուլն ստաւ յաթոռն Սալիֆային: Եւ եկին ճորտերն՝ սկսան ծեծել զնա, և նա ճչաց պինտ: Լսեց Սալիֆայն և բարկացաւ ՚ի վերայ ծառայիցն. և ասաց ո՛վ Փահլուլ՝ Էր կը ծեծեն զքեզ: Ասաց Փահլուլն, ո՛վ տիեզերակալ Սալիֆայ՝ երբ զիս այս մէկ

պահ նստելուս համար հանց կը ծեծեն,
 ապա զքեզ զի՛նչ պիտի առնեն դա-
 տաստանին օրն, և սկսաւ ասել զբա-
 նըս զայս:

Մարդիք մի՛ ծեծէք դուք զիս, չեմ
 ցանկար փառացդ աթոռոյ. զիմն քա-
 կեցի և ելայ, և չունիմ սրտիկ շինելոյ:
 Իմ կեանքս յիմ աչացն ելեր, այլ չու-
 նիմ տեղիք խնդալոյ. դրի զիմ մարմի-
 նըս ՚ի մահ, զի չունիմ հոգի տանջելոյ:
 Ո՛վ մարդ, որ փառացդ հասար, տուր
 յերկրի եղեր աթոռոյ. դու հանց շփա-
 ցար ՚ի քեզ. որ չգնես դու յանցանք
 մարդոյ: Ահ ի մահուանէ չունիս, ոչ
 ճարես պաշար գնալոյ. աշխարհիս
 փառքն այլոց թողուս, կը լինիս դու
 ափ մի հողոյ:

Լսեց Խալիֆայն զայն իմաստուն
 բանս, և հարցանէր շատ բանս Փահ-
 լուլին. և նա հնարիւք տայր զպատաս-
 խանին: Եւ օր մի ալ հարցաւ Խալի-
 ֆայն ընդ Փահլուլն և ասէ, Փահլուլ՝
 ասան ինձ, այսօր ի՞նչ առնէ Աստուած:
 Ասաց Փահլուլն, այդ զիժար հարց-

մուռնք է. այսօր համբերեան ինձ, վաղիւն ասեմ. և ՚ի վաղիւն հեծեալ ՚ի սև էջ մի գնայր. տեսեալ Խալիֆայն ասաց նմա, ո՞վ Փահլուլ ի՞նչ առնէ Աստուած այսօր: Ասաց Փահլուլն, հրամայէ, որ ամէն ծառայքդ ՚ի դուրս ելանէն, և ես տամ զպատասխանին: Եւ հրամայեց Խալիֆայն ծառայիցն ելանել ՚ի դուրս. և մնաց ինքն և Փահլուլն մինակ: Եւ ասաց Խալիֆայն, ի՞նչ կանէ Աստուած ՚ի յայս ժամս. ասաց Փահլուլն, ո՞վ Խալիֆայ՝ արի պահ մի նիստ ՚ի յիմ էջս, և ես ՚ի քո յաթողդ նստիմ և ասեմ քեզ. թէ ի՞նչ առնէ Աստուած: Եւ հայեցաւ Խալիֆայն՝ որ մարդ չէր երևէր ՚ի բոլորն, ելաւ նստաւ ՚ի յէջն. և Փահլուլն ՚ի Խալիֆային աթոռն նստաւ, և ոչ խօսէր: Ասաց Խալիֆայն, է՞ր չես խօսիր, ի՞նչ առնէ Աստուած: Ասաց Փահլուլն՝ ինչ խօսիմ, չե՞ս գիտէր ինչ առնէ. դու որ Խալիֆայ ես ՚ի յէջս իմ նստոյց, ես որ Փահլուլ եմ՝ ՚ի քո աթողդ նստոյց: Ահա զայս արար ՚ի ժամուս յայամիկ. և Խալիֆայն զարմացաւ,

և ոչ կարէր խօսիլ, և ասաց՝ Փահլուլն
զբանս զայս:

Իսկ զանքննին է՞ր քննես, երբ որ
միտքդ իւրեան չհասնի. զԱստուած ո՞վ
կարէ տեսնուլ, կամ իմանալ զնա մարդ
կենդանի: Երբ չես քո կենացդ տէր,
կը մնաս դու յերկուց շնչի. այլ տէր
հայրենեացս է նա, որ երկինք և երկիր
կը տանի:

Ծիծաղեցաւ Սալիֆայն և ասաց,
փնռք Աստուծոյ կենդանւոյն և բարձ-
րելոյն յաւիտեան. զի այս ցեղ խեւ
զարմանալի պատասխան առնէ. բայց
թուի ինձ, թէ չէ՞ դա խե, այլ խելօք
է. և զնաց Փահլուլն: Եւ զկնի քանի
մի աւուր հրամայեց Սալիֆայն կոչել
զնա. և նա նստաւ յէջ մի, և եկաւ առ
Սալիֆայն: Ծիծաղեցաւ Սալիֆայն և
ասաց, փնռք Աստուծոյ կենդանւոյն և
բարձրելոյն յաւիտեան, և ասաց՝ կա-
միմ հարցանել քեզ բան մի, և դու զը-
ղորդն ասան: Եւ նա ասաց՝ հրամայեան
Սալիֆայ. ասաց Սալիֆայն՝ քանի՞

աստղ կայ յերկինք: Ասաց Փահլուլն՝
 ես աղեկ գիտեմ, գամէնն համրեր եմ
 զի որչափ իշոյս վերայ մազ կայ՝ այն-
 չափ ալ աստղ կայ յերկինք. թէ չես
 հաւատար իջիր դու համրէ: Եւ իջաւ
 Խալիֆայն յաթոռոյն, և սկսաւ համրել
 զիշոյն մազն: Ասաց Փահլուլն, յառաջ
 զագին համրէ. և սկսաւ Խալիֆայն
 այնպէս առնել, և ոչ կարէր: Եւ ապա
 սկսաւ Փահլուլն ասել զբանս զայս:

Դու որ չգիտես այժմ, թէ գլխոյդ
 մազն քանի է. էր ինձ թուել հրամա-
 յես, թէ երկնից աստղն քանի է: Զինչ
 որ աստ գործել լինի, ամէնին համար
 տալոց է. որչափ զրկէ գանձ ժողովէ,
 աստ թողու տանիլ չկարէ:

Ամաչեց Խալիֆայն, և եթող զիշոյն
 ագին ՚ի համրելոյն, և ելաւ նստաւ
 յաթոռն: Եւ ասաց փառք Աստուծոյ՝
 որ այսպէս գիտութեամբ պատուէ
 զսիրելիս իւր և տայ զիմաստութիւն
 ում որ կամի. որում ոչ ոք կարէ տալ
 պատասխան ՚ի բանս և ՚ի հարցմունս

իւր: Այսպիսի վարուք կեցեալ Փահլու-
լըն՝ և երանելի կենօք փոխեցաւ յան-
վախճան թագաւորութիւնն ՚ի Քրիս-
տոս Յիսուս ՚ի Տէր մեր: Որում վայելէ
փառք իշխանութիւն և պատիւ. այժմ
և միշտ և յաւիտեանս, ամէն:

ԽՐԱՏՔ ՕԳՏԱԿԱՐՔ

Արարեալ բանասեղծ բազաւորին, որոյ

անունն է Նուօրէլլան

Սա ասեն թագ մի ունէր ոսկի և պատուական ակներով, և շինած էր քսան և երկու անկիւնով, և յամէն անկիւն՝ այս խրատներս գրած էր. և յորժամ ելանէր ՚ի դուրս՝ կարդայր առաջի զօրացն, և ասէր թէ ՚ի միտ առէք, և ապա դնէր ՚ի գլուխն զթագն զայն:

Խրատ Ա.

Զանձնահաճ մարդն յինէն ՚ի զամ պահեցէք: Արժանաւորաց յիմ զանձէն բաժին տուէք: Բանագէտ մարդկանց դէմ անպատեհ խօսք մի խօսիք: Զանգըտանելին՝ մի որոնէք: ՚ի ժամանակս

գործոց ձերոց՝ մի շտապիք: Զգործն
 ձեր՝ ժամէ՛ ՚ի ժամ մի ձգէք:

Խրատ Բ.

՚ի բանին սկիզբն և ՚ի կատարածն
 հայեցէ՛ք: Յոր տուն մտանէք՝ յառաջ
 զելն իմացէ՛ք: Զամէն բան կամ կտաւ՝
 տասը տարայ չափեցէ՛ք, և ապա կըտ-
 րեցէք: Զփորձածն՝ կրկին մի փորձէք:
 Անփորձ մարդկանց՝ զխորհուրդն ձեր
 մի յայտնէք: Զխոստումն՝ որ ՚ի ձեզ է՝
 մինչև ՚ի ձեր անձն մի խնայէք: Սակաւ
 խոստացէ՛ք՝ և աւելի կատարեցէք:

Խրատ Գ.

Խոնարհութիւն և հեզութիւն ուսա-
 րուք: Ամենայն ժամ ճշմարտութիւն
 սիրեցէ՛ք: Զկարողութեան չափն գի-
 տացէ՛ք: Զհամբերող մարդն ճանաչե-
 ցէ՛ք: Զայս կեանքս մի օր գիտացէ՛ք:
 Զառողջութեան հարկիքն գիտացէ՛ք:
 Զձեր կեանքն անգիտութեամբ մի ան-

ցնէք: 'Ի յայլոց տրտմութիւն մի խըն-
դայք: Ընդ կոտրածն՝ ընդ գնացածն՝
ընդ թափածն՝ ընդ այրածն՝ մի տըր-
տըմիք:

Խրատ Դ.

'Ի մեծամեծաց յորոգայթն կոծեցա-
րո՛ւք: Մարդկանց՝ ամենայն իրաց
համբերեցէք: 'Ի տեղի ուր համբերել
պէտք է՝ մի շտապիք: Ձեռտ մարդոյ՝
ոխակալ մի լինիք: Ձչափ անձին ձե-
րոյ ճանաչեցէ՛ք: Ձձեր զոտսն քան
զձեր անկողինն աւելի մի երկնցնէք: 'Ի
պատերազմէ զերես մի դարձնէք: Ձայ-
լոց կռիւն 'ի ձեր յանձն մի առնոյք:

Խրատ Ե.

Կռիւ թէ հանդիպի 'ի ձեր մէջն՝ մի-
ջակ արարէ՛ք, բայց շո՛ւտ հաշտեցա-
րուք: 'Ի մէջ սրտից ձերոց նախանձ
մի պահէք: Ձամէն բան՝ համբերելով
արարէք: Ձանպէտսն 'ի բոց թողէք, և

զպիտանացուն ընկալարհւք: Զերևելի
զգայարանքն ձեր՝ պատրաստ պահե-
ցէք: Յանպատեն բանից՝ ի զատ կա-
ցէք: Դ մէջ մարդկանց՝ վատ անուն
մի ստանայք:

Խրատ 2

Դ գողունեաց ընչից մի շահիք: Դ
յեղեր թագաւորի՝ տուն մի շինէք: Լզ-
ձեր բնակութիւնն՝ մօտ ՚ի խանութ մի
առնէք: Դ պիղծ գործոց և տեղեաց ՚ի
բաց կացէք: Անխրատ և անկիրթ
մարդկանց՝ ծառայութիւն մի առնէք:
Անընկեր ՚ի ճանապարհ մի երթայք:
Անարժանից՝ մի խոնարհիք: Զհետ չար
կամաց՝ մի դատիք: Դ յօտար հող՝ ծառ
մի անկէք:

Խրատ 3.

Դ յաղահատ տեղիք՝ սերմ մի ցա-
նէք: Զհետ ամէն ազգ մարդոյ՝ մի օ-
րինակ մի վարիք: Զհետ անարժան

մարդկանց՝ մի նստիք: Ձեռն անհար
կից՝ սէր մի դնէք: Քամոս մարդկանց՝
մի հաւատայք, և զհեռ նոցա՝ աղու
հաց մի ուտէք: Ձեռն մարդոյ՝ խոռ-
վութիւն և կռիւ մի՛ առնէք: Ձեռն չը
տեսած մարդոյ՝ սիրելութիւն մի՛
առնէք:

Խրատ Ը.

Ձեռն հպարտ մարդոյն և խելառին
և արբեցողին՝ մի՛ խօսիր: Դուք զձեզ՝
մեծ մի՛ համարիք: Ի լեզուանի կնո-
ջէ՝ պատրաստ կացէք: Ո՛վ որ ըզ-
խրատն սիրէ՛ զայն խրատեցէք: Զու-
տելն և զմպելն՝ մինակ մի՛ սիրէք:
Զձեզ հնազանդելոցն՝ անհնարին և ան-
կարող բանս մի՛ դնէք: Զձեզ սիրողն՝
մի՛ ատէք: Ո՛վ որ զհեռ ձեր սէր ունի՛
զնա անտես մի՛ առնէք: Յանպատեհ
պատճառէ՛ զժառայն ձեր մի՛ ծեծէք:
Այլոց ապրուստին՝ աչք մի՛ ձգէք:

Խրատ Թ.

Զձեր հացն՝ յայլոց սեղան մի՛
 դնէք: Երբ զձեր հացն ուտէք՝ զձեր
 զրոյցն արարէք: Տղայոց և երիտասար-
 զից զհետ բան մի՛ խորհիք: Օտար
 կին կամ պառաւ՝ ի մէջ տան մինակ
 մի՛ թողուք: 'Ի չար կնոջ հանդերձից՝
 պատրաստ կացէք. Զձեր հոգին՝ ձեր
 մարմնոյն ծառայ մի՛ առնէք: 'Ի ձեր
 որդւոց և դստերաց մահն՝ մի՛ տրտ-
 միք: Յօտար բան՝ առանց փորձի մի՛
 վստահանայք:

Խրատ Ժ.

Զայգին ձեր՝ 'ի պահ օտարի մի՛
 տայք: Յայլոց ապրանք իբրև զտէրն
 իւր՝ մի՛ վստահանայք: Յօտար մարդոյ
 տուն՝ տանուտէրութիւն մի՛ առնէք:
 Զօտարն որ չէք ճանաչէր՝ 'ի ձեր տու-
 նըն վարձկան մի՛ դնէք: Այն մարդիքն,
 որ զայս կեանքս խիստ կը սիրեն

դուք զնոսա մի սիրէք: 'Ի մէջ առն և
կնոջ՝ կամ ծառայի և տեառն՝ բան-
սարկութիւն մի առնէք:

Խրատ ԺԱ.

Առ թագաւորն՝ զգոյշ և պատրաստ
կացէք. թագաւորն թէպէտ խոնարհի՝
դուք մի համարձակիք: Իշխանաւորաց
և գլխաւորաց հնազանդ լերո՛ւք: Յո-
խակալ մարդկանց՝ 'ի զատ կացէք: Զա-
մէն մարդոյ պատիւն իմացէք: Ընդ
բախտաւորն և ընդ մեծատունսն՝ մի
հակառակիք և մի այպանէք զբանս
նոցա, զի նոքա տէր են զբշի և իմաս-
տութեան: Զգիտունսն և զիմաստուն-
սըն պատուեցէք. թէպէտ դուք իմաս-
տուն էք՝ այլ քան զձեզ աւելի համա-
րեցէք: Զծերսն պատուեցէք և գաւա-
զան լերուք նոցա:

Խրատ ԺԲ.

Զմեծն՝ մեծ, և զփոքրն՝ փոքր սի-

րեցէք: Զխաբուսիկն՝ ՚ի միջոյ ձերմէ
բարձէք: Զհետ ժլատի և ոչինչ մարդ-
կանց մի՛ դատիք: Զհօր և զմօր և
զազգի պատիւն պահեցէք: Ազգակա-
նանաց և ընտանեաց ձերոց խնամք
տարէք: ՚Ի բարեկամաց ձերոց զճշմա-
րիտն ընտրեցէք: Ամենայն մարդոց
զճշմարիտն ընտրեցէք: Ամենայն մար-
դոյ մի՛ հաւատայք: Զոսկի և զարծաթ
քան զչափն աւելի մի՛ սիրէք:

Խրատ ԺԳ.

Յամենայն աւուրս ձեր խրատիւ և
իմաստութեամբ կացէք: Յամենայն
ժամ արթուն և պատրաստ լերո՛ւք:
Զչարն ՚ի միջոյ ձերմէ բարցէք: Վաս
մարդկանց սրտին մի՛ օգնէք ՚ի սի-
րելոյ և զարմէ զգութն ձեր մի՛ բառ-
նայք: Զհետ պիղծ մեռելի զձեր մե-
ռեալն մի՛ թաղէք, ՚ի մէջ մարդկանց
քան զբարին այլ բան մի՛ խօսիք: Ուս-
ման և գիտութեան միշտ հետևեցէք:

Խրատ ԺԴ.

Ո՛վ որ քան զձեզ աղէկ է և գիտուն՝ զնա աւելի պատուեցէք: Միշտ զհետ իմաստնոց և գիտնոց շրջեցարուք: Չանցեալ ժամանակն՝ հեշտ մի համարիք: Զինչ որ յաշխարհիս մէջն չունիք՝ ՚ի մարդկանէ մի խնդրէք՝ բաց ՚ի գիտութենէ: Թէ կամիք զի անհոգ մնայք՝ աղէկ արուեստ ունիք: Բան մի որ ՚ի պահ առնուք՝ ՚ի տէրն հասուցէք: Փոխ որ առնուք՝ վճարեցէք:

Խրատ ԺԵ.

Խօսք որ ՚ի խելաց չէ՝ մի՛ խօսիք: Խօսք որ ասելու չէ՝ մի՛ ասէք: Զլեզուն ձեր՝ ՚ի չար խօսից զերծ պահեցէք: Անպատեն խօսից՝ ունկն մի՛ դնէք: Պիղծ խօսից՝ պատասխան մի՛ տայք: Թագաւորաց՝ յոյս մի՛ դնէք: Մինչլսէք զբանս ՚ի մարդկանէ՝ առնոյն պատասխան մի՛ տայք: Զայն բանն զոր դուք

լաւ չգիտէք՝ ամենևին մի ասէք: Ձինչ
բան, որ ՚ի ձեր սիրտն չկայ՝ զայն լե-
զուաւ մի խօսիք:

Խրատ ԺԶ.

Ամենայն մարդոյ խօսից՝ մի՛ վըս-
տահանայք: Ձբարի խօսքն՝ յամէն
մարդոյ ընդունեցէք: Ոչ իրաւ և ոչ
սուտ՝ բնաւ մի երդնուիք: Ձայն կեանքն՝
ընդ այս կենցաղոյս մի փոխէք: Ամէն
մարդոյ զայն կամեցարձք՝ զինչ որ
ձեր անձին կը կամիք: Որբոց բան՝ մի՛
խնայէք: Երկայն ճանապարհի՛ սլա-
շար պատրաստեցէք: Այրեաց՝ հանա-
պազ ողորմեցէք: Երիտասարդութեան
ժամանակն՝ զձերութիւնն միտք բե-
րէք: Ձձերութեան բանն՝ յերիտասար-
դութեան ժամանակն հոգացէք:

Խրատ ԺԷ.

՚ի ժլատութենէ և յազահութենէ
փախի՛ք: Առատութեան արուեստ ու-

սիք: Սկիզբն առատութեան՝ ՚ի ձեր աբ-
դար արդեանցն արարէք: Չմարդկու-
թեան կերպն՝ ճանաչեցիք: Չհետ հար-
կևորաց սէր դրէք: Յանարգ և անգէտ
մարդոյ սէր և հարկևորութիւն ըստ
ժամանակին արարէք:

Խրատ ԺԸ.

Չմռան գործն յամառն հոգացէք:
Չայս աւուր բանն ՚ի վաղեան մի ձը-
գէք: Չգեղն և գարիւնն ՚ի հարկաւո-
րութեան ժամու գործ ածեցէք: Չբան-
գէտ մարդն ՚ի վերայ բանի դրէք: Չե-
րիտասարդն և զերկչոտն՝ ՚ի վերայ բա-
նի մի դնէք: Յոխտկալ և յանողորմ
մարդկանց հեռի կացէք: Ամենայն բա-
նից շուտ մի հաւատայք: Չձեր ընտա-
նիքն միշտ սիրեցէք:

Խրատ ԺԹ.

Չհետ ճշմարիտ սիրելեաց սիրե-

լուծիւն արարէք: Զազգականս ձեր՝ մի
 վիրաւորէք: Մի՛ թողուք զձերայինսն՝
 և զօտարսն հոգայք: Զձեր սիրելին՝ մի՛
 մոռանայք: Զձեր թշնամին՝ խիստ մի՛
 արհամարհէք: Յիմաստուն թշնամւոյ՝
 յոյժ մի՛ երկնչիք: Յանգէտ սիրելեաց՝
 հեռի մնացէ՛ք: Ի՛ մէջ թշնամութեան՝
 սիրոյ տեղի պահեցէ՛ք: Ի՛ սիրելութեան
 ժամու՝ զթշնամութիւն յիշեցէ՛ք: Ծու-
 լութեան արուեստ՝ մի՛ ուսանիք, Զեր
 սիրելեաց՝ յաղքատութեան ժամու օգ-
 նեցէ՛ք:

Խրատ Ի.

Զհետ վատ մարդկանց՝ մի՛ վատ-
 թարանայր: Ամէն մարդ՝ թող զիւր
 չափն վայելէ: Աշխարհս՝ ձեզ խաղաղ
 թող չթուի: Զհոգւոյ բաժինն՝ ՚ի մարմ-
 նաւորս մի՛ մոռանայք: Տղայոց ձերոց՝
 հնարաւորութեամբ արուեստ ուսուցէ՛ք:
 Զձեր կերպարանն՝ ՚ի սիրելեաց և ՚ի
 թշնամեաց ծածուկ պահեցէ՛ք: Զձեր

խորհուրդն՝ ամէն մարդոյ մի՛ յայտնէք:
Ունայն բանից՝ ականջ մի՛ դնէք:

Խրատ ԻԱ.

Զձեր խորհրդակիցն՝ ՚ի ժամանակի
բարկութեան փորձեցէք: Զկին և
զորդիս՝ ՚ի ժամանակի աղքատութեան
մի՛ ուրանայք: Ամէն իրաց զչափն սի-
րեցէք: Զհպարտութիւն՝ քան զմահն
դառն իմացէք: Զանհոգութիւնն ՚ի ձեզ
անկենդանութիւն գիտացէք. Ընկեր
զայն ճանաչեցէք՝ որ ցաւակից ձեզ
լինի.

Խրատ ԻԲ.

՚ի ժամանակի անհոգութեան՝ քան
՚ի նեղութեան ժամանակն խիստ պատ-
րաստ կ'ացէք: Զամէն բան՝ ՚ի յառա-
տութեան ժամն հոգացէք: ՚ի յաժնու-
թեան՝ զթանկութիւնն յիշեցէք: Յա-
ռողջութեան ժամանակին՝ զհիւանդու-
թիւնն ՚ի մի՛տ ամէք: Զաղջիկն կամ

զկին՝ ՚ի ճանաչ տեղեաց առէ՛ք: Չմարդ
 մի անգամ տեսանելով՝ մի՛ խարութք.
 Չաշխարհիս փառքն և մեծութիւնն՝ ոչ
 ինչ համարեցէ՛ք: Միշտ և հանապաղ
 զյաւիտենական փառքն ՚ի մի՛տք բերէք:

Խ Ր Ա Տ Ք

ՊԻՏԱՆԻՔ ԵՒ ՕԳՏԱԿԱՐՔ, ՉՈՐ
ԱՍԱՑԵԱԼ Ի

ԽԻԿԱՐԱՅ ԻՄԱՍՏՆՈՅ

Ես խիկարս դպիր էի Սենեքերիմայ
արքային Ասորստանեայց, առի ինձ
վաթսուըն կինս և շինեցի վաթսուըն ա-
պարանս, և եղէ վաթսուըն ամաց: ոչ
եղև ինձ որդի: Յայնժամ մտի առ
կուռքն քաղուժ ընծայիւք, և վառեցի
հուր, և արկի խունկս անուշահոտս 'ի
վերայ նորա, մատուցի զնծայս, և զո-
հեցի զոհս վասն ծննդեան: Եւ աղա-
չեցի ասելով, ո՞վ տեառք իմ և չաս-
տուածք իմ Բէլշիմ և Շահիմ, հրամա-
յեցէք և տո՛ւք ինձ արու զաւակ, քան-
զի ահա Խիկարս կենդանւոյն մեռանի:
Եւ զի՞նչ ասեն մարդիք թէ, Խիկար իմաս-

տունն էր և ճարտար, մեռաւ՝ և ոչ գոյր
 նորա որդի, որ թաղէր զնա և ոչ
 դուստր՝ որ լայր զնա. զի՞նչ ասեմ,
 չունիմ ժառանգ յետ մահուան իմոյ:
 Եւ եթէ որդին իմ զօր ամենայն՝ տասն
 քանքարս ծախեսցէ, ոչ կարէ սպառել
 զինչս իմ, այլ զի միայն արկցէ հող
 ձեռօք իւրովք՝ ՚ի վերայ իմ. և զի մի
 մնացից անյիշատակ:

Յայնժամ ձայն եղև ՚ի չաստուա-
 ծոցն իմոց՝ թէ Խիկար ոչ հրամայել
 է լինիլ քեզ զաւակ, բաց թէ առցես
 զնաթան քեռորդին քոյ, և սնուցես
 զնա որդի քեզ, և նա հատուցէ քեզ
 զանուն քո: Եւ ապա առի զնաթան
 քեռորդին իմ առիս, որ էր մի ամաց.
 և հագուցի նմա բեհեզս և ծիրանիս.
 և եղի մանեակ ոսկի ի պարանոց նո-
 րա որպէս որդի թագաւորի. գեղաշուք
 զարդարեցի զնա. և արբուցի նմա
 կաթն և մեղր և ննջեցուցանէի զնա ՚ի
 վերայ արծուոց և աղաւնեաց իմոց,
 մինչև եղև եօթն ամաց: Եւ ապա ըս-
 կսայ ուսուցանել նմա զդպրութիւն և

զիմաստութիւն և զհանճարագիտութիւն, և զպատասխանիս հրովարտակաց, և զգարձուածս հակառակ խօսից, և ՚ի տուէ և ՚ի գիշերի ոչ դադարէի ուսուցանելոյ, և յագեցուցի զնա ուսմամբ իբր հացիւ և ջրով:

Ապա ասաց արքայն առիս՝ զպիբ և իմաստուն Սիկար, գիտեմ զի ծերացեալ ես, և յետ վախճանի քոյ ո՞վ է, որ կատարէ ճարտարութեամբ և իմաստութեամբ զգործս արքունեաց մերոց, զի էս հանապազ տրտում եմ վասն այդ բանիդ: Պատասխանի ետու նմա և ասացի, անքայ յաւիտեան կաց. է իմ որդի՝ որ առաւել հանճարեղ և իմաստուն է քան զիս:

Ասաց թագաւորն, անձ առիս՝ զի տեսից զնա, և ես կացուցի զնա առաջի թագաւորին: Յորժամ ետես թագաւորն՝ ուրախ եղև և ասաց: անյս օրս օրհնեալ եղիցի, քանզի Սիկար ՚ի կենդանութեան իւրում էած ե կացոյց զորդին իւր առաջի իմ, և ինքն ի հանգստեան եղիցի: Եւ ես երկրպագի ար-

քային իմոյ, և առեալ տարայ զնա-
թան յապարանս իմ, և այսպէս ասէի
ի խրատելն իմում:

ԽՐԱՏ ԽԻԿԱՐԱՅ՝ ԶՈՐ ԵՏ ՈՐԴԻՈՅՆ
ԻԻՐՈՅ ՆԱԹԱՆԱՅ

Ո՛րդեակ՝ եթէ լսես խօսք ՚ի դուռն
թագաւորաց և իշխանաց և մեծամե-
ծաց, պահեա՛ւ և մեռո՛յ զնա ՚ի սրտի
քում. և մի՛ յայտնե՛ր մարդոյ՝ մինչև
այլքն ասեն քեզ:

Ո՛րդեակ զմարդոյ կապած և կըն-
քածն մի՛ արձակեր, և զարձակեալն մի՛
կապեր:

Ո՛րդեակ՝ լաւ է իմաստուն մարդոյն
զհետ քար կրելն՝ քան զանգէտին հետ
ուտել և ըմպելն:

Ո՛րդեակ՝ եթէ առաքեսցեն զքեզ ՚ի
տեղի ինչ վասն բանի, լաւ ՚ի միտ
ան զբանն զոր ասելոց ես և ապա
զնա՛. զի մի՛ գուցէ յետոյ լինիցիս
ծաղր առաջի այլոց,

Ո՛րդեակ՝ եթէ գնաս ՚ի հրաւիրեալ

տեղիս յօրում գտանի քան զքեզ մեծ
և յարգի, մի նստիր 'ի վերին կողմն,
զի յետոյ սակաւ առ սակաւ իջանես
ամօթով 'ի ստորին կողմն:

Ո՛րդեակ՝ եթէ ընկերն քո հիւանդ
է: մի ասեր 'ի մտի քում, թէ տանձ
կամ խնձոր գտանեմ, և ապա երթամ
'ի տես. այլ երթ ոտիւք՝ և տես աչօք.
զի զհիւանդն դատարկ տեսանել շատ
լաւ է՝ քան զբազում միրգս տանել:

Ո՛րդեակ՝ մի հեղուր զարիւն մար-
դոյ, զի մի այլքն հեղցեն զարիւն քո:

Ո՛րդեակ՝ մի շնար ընդ այլոց կա-
նանց զի մի այլք շնասցեն ընդ կնոջ
քոյ:

Ո՛րդեակ՝ լաւ է ծառային միամտու-
թեամբ տալ պատասխանի տեառն իւ-
րում, քան զոր խրատելով խօսի, և ա-
ծէ՝ 'ի բարկութիւն:

Ո՛րդեակ՝ մի տար ընկերի կոխել
զոտս քո, զի մի համարձակեսցի և
կոխեսցէ զպարանոց քո:

Ո՛րդեակ մի լինիր քաղցր, որ կլա-

նենս զքեզ, և մի լինիր դառն, որ թքանենս զքեզ:

Ո՛րդեակ՝ լաւ է կոյր աչօք՝ քան կոյր մտօք. զի կոյրն՝ արագ տեսանէ գերթ և եկն ճանապարհին, և կոյրն մտօք՝ հանապազ գնայ կամակոր:

Ո՛րդեակ՝ լաւ է աղջիկ՝ որ ծնանի և շուտ մեռանի, քան թէ ապրի և ազգին իւրոյ լինի նախատինք:

Ո՛րդեակ՝ լաւ է ուլ մի՛ ՚ի ձեր տանն զենած, քան թէ եզ մի՛ ՚ի տունս այլոց:

Ո՛րդեակ՝ ՚ի յապարանս թագաւորաց մի մտաներ, և ընդ կնոջ դատաւորի մի խօսիր:

Ո՛րդեակ՝ աչք մարդոյ ազան է, ոչ շատանայ գանձով՝ մինչ մտանէ ՚ի հող:

Ո՛րդեակ՝ մի պատճառ լինիր հարսնացուցելոյ զդուստրն ուրուք ընդ առնօտարի. զի թէ յետոյ այրն վատ լինի՝ անիծանեն զքեզ, և թէ աղէկ լինի՝ ոչ յիշեն բնաւ զքեզ:

Ո՛րդեակ՝ յորժամ դատաստան երթաս, մի շատախօս լինիր, և մի սուտ

խօսիր՝ զի մի՛ յետոյ մտանիցես ՚ի
բանտ,

Ո՛րդեակ՝ յառաջ զխօսքն ՚ի մտի
քում խորհեան, թէ սուտ ես՝ մեղայ
սաս՝ զի մի՛ դատաւորն արկցէ ՚ի
բանտ և տուժեսցէ զքեզ:

Ո՛րդեակ՝ եթէ զմարդն ՚ի կախել
տանին՝ մի՛ յառաջ նորա ընթանայր,
զի մի՛ մատնեսցէ զքեզ և ասասցէ՝ թէ
սա ևս իմ ընկեր է:

Ո՛րդեակ՝ յորժամ երթաս ՚ի հար-
սանիս կամ ՚ի մեռելոյ տուն՝ յառաջ
հաց կեր ՚ի տունդ, և ապա գնա՛, զի
թէ հարսանիս է՝ ՚ի շատ խնդութենէն
մոռանան զքեզ, և թէ մեռելոյ տուն է՝
՚ի շատ տրամութենէն մոռանան ըզ-
քեզ, և դու մնաս քաղցեալ:

Ո՛րդեակ՝ կամուրջ մի՛ հեռի գնալ
անցանել լաւ է, քան մտանել ՚ի ջուր
մօտիկ:

Ո՛րդեակ՝ նոր դատաստան մի՛ սահ-
մաներ անիրաւութեամբ, թէպէտ և
իշխան լինիս՝ ՚ի սահմանէ դուրս մի՛
ելաներ:

Ո՛րդեակ՝ մի՛ բանար զաչս քո և տեսաներ զկի՛ն գեղեցիկ, զի՛ գեղեակ է գերեսն՝ և ծարուրեալ է զաչսն. և թէ վատնես զամենայն ինչս քո՝ ՚ի սէր նորա՝ ոչ ինչ առաւել գտանես՝ քան զկնոջ քոյ, բայց միայն զմեղքն և ըզսկերեսութիւնն:

Ո՛րդեակ՝ եթէ տեսանես գերիտասարդն թուցեալ յօգս՝ մի՛ հաւատար գործոց նորա. զի բան ծերոց հաստատ է, բայց երիտասարդին՝ ոչ:

Ո՛րդեակ՝ թէպէտ և որդին քո իմաստուն է՝ յառաջագոյն փորձեան զնա, և սպա տուր զինչս քո՝ ՚ի ձեռն նորա:

Ո՛րդեակ ո՛վ որ քան զքեզ պինդ երես է մի՛ հակառակի՛ր ընդ նմա:

Ո՛րդեակ եթէ բարձր է տան շէմն քո առաւել քան ինն կանգունս, ՚ի մտանելն քո ընդ այն խոնարհեցո՛ զզլուխ քո:

Ո՛րդեակ՝ մի՛ առնուր կշռով մեծ՝ և ծախեր փոքր, և ասեր ՚ի մտի քում թէ շահեցայ, զի ոչ գիտես՝ թէ փո-

խանակ այն շահուն բարկանայ Աստուած 'ի վերայ քո, և զորունիս՝ առնու 'ի ձեռաց քոց, և տայ այլոց:

Ո՛րդեակ՝ մի երդնուր և մի ասեր սուտ, զի սուտ երդումն և սուտ ասելն՝ զմարդոյ կենաց պակասութիւն բերէ:

Ո՛րդեակ՝ եթէ կամիս խնդրել բանս ինչ յԱստուծոյ՝ 'ի կամաց նորա մի հեռանար, զի զոր ինչ խնդրես՝ տայ քեզ:

Ո՛րդեակ՝ զինչ բան՝ չար թուի քեզ, ընկերին քում մի կամենար:

Ո՛րդեակ՝ թէ կամիս գտանել յամենեցունց զբարիս, արն դու այլոց զբարիս:

Ո՛րդեակ՝ յորժամ լինիս 'ի մէջ մարդկան՝ մի յայտներ զպարտքդ և զպակասութիւնդ քո, զի 'ի նոցանէ շահ ոչ լինի քեզ, և դու արհամարհիս 'ի մէջ նոցա:

Ո՛րդեակ՝ սիրեան զկին քո, զի մարմին քո է, և աշխատանօք սնուցանէ զորդիսն քո, և կցորդ կենաց քո է:

Ո՛րդեակ՝ սիրեան զեղբայր քո իբրև զանձն քո. զի ՚ի հասանիլ որդւոց քոց՝ խնդասցես:

Ո՛րդեակ՝ ուսն զորդին քո՝ ՚ի քաղց և ՚ի ծարաւ, զի ուսանիցին համբերել նեղութեան. և յորժամ հանդիպի ժամանակ սովոյ՝ կարասցեն ժուժկալել:

Ո՛րդեակ՝ մարդոյ գործք՝ որ ոչ է բարի՝ և չունի անուն բարի յաշխարհի, լաւ է մարդն այն մեռած՝ քան թէ կենդանի:

Ո՛րդեակ՝ մի ասեր չար բարեկամին քոյ, այլ ծիծաղեան ընդ երես նորա, զի դու ուրախ լինիս ՚ի մէջ ընկերաց քոց:

Ո՛րդեակ՝ զամենայն բարութիւն կնոջ քոյ արն, բայց զխորհուրդ սրտի քոյ մի յայտներ. զի կինն բնութեամբ տկար է, և ոչ կարէ պահել զբանն քո, այլ յայտնէ զբացեաց քոց, և դու անկանիս ՚ի փորձութիւնս և ՚ի նեղութիւն:

Ո՛րդեակ՝ նախ խորհեան զբանն ՚ի սրտի քում, և ընտրեան զպիտանին, և

ապա խօսիր, զի մի՛ յետոյ ծաղր լի-
ցիս յայլոց:

Ո՛րդեակ՝ եթէ տեսանես զկուռիլն
երկու մարդոյ ընդ միմեանս, մի՛ մը-
տաներ 'ի մէջ նոցա զի մի՛ 'ի զուր
մեռանիցիս:

Ո՛րդեակ՝ եթէ կամիս իմաստուն լի-
նիլ՝ պահես զլեզուդ քո՛ 'ի չար խօսից:

Ո՛րդեակ՝ միշտ խորհես զախքատն
և զտնակն, զի յաւուր չարէ փրկէ Աս-
տուած զանձն քո:

Ո՛րդեակ՝ պատուես զհայր քո և
զմայր, զի 'ի հասանիլ որդւոց քոց՝
գացես և դու զնոյն:

Ո՛րդեակ՝ պատուես զհայր քո և
զմայր, զի 'ի հասանիլ որդւոց քոց՝
գացես և դու զնոյն:

Ո՛րդեակ՝ մի՛ գողանար զինչս մարդ-
կանց, զի մի՛ զուցէ աստ մահու մե-
ռանիցիս, և անդ յանշէջ հուրն այ-
րիցիս:

Ո՛րդեակ՝ ընդ թշնամւոյն կորստեան
մի՛ խնդար, զի առաջի քո մահ կայ:

Ո՛րդեակ՝ յորժամ տեսանես զծերն,

յոտն կաց և պատուեն զնա. զի այլք
զնոյն արասցեն քեզ:

Ո՛րդեակ՝ եթէ դադարի գետն ՚ի գը-
նացիցն՝ կամ քաղցրանայ որպէս ըզ-
մեղու՝ և կամ սպիտակի ագուան որ-
պէս զաղանի, նոյնպէս թողու անզ-
գամն զանզգամութիւն իւր:

Ո՛րդեակ՝ մի՛ յաճախեր ՚ի տուն բա-
րեկամին քոյ, զի մի՛ յագեալ ատիցեն
զքեզ:

Ո՛րդեակ՝ օրինաց Աստուծոյ ունկըն-
դի՛ր լեր, զի պատուիրանն Աստուծոյ
ամուր պարիսպ է մարդոյ:

Ո՛րդեակ՝ կրթեա՛ն զլեզուդ քո՛ խօ-
սիլ զբարի ՚ի մէջ ամենեցուն:

Ո՛րդեակ՝ եթէ խրատ բարի տացես
մարդոյ, գտանես դու զբարի. զի չարն՝
հանապազ ՚ի չար մարդէն ծնանի:

Ո՛րդեակ՝ եթէ կամիս զգործս ինչ
բարիս գործել՝ յառաջ մի՛ պարծիր, զի
մի՛ գուցէ յետոյ չկարիցես գործել, և
լինիցիս ծաղր այլոց:

Ո՛րդեակ՝ մի՛ ցանկար մարդոյ ա-
րեան, և մի՛ սիրեր զկռիւ. այլ սի-

ըեան զխօսքս կակուղս, որ շիջուցանէ
զհրաբորբոք գազանացեալ սիրտս մար-
դոյ:

Ո՛րդեակ՝ յորժամ ըմպես գինի, մի՛
շատախօս լինիր. զի ՚ի շատ խօսից
ծնանի կռիւ և յետոյ խռովութիւն՝
գուցէ և սպանութիւն:

Ո՛րդեակ՝ խաղաղութիւնն մայր է
ամենայն առաքինութեան:

Ո՛րդեակ՝ մինչ կօշիկդ յոսս քո է՝
կոխեան զփուշն, և արան ճանապարհ
ընկերի քում՝ որ ընդ քեզ գնալոց է:

Ո՛րդեակ՝ ջանան և ստացիր անուն
բարի, զի լնւ է մարդոյն անուն բա-
րի՝ քան թէ զքեզ գովելի. զի գեղեց-
կութիւնն հիւանդութեամբ և մա-
հուամբ ապականի, և անուն բարի
մնայ յաւիտեան:

Ո՛րդեակ՝ եթէ հանգիպիս կնոջ անգ-
գամի՝ հնազանդիր նմա, և կամ փա-
խիր ՚ի նմանէ:

Ո՛րդեակ՝ ՚ի լեզուոյ քումմէ երկնչի՛ր՝
քան յօտար թշնամուոյ. զի այլ ոք ոչ
արէ այնչափ վնասել զքեզ՝ եթէ ոչնա:

Ո՛րդեակ՝ լսւ է թշնամութիւնս առն
 իմաստնոյ, քան թէ սիրելութիւնս առն
 անմտի:

Ո՛րդեակ՝ զայր անմիտ և արբեցող
 ՚ի գործ ինչ մի առաքեր, զի բազում
 չարիս ածէ ՚ի վերայ քո:

Ո՛րդեակ՝ անմիտ մարդոյ խրատ
 տալն այնպէս է, որպէս թէ ոք փոշի
 ցանէ ՚ի գնացս գետոց:

Ո՛րդեակ՝ զչար և զանմիտ և զլե-
 զուանի և զամբարհաւած մարդն՝ ՚ի
 մէջ տան քո մի ընդունիր, զի ՚ի գոր-
 ծոց նորա ամօթով լինիս:

Ո՛րդեակ՝ եթէ լինիս տէր աշխարհի,
 զմահն քո մի մոռանար. և որչափ մե-
 ծութեան հասանիս, այնքան ՚ի խո-
 նարհութեան կալ զանձն քո:

Ո՛րդեակ՝ ան զգիտի վասն ուրախու-
 թեան, բայց տես՝ թէ մի գուցէ ըմ-
 պէ գիտին զքեզ. զի փառաւոր առնէ
 երբեմն զմարդն, երբեմն ամօթալից
 և ծաղր:

Ո՛րդեակ՝ լսւ է կռուել ընդ մարդոյ

զինուորի, քան թէ զհետ կնոջ անդ-
զամի:

Ո՛րդեակ՝ մարդ չարաբարոյ և ամ-
բարտաւան՝ յորժամ տեսանէ զկռիւ
ընկերի իւրոյ, ցնծայ և ուրախ լինի.
և կարծէ՛ի մտի իւրում՝ թէ փառս ինչ
յաւելու յանձին իւրում:

Ո՛րդեակ՝ յորժամ քաղցրանայ աչք
Աստուծոյ՝ ի վերայ քո առաւել երկն-
չի՛ր ՚ի պատուիրանացն նորա, որով
յաչս թագաւորաց հաճոյ երևիս, և ա-
մեն մարդ սիրէ զքեզ. և յորժամ ար-
համարհիս յԱստուծոյ՝ յայնժամ թա-
գաւորք և իշխանք և ամենայն սիրե-
լիք քո ատեն զքեզ:

Ո՛րդեակ՝ մի՛ ասեր աղքատին, թէ
դու ինձ չար ոչ կարես առնել զի բա-
զում չարիք և անարգանք յոչինչ մարդ-
կանէ ելանեն:

Ո՛րդեակ՝ եթէ օտար կին սիրէ զքեզ,
և ասէ՛ թէ դու լաւ ես քան զիմ այրն,
մի՛ հաւատայր նմա. զի կին պոռնիկ՝
նման է շան, որ խառնակի ընդ ամեն
շանց, և նման է գերեզմանի բռելոյ՝

որ 'ի ներքս լի է գարշահոտութեամբ:

Ո՛րդեակ՝ մի՛ լրբալեզու լինիր 'ի մէջ
ընկերացդ, և կարծեր թէ սիրելի ես
նոցա. զի յորժամ յանդիմանեն զքեզ,
լինի բան քո ամօթալից:

Ո՛րդեակ՝ որ ամբարտաւան է ա-
ջօք և ազահ սրտիւս, այնպիսի մարդն
թէպէտ ունի ինչս բազումս, այլ ու-
նայն է և կենդանի մեռեալ:

Ո՛րդեակ՝ նախ փորձեան զբարեկամս
քո, և ապա յայտնեան նմա զխորհուրդ
մտաց քոց. զի այն է ճշմարիտ և
ստոյգ բարեկամն՝ որ 'ի ժամանակի
բարկութեան և կամ կուռոյ սիրելւոյն
իւրոյ՝ ոչ երբէք յայտնէ զխորհուրդ
մարդոյ, այլ առաւել քան 'ի ժամա-
նակս սիրոյ՝ թաքուցանէ զայն 'ի սրտի
իւրում:

Ո՛րդեակ՝ ազահութիւնն մայր է ա-
մենայն չարեաց և ծնուցիչ ամենայն
մեղաց, բայց ողորմութիւնն ձեռնառու
է ամենայն բարեաց:

Ո՛րդեակ՝ եթէ սիրես զխաղաղու-
թիւն, 'ի դատաստանէ պատրաստ կաց.

զի որ հանապազ յօժարի ՚ի դատաստան, նա մայր է ամենայն մեղաց և չարեաց, յիմարեալ է և ոչ զիտէ զինչ առնիցէ:

Ո՛րդեակ՝ զչարախօսութիւն զումեքէ մի ասեր և մի լսեր. զի կարի խոցէ զսիրտ մարդոյն, և ապականէ զփառս մարդկան, զի նախատինք մեծ է:

Ո՛րդեակ՝ եթէ կամիս մարդոյ զինչս տալ՝ յառաջ մի՛ պարծիր և մի՛ խոստանար. զի մի՛ գուցէ յետոյ ոչ կարիցես տալ, և լինիցիս ծաղր և այպն ալլոց:

Ո՛րդեակ՝ ամբարտաւան մարդն հեռի է և օտար յընտանեաց և ՚ի բարեկամաց իւրոց. այլ խոնարհն միշտ մերձ է՝ ոչ միայն ընտանեաց և բարեկամաց իւրոց, այլ և հեռաւորաց և անձանօթից:

Ո՛րդեակ՝ լաւ է ստանալ ձի ծոյլ և պղերդ և էշ ըստ վարուք, քան թէ ծառայ փախչող և ստասաց:

Ո՛րդեակ՝ մի՛ երաշխաւոր լինիր բարեկամին քո, զի յետոյ բազում վիշտս

կրես միհնչև վճարես զպարտս նորա:

Ո՛րդեակ՝ մարդ չարախորհուրդ և նախանձոտ՝ ոչ թէ միայն ատելեացն առնէ զչարութիւն, այլ բնութեամբ ամենեցունց հակառակ կայ:

Ո՛րդեակ՝ որպէս լերինք շտեմարանք սառաց են, նոյնպէս և նենգաւորք՝ բնակարան չարեաց են:

Ո՛րդեակ՝ մի գհետ այլոց կանանց կատարեր զցանկութիւն քո. զի օտար կինն նման է աղի ջրոյ, զոր որքան ըմպես՝ այնքան առաւել ծառաւիս, և զանուն վատ ժառանգես:

Ո՛րդեակ՝ որպէս հուր միշտ ՚ի տապոյ բորբոքի, և որպէս արեգակն ՚ի ճառագայթից երևի և լուսաւորէ զարարածս, և կամ որպէս առիւծ՝ որ ուժեղութեամբն գովի, և որպէս բազայն սրնթաց առ ՚ի շահելոյ թևոցն գովի. նոյնպէս և իմաստունն միշտ իմաստութեամբ իւրով պայծառ երևի ՚ի մէջ ամենեցուն, և մանաւանդ ՚ի թագաւորաց և ՚ի մեծամեծաց և յիշխանաց պատիւս բնդունի:

Ո՛րդեակ՝ առն խոզամտի ոչ գոյ սիրելի երէք. զի ասէ ՚ի սրտի իւրում՝ թէ կեանքս ոչ անցանի, և ինչքս ոչ պակասին. և ոչ գիտէ թէ յանկարծ Աստուած տայ այնպիսւոյ մահ, և զինչս նորա այլոց, որք ոչ երբէք յիշեն զնա:

Ո՛րդեակ՝ այր անմիտ յորժամ արբենայ, յօժարի ՚ի կռիւ. և կարծէ ՚ի միտս իւր՝ թէ ոչ գոյ մեծ և հզօր քան զինքն. զի ոչ գիտէ՝ թէ յորժամ հանդիպի ուրումն քաջի՝ յաղթէ ՚ի նմանէ, գուցէ և տայցէ սպանանել զինքն:

Ո՛րդեակ՝ որպէս հողն մայր է ամենայն շարեաց:

Ո՛րդեակ՝ եթէ իշխան ես աշխարհի և մարդկան, պահեան զանձն քո ՚ի զեղխութենէ. վասն զի ՚ի քեզ են հողք երկրաւորաց ամեն:

Ո՛րդեակ՝ տեսի զգազան կատաղեալ՝ որ արձակեցաւ ՚ի վերայ իմ, ոչ երկեայ ՚ի նմանէ. և հանդիպեցայ թրշնամւոյ իմոյ, ոչ յաղթեցայ ՚ի նմանէ.

բայց հանդիպեցայ կնոջ լեզուանւոյ,
յաղթեցայ ՚ի նմանէ:

Ո՛րդեակ՝ ականի անօրէնն վասն
չար գործոց իւրոց: և ոչ կարէ կանգ-
նիլ վերստին. բայց թէ և ականի ար-
դարն, անդէն կանգնի վասն բարեաց
իւրոց:

Ո՛րդեակ՝ իմ՝ Նաթան՝ զայս ամե-
նայն զոր ուսուցի քեզ, ՚ի միտ ան և
կատարեան, որով լինիս իմաստուն ՚ի
մէջ ընկերաց քոց. և ՚ի յաչս թագա-
ւորաց երևելի:

Այս է խրատն՝ զոր ուսուցի որդ-
ւոյն իմոյ Նաթանայ. և ես Խիկարս
գիտէի թէ զամենայն խրատս իմ պա-
հէր ՚ի սրտի իւրում. այլ նա որպէս
զփոշի զոր հոսէ հողմ՝ ՚ի վերայ երե-
սաց երկրի, այնպէս արար զխրատս
իմ: Զի յառաջ ևտու նմա գտունս, ըզ-
ձառայքս, զինչս և զապարանս և զիշ-
խանութիւնս իմ, և արարի ատենադը-
պիր Սենէքերիմ արքայն իմոյ: Բայց
նա մոռացեալ վաղվաղակի զխրատս

իմ. և սկսաւ չարիս գործել և առնել
անիրաւութիւնս. զժառայքս իմ ոչ
խնայէր, և զինչս իմ վատնէր, և զբա-
զում խրատս իմ անտես արար:

Եւ ես Խիկարս յորժամ տեսի ըզ-
չարութիւն Նաթանայ՝ գնացի առ թա-
գաւորն իմ Սենէքերիմ, և պատմեցի
նմա մի ըստ միողէ զչարութիւննորա.
և խնդրեցի թուղթ 'ի թագաւորէն զի
մի իշխեսցէ Նաթան մերձենալ ընչից
իմոց: Եւ հրամայեաց թագաւորն՝ բե-
րին զՆաթան. և ետուր պատուէր նը-
մա՝ ոչ մերձենալ ընչից իմոց. և ես
Խիկարս ելեալ գնացի 'ի տունս իմ:

Եւ Նաթան սկսաւ մտօք չարիս
գործել վասն իմ 'ի դուռն թագաւո-
րին. և խորհեալ շինեաց կնիք մի ըստ
նմանութեան կնքոյ իմոյ, և փորեաց
զիմ անունս, և կոխեաց 'ի թղթի
միում, զրեալ զգիր 'ի բերանոյ իմմէ
առ Փտրաւօն արքայն Եգիպտացւոց՝ որ
չարկամ էր զհետ իմ առ թագաւորին
իմոյ Սենէքերիմայ. և գրեալ էր այս-
պէս: «Խիկար յիմաստասիրէ ողջոյն

ընդ քեզ՝ Փարաւօն արքայ, յորժամ
 գիրս առ քեզ հասանի՝ փուլթով ժողովէ
 զզօրքդ, և եկ ՚ի դաշտն Արծրու-
 նեաց՝ ՚ի քսան և եօթն օրն հրօտից
 ամսոյն, յորում ըմբռնեսցես զՍենէ-
 քերիմ թագաւորն առանց պատե-
 րագմի:

Եւ յորժամ գրեաց Նաթան այս-
 պէս, խորհեցաւ և գրեաց թուղթ մի
 ևս նման՝ սա ՚ի բերանոյ թագաւո-
 րին իմոյ առիս, զոր գրեալ էր այս-
 պէս: «՚ի Սենէքերիմ արքայէ ողջոյն
 ընդ քեզ՝ սիրելի և իմաստուն իմ խի-
 կար, յորժամ գիրս առ քեզ հասանի՝
 փուլթով ժողովէ զզօրքդ բազում, և եկ
 ՚ի դաշտն Արծրունեաց՝ ՚ի քսան և
 եօթն օրն հրօտիկ ամսոյն, յորում
 պատերագմեսցեն զհետ զօրացն Փա-
 րաւօնի, քանզի դեսպանք Փարաւօնի
 եկեալ են առ իս»:

Եւ յորժամ գրեաց զգիրն՝ գաղտնա-
 բար տարեալ ետուր հաւատարիմ մար-
 դոյ, զոր բերեալ հասոյց ՚ի ձեռս իմ:

Եւ ես Խիկարս յորժամ առի զթուղթն՝
բացի և կարդացի զգրեալն, վաղվա-
դակի ժողովեցի զօրք, և կատարեցի
զհրամայեալն ՚ի թագաւորէն իմմէ ան-
մեղութեամբ, և ոչ գիտացի՝ զչարու-
թիւնն Նաթանայ՝ որ առիս:

Եւ զմիւս թուղթն՝ զոր գրեալ էր ՚ի
բերանոյ իմմէ առ Փառաւօն արքայն,
զայն կնքեալ և տարեալ ձգեաց գաղտ-
նաբար ՚ի դուռն դարպասի թագաւո-
րին. զոր գտեալ մի ոմն ՚ի ծառայից՝
տարեալ ետուր ՚ի ձեռն Սենէքերիմ
արքային իմոյ: Եւ իբրև բացեալ կար-
դացին զթուղթն առաջի թագաւորին՝
զահի հարեալ լի եղև տրտմութեամբ,
և ոչ գիտէր զինչ առնելն Խիկարիս:

Յայնժամ Նաթան՝ որ դպիր էր թա-
գաւորին՝ եմուտ առ թագաւորն և
երկրպագեաց և ասէ՝ «Ո՛ղջ լեր ար-
քայ և տէր իմ. զի հայր իմ Խիկար ոչ
գիտաց զերախտիքս քո, և կամի խա-
փանել զթագաւորութիւն քո. և եթէ
ոչ հաւատաս բանիս, կացցուք մինչև
եղիցէ կատարումն քսան և եօթն ա-

ւուրն հրոտից ամսոյն. և ապա ելցուք
և գնասցուք 'ի դաշտն Արծրունեաց, և
տեսցուք աչօք մերովք զերախտամո-
ռացութիւն Սիկարայ՝ որ առ քեզ»:

Յայնժամ Սենէքերիմ թագաւորն
երկմտեալ կայր տրտմութեամբ մինչև
եղև օրն այն. յորում ես Սիկարս ա-
ռեալ ընդ իս զգօրս իմ՝ եկեալ բնա-
կեցայ 'ի դաշտն Արծրունեաց: Եւ ե-
լեալ թագաւորն Սենէքերիմ գայր 'ի
դաշտն Արծրունեաց փորձել զիս: Եւ
ես յորժամ տեսի զգօրքն Սենէքերի-
մայ՝ ծաղր տրարեալ խաղացի 'ի մէջ
դաշտին՝ դէմ յանդիման զհետ զօրաց
նոցա պատերազմիլ. քանզի կարծէի
թէ զօրք Փարաւօնի է:

Յայնժամ տեսեալ Սենէքերիմայ
զգօրքն իմ, փախստական եղև. և ես
գնացի զօրոք իմովք փոքր ինչ զկնի
նորա և ոչ գտի. դարձայ և եկի յօթե-
ւանս իմ, և ուրախացայ մտօք իմովք՝
թէ փախուցի զՓարաւօն զօրոքն իւ-
րովք: Եւ գնաց Սենէքերիմ փախստա-
կան 'ի դարպասն իւր խելագարեալ լի

տրտմութեամբ, և ոչ գիտէր թէ զինչ արասցէ խիկարիս զոր ըմբռնեսցէ:

Յայնժամ եմուտ Նաթան առ թագաւորն՝ ողջունեսաց և ասէ, ահա տեսեր աչօքդ զերախտամոռացութիւն խիկարայ. այժմ մի տրտմիր, զի ես ածից զհայրն իմ խիկար առաջի քո: Եւ ասաց Սենէքերիմ զՆաթան, եթէ դու բերցես զնա և տացես 'ի ձեռս իմ, զոր ինչ խնդրեսցես՝ տաց քեզ: Եւ երկրպագեալ Նաթան՝ ել արտաքս և գնաց. և գրեաց թուղթ մի 'ի բերանոյ թագաւորին իմոյ, և ետուր հաւատարիմ մարդոյ միում ասելով՝ թէ տարեալ տացես զայս 'ի ձեռս խիկարայ, զոր էր գրեալ այսպէս: «Սենէքերիմ արքայէ ողջոյն ընդ քեզ՝ սիրելի և իմաստուն իմ խիկար. քանզի յոյժ հաճոյ թուեցաւ թագաւորիս Սենէքերիմայ երախտիքն քո, և զի փախեան զօրք Փառաւօնի յերեսաց քոց. այժմ տուր հրաման զօրաց քոց գնալ խազադութեամբ 'ի տեղիս իւրեանց: և

դու ել և եկ, զի ուրախ եղէց ընդ քեզ»:

Եւ ես Խիկարս յորժամ կարդացի՝ ուրախ եղէ յոյժ, և ետու հրաման զօրաց իմոց գնալ յօթևանս իւրեանց, և ես ելեալ գնացի, ուրախ լինել ընդ թագաւորին իմոյ: Եւ յորժամ հասի միամտութեամբ ՚ի դոռն թագաւորին, տեսեալ զիս զինուորացն՝ ըմբռնեալ տարան ածին առաջի թագաւորին:

Եւ յորժամ ետես թագաւորն զիս՝ լի եղև տրտմութեամբ, և հրամայեաց տալ զայն թուղթն ՚ի ձեռն իմ, զոր մինչդեռ բացեալ կարդացի՝ յայնժամ կնակեցաւ լեզուս, և գնաց իմաստութիւնս, և ոչ գիտէի թէ զի՞նչ պատասխան տացից Սենէքերիմայ արքային իմոյ: Այլ ողողանօք ասացի՝ արքայ և տէր իմ, մի՛ ՚ի զուր դատեր զիս, զի չունիմ տեղեկութիւն յայս բանէս, այլ անպարտ եմ: Եւ ոչ եղ ունկն աղաչանաց իմոց, և հրամայեաց սպանանել զիս:

Յայնժամ Նաթան քեռ որդին իմ
 կապեաց զձեռս յետս, փոխանակ բա-
 րի խրատուցն իմոց զոր յառաջն ետու-
 նմա: Եւ ես դարձեալ աղաչեցի թա-
 գաւորին իմոյ՝ թէ տո՛ւր զիս ՚ի ձեռն
 Արուսամաքայ զօրապետին, զի նա տա-
 րեալ զիս ՚ի տունս իմ՝ ՚ի վերայ սե-
 մոց դրանց իմոց կատարեսցէ զհրա-
 մանս քո. բայց զիս գլխատեալ՝ զգլու-
 խըն իմ հարիւր կանգուն հեռի թա-
 դեսցէ ՚ի մարմնոյս: Եւ հրամայեաց
 թագաւորն Արուսամաքայ կատարել
 զհրամանս իւր ըստ խնդրանաց իմոց:

Եւ կալեալ զիս Արուսամաքայ տա-
 նիլ ՚ի գլխատումն՝ ես Խիկարս գաղտ-
 նաբար ազդ արարի առ Արեստան
 կինն իմ, թէ պատրաստեա հազար
 աղջկունս, և արն կերակուրս ազգի-
 զի յորժամ եկեսցուք այդր՝ արն ընթ-
 րիս, և բեր հազար կոյս աղջկունս,
 որք լայցեն զմահն իմ. և կինն իմ
 վաղվաղակի կատարեաց զհրամանս իմ,
 եւ յորժամ դնացաք հասաք ՚ի տունս
 իմ, խնդրեցի աղաչանօք յԱրուսամաքայ

զօրապետէն և ասացի, տօւր ինձ ըզ-
հրամանս առնուլ ընթրիս առ սիրելիս
և առ բարեկամսն իմ փոքր ինչ, քան-
զի այլ ոչ մնամ կենդանի:

Եւ ասաց Աբուսամաք՝ արն որպէս
և կամիս. և արարի ընթրիս մեծ սի-
րելեաց իմոց. որք եկեալ էին անդ. և
բերի կերակուրս զանազան, և զգինիս
զանապակս, նաև զբազում աղջկունսն՝
որք լայցեն առաջի նոցա զմահն իմ:
Եւ նոքա ՚ի սաստիկ տրտմութենէն
արբեալ ՚ի գինւոյն՝ անկեալ նիրհեցին:
Եւ ես Խիկարս կապեալ երկաթեօք,
զնացեալ զարթուցի զԱբուսամաք զօրա-
պետն և ողորանօք ասացի նմա, գի-
տես եղբայր՝ զի երբ բարկացաւ թա-
գաւորն ՚ի վերայ քո՝ ետ ՚ի ձեռս իմ,
թէ տնր սպան զԱբուսամաք. և ես ա-
ռեալ տարայ զքեզ, և ոչ սպանի. այլ
սպահիցի գաղտ, և եկեալ ասացի թա-
գաւորին թէ սպանի զԱբուսամաքն: Եւ
յորժամ անցաւ փոքր ժամանակ ՚ի վե-
րայ, գնաց բարկութիւն թագաւորին,
և զղջացաւ ՚ի սպանումն քո, և ասաց՝

աւանդ քեզ Ա'բուսամաք, զի դու կենդա-
 նի լինելոց էիր: Եւ ես երբ լուայ
 զայս 'ի թագաւորէն՝ եկեալ հանի ըզ-
 քեզ, և տարայ առաջի թագաւորին, և
 բազում պարգևս առի: Այժմ՝ աղաչեմ
 զքեզ, արասցես փոխարէն նորա առ
 իս. զի գոյ 'ի ներքոյ սեմոց դրանց ի-
 մոց հօր մի մեծ, ձգեան զիս անդ գաղտ-
 նաբար. և ես ունիմ ծառայ մի մա-
 հապարտ՝ որէ մարդասպան, և ահա
 կապեալ կայ 'ի բանտն. և ունի զնմա-
 նութիւնս իմ, զգեցո՛ նմա զհանդերձս
 իմ, և զարթո՛ զժողովուրդն, և շուտով
 կարեան զգլուխն նորա, և տար թաղէ
 զգլուխն հարիւր կանգուն հեռի 'ի
 մարմնոյն: Եւ եղև ունկնդիր Աբուսամաք
 խնդրուածոց Խիկարիս, և արար այն-
 պէս. և գնաց առ թագաւորն՝ թէ ըս-
 պանի զԽիկար. և յոյժ ուրախացաւ
 թագաւորն 'ի սպանումն իմ:

Եւ ապա գնաց Նաթան խնդրել
 'ի թագաւորէն հովուել զստացուածս
 իմ. և թագաւորն հրամայեաց տալ նմա
 զամենայն ինչս: Եւ գայր Նաթան 'ի

տունն իմ հանապաղ ուտէր և ըմպէր և աղտեղէր զծառայքս և զաղախնեայքս իմ. և կամէր չարիս գործել զհետ կնոջ իմոյ. և կինն իմ ոչ հնազանդէր կամաց նորա: Եւ ես զայսոսիկ լսէի ականջօք իմովք. զձայնն գուսանոց և զպագչոտիլն ընդ կնոջ իմոյ. բայց խնդրէի օր նմա, և ոչ գրտանէի: Եւ յորժամ անցաւ ժամանակ ինչ՝ լսեց Փարաւօն արքայն Եգիպտացւոց, եթէ Սենէքերիմ արքայն ետ ըսպանանել զԽիկար՝ յոյժ ուրախացաւ. և առաքեաց գիր առ Սենէքերիմ արքայ զոր գրեալ էր այսպէս: «Փարաւօն արքայէ ողջունիւ ծանիր Սենէքերիմ թագաւոր. քանզի կամիմ շինել դարպաս մի ՚ի յօդս երկնից անսիւն և անգերան, առաքեան ինձ ճարտարագործս, որ եկեալ շուտով կատարեսցեն զհրամանս իմ. և թէ ոչ առաքես՝ գամ բազում զօրոք, և աւեր ածեմ ՚ի վերայ երկրիդ, և առնում ՚ի քէն հարկ»:

Եւ յորժամ բերեալ ետուն զթուղթն

ի ձեռն Սենէքերիմայ՝ բացեալ կարգաց զայն, և իսկոյն զարհուրեցաւ բոլոր անձն նորա ՚ի բանից Փարաւօնի: Եւ կոչեցեալ զմեծամեծս և զիմաստունս և զդպիրս և ասէ՝ քանզի սպանեցաք զԽիկար, այլ ո՞վ կարէ տալ պատասխանի Փարաւօնի: Եւ ասացին մեծամեծքն՝ արքայ յաւիտեան կաց. քանզի անձ գոյ որդէգիր Խիկարայ Նաթան, որ առաւել հանճարեղ և իմաստուն է քան զԽիկար, և նա կարէ տալ պատասխանի գրոյս:

Եւ հրամայեաց թագաւորն կոչել զՆաթան. և իբրև եկն՝ ետուն զթողթըն ՚ի ձեռն և կարգաց: Ասէ թագաւորն: Կարո՞ղ ես տալ պատասխանի Փարաւօնի. և ասէ Նաթան՝ այս անհնարին է ՚ի մարդկանէ: Յայնժամ տարակուսեալ Սենէքերիմ կոծեր զանձն իւր ասելով՝ քաւճ զքեզ Խիկար իմաստուն իմ, զի սպանեցաք զքեզ. այժմ ոչ կարեմք տալ պատասխանի, և կրեմք վիշտ բազում ՚ի Փարաւօնէ: Եւ եթէ ոք բերցէ զքեզ կենդանի առաջի իմ

Խիկար, տաց նմա ըստ կշոռոյ անձին
քում ոսկի:

Եւ լուեալ Արուսմաք՝ երկիրեպազ
Թագաւորին և ասաց՝ ողջ լեր արքայ
իմ. զի թէպէտ այժմ կոծես զանձն քո
ի վերայ սպանման Խիկարայ, այլ յե-
տոյ եթէ ոք բերցէ զԽիկար կենդանի
առաջի քո՝ փոխանակ նորա սպանե՞ս
զնա: Եւ ասէ Թագաւորն՝ ոչ սպանա-
նեմ զնա, այլ տամ պարգևս բազումս
նմա: Եւ երկրպագեալ Արուսմաք Թա-
գաւորին՝ եկեալ վաղվաղակի եհան զիս
ի հորէն, և տարեալ կացոյց առաջի
Սենէքերիմայ: Եւ յորժամ ետես Թա-
գաւորն զիս կենդանի՝ յարեաւ յաթո-
ռոյն, և անկաւ զպարանոցաւս իմով, և
համբուրեաց զիս և ասաց, ող Խիկար՝
մեռեալ էիր և կենդանացար: Եւ յոյժ
ուրախ եղև Թագաւորն, և ետ պարգևս
մեծամեծս Արուսմաքայ զօրապետին,
և հրամայեաց պատուել զիս յաւուրս
քառասուն, և յետ լրման քառասուն
աւուրց՝ հրամայեաց Թագաւորն բերել
զիս առաջի իւրն, և ետ կարգալ ինձ

զթուղթն Փարաւօնի: Եւ յորժամ կարգացի ես Խիկարս՝ ասացի առ թագաւորն՝ մի տրամիր և մի կոծեր զանձնքո, զի ես երթամ և տամ պատասխանիս Փարաւօնի, և առնում հարկս ՚ի նմանէ և գամ: Եւ իբրև լուաւ թագաւորն իմ, յոյժ ուրախ եղև ՚ի բանից իմոց:

Եւ ապա ես Խիկարս՝ առաքեցի պատուէր առ Աբեստան կին իմ, թէ ըմբռնեա՛ երկու ձագս արծւոյ, և տուր մանել պարան մի երկայն. և բեր զերկուս ստնդայ տղայս, և երկու կին, որ պահեն զտղայսն: Եւ ուսո՛ տղայոցն գոչել, թէ կաւ՝ ծեփ՝ աղիւս բերեք: Եւ զօր ամուր կապեա՛ զերկու տղայսնը ՚ի վերայ արծւոյ ձագուցն, և թո՛ ի յօղն պարանաւն, և իջո՛ ՚ի վայր՝ մինչև կատարեալ ուսանիցին զելանելն և զիջանելն և զբառբառիլն:

Եւ կինն իմ իմաստուն էր, և փութով կատարեաց զհրամայեալն իմ: Եւ ես առի հրաման ՚ի թագաւորէն իմմէ,

և ելեալ գնացի 'ի տունս իմ. և առի
 զերկու տղայսն և զճագս արծույ, և
 եդի 'ի մէջ արկղի մոյ և ելեալ գնացի
 առ Փարաւօն արքայն: Եւ յորժամ հա-
 սի յեզրպտոս՝ իջեվանեցայ 'ի տան
 միում, և թողի անդ զարկղն, յոր իջե-
 վանեալ էի. և ես գնացի առաջի Փա-
 րաւօնի և երկրպագի նմա:

Եւ ասաց զիս Փարաւօն, ինչ մարդ
 ես դու, կամ ուստի՞ գաս. և ես ասա-
 ցի, արքայ յաւիտեան կաց. ահա ծա-
 ոայ քո է, զոր առաքեաց Սենէքերիմ
 արքայն կատարել զհրամանս քո. բե-
 րեալ եմ ընդ իմ ճարտարագործս, որ
 շինեսցեն դարպաս յօդս: Եւ ասաց Փա-
 րաւօն, զինչ է անուն քո: և ես ասա-
 ցի՝ Ապակայ է իմ անունն: Եւ հարցեալ
 զիս Փարաւօն՝ թէ զինչ պէտք են ճար-
 տարագործացդ 'ի պէտս դարպասին.
 և ես ասացի ցնա՝ տուր բերել կաւ՝
 ձեփ՝ աղիւս:

Եւ հրամայեաց թագաւորն զոր բե-
 րին վաղվաղակի և ես Խիկարս գնացի
 կապեցի զերկու տղայսն 'ի վերայ եր-

կու արծուոյ ձագուցն, և թուուցի դէս
 ՚ի յօդս: Եւ տղայքն աղաղակէին գոչե-
 լով, կաւ՝ ծեփ՝ աղիւս բերէք, որով
 շինեմք զղարպասն: Եւ ոչ ոք կարէր
 ՚ի վեր, զի մի՛ դատարկ մնացեն: Եւ
 տեսեալ զայս զօրքն Փարաւօնի՝ փա-
 խեան և անկան ՚ի դարպասն. և պատ-
 մեցին Փարաւօնի զսքանչելիսն ամե-
 նայն:

Եւ ելեալ Փարաւօն ետես զաղաղակ
 տղայոցն ՚ի յօդն, զարմացաւ է ասաց
 ՚ի մտի իւրում՝ թէ սա շատ լաւ է
 իմաստութեամբ քան զՍիկար. և ոչ
 զիտէր թէ ես էի Սիկարն, որ մտի
 առ թագաւորն և երկրպագի նմա: Եւ
 ասաց ցիս Փարաւօն, երդմնեցուցանեմ
 զքեզ, զի ասա ինձ զստոյգն՝ ո՛վ ես
 դու. և ասացի ցնա. ես եմ Սիկարն:
 Եւ ասաց Փարաւօն՝ ո՛վ թշուառական,
 կենդանացմբ. և դարձեալ ասաց, ո՛վ
 իմաստուն Սիկար մեկնեա ինձ զայս՝
 թէ զինչ է սիւնն այն ՚ի վերայ սեան,
 և մայրք երկոտասան ՚ի վերայ մայ-
 րից, և անուանք երեսուն ՚ի վերայ

անուանց, և սուրհանդակք երկու՝ մինն սեաւ և միւսն սպիտակ:

Յայնժամ և ես ետու պատասխան նմա և ասացի, թէ սիւնն այն՝ տարին է. մայրքն երկոտասան՝ ամիսք տարւոյն են. անուանքն երեսուն՝ աւուրք ամսոյն են. սուրհանդակքն երկու՝ տիւն և գիշերն է: Եւ դարձեալ ասաց Փարաւօն, ո՞վ Խիկար մանեա ինձ պարան լաւագոյ: Եւ ես գնացի ծակեցի զկողմն ւրմոյ միոյ զէպ յարևելս. և ՚ի ծագել արևուն, անկաւ շողն ՚ի ներս. և ես առի աւազ և փոշի երկու ափս, և ետու զէմ արեգական, որ տանէր ոլոր ոլոր ՚ի ծակէն ՚ի ներս, ես գոչէի՝ կծեցէք զպարան շուտով: Եւ զահի հարեալ Փարաւօն ապուշ մնաց. և կոչեալ զիս առ ինքն՝ ետ ինձ պարգևս ըագումս՝ և հարկս թագաւորին իմոյ, և շնորհակալ եղև ի նմանէ:

Եւ ես Խիկարս ելեալ եկի առ Սենէքերիմ թագաւորն իմ, և անկեալ համբուրեցի զոտսն նորա և պատմեցի մի ըստ միոջէ զպատասխանիսն Փարա-

ւօնի, այլ և զառաջին գրոյն զանմեղութիւնն իմ: Եւ յորժամ լուաւ զայս ամենայն, յայնժամ յոյժ ուրախ եղև Սենէքերիմ ասելով, Խիկար իմաստուն իմ՝ այժմ ցնծութեամբ ուրախ եմ՝ ի կենդանութիւն քո և զոր ինչ խնդրես յինէն՝ տաց քեզ:

Եւ ես Խիկարս շնորհակալ եղէ արքայէս իմմէ և ասացի, ոչ է պիտոյ ինձ գանձս կամ պատիւս՝ բայց միայն զայս ինչ խնդրեմ՝ ՚ի քէն, զի զՆաթան քեռ որդի իմ, որ է որդէգիր ինձ և աշակերտ, հրամանաւ քո տացես ինձ. զի ուսուցից նմա զպակասորդսն խրատուց իմոց՝ զոր յառաջագոյն ետունմա: Եւ հրամայեաց թագաւորն տալ զՆաթան ՚ի ձեռս իմ, և ասաց՝ զոր ինչ կամիս արձ դմա: Եւ ես կալայ զՆաթան, և տարայ ՚ի ատենս իմ. և սկսայ ասել ցնա այսպէս: «Ո՛րդեակ իմ Նաթան՝ զառաջի խրատսն զոր ետուլ քեզ քաղցրութեամբ՝ ոչ պահեցեր ի մտի քում, այլ կորուսեր. արդ՝ այժմ ուսուցանեմ քեզ զառնութեամբ»:

Եւ կապեցի զնա երկաթի կապանօք,
 և եղի ՚ի պարանոց նորա հինգ հա-
 րիւր լիտր երկաթ, և յանձնեցին զնա
 Բելիար ծառային իմոյ. և հրամայեցի
 առնուլ թուղթ և գրիչ ՚ի ձեռին իւ-
 րում, զի ՚ի մտանելն և յելեալն իմ
 զոր ինչ առնիցեմ Նաթանայ՝ գրեսցէ:
 Եւ ետու պատուէր նմա, զի զհաց և
 զջուր տացէ նմա այնքան՝ որ ոչ մե-
 ռանի և ոչ զուարթանայ:

Նախ և յառաջ զարկի բիր ՚ի թի-
 կունս նորա և ասացի:

Ո՛րդեակ իմ Նաթան՝ ունկն մարդոյ
 եթէ ոչ լուիցէ, զթիկունս ձեծելով
 լսեցուցանեն:

Ո՛րդեակ իմ Նաթան՝ յաթոռ փա-
 ւաց նստուցի զքեզ, այլ դու յաթոռոյ
 իմոյ ընկեցեր զիս և կործանեցեր:

Սօսեցաւ ընդիս Նաթան և ասաց,
 զիա՞րդ ուրացար զքեռ որդին քո: Եւ
 ես ասացի, որպէս ոչ ուրացայց. քան
 զի եղեր ինձ սրդեակ՝ որպէս կարիճ
 այն որ եհար զասեղն, որ ասղան ծայ-
 րըն չար էր քան զիւրն. և դարձեալ՝

եհար զոտից ուղտուն, որ հարեալ զթա-
թըն կարճին՝ սատակեաց զնա:

Ո՛րդեակ զի եղեր ինձ որպէս վայ-
րենացեալ եզն, որ էարկ զտորգն, և
անկաւ վարոցն, և վիրաւորեցաւ իւր
ոտքն:

Ո՛րդեակ զի եղեր ինձ որպէս այծն
այն՝ որ ուտեր զտորոնն, և ասէր՝ ես
'ի կենդանութեան իմում ուտեմ զքեզ,
թո՛ղ յետոյ հանեն զքո արմատն, և
ներկեն զմորթին իմ:

Ո՛րդեակ՝ զի եղեր ինձ որպէս այրն
այն՝ որ ձգեաց նետ դէպ ի յերկինս
թէպէտ ոչ կարաց հասուցանել, այլ
զանօրէնութիւնն շահեցաւ, և դարձաւ
նետն 'ի զլուխն իւր. նոյնպէս և դու
կամեցար սպանանել զիս, այլ անմե-
ղութիւնս իմ ապրեցոյց զիս:

Ո՛րդեակ զի թէ ազի խոզին ութն
կանգուն երկայն լինի, 'ի տեղի ձիոյն
ոչ կարէ լինիլ:

Ո՛րդեակ՝ զի եղեր ինձ որպէս ար-
ջըն այն՝ որ հանդիպեցաւ իշոյ միոյ, և
ասաց ողջոյն ընդ քեզ, և ասաց էջն՝

այդ ողջոյն 'ի վիզն տեսան իմոյ եղի-
ցի, որ արձակեաց զիս 'ի մօրէն, և ես
եկի և հանդիպեցայ քեզ, և տեսի զքո
չար երեսդ:

Ո՛րդեակ՝ զի եղեր ինձ որպէս որո-
գայթն այն՝ որ թողեալ կայր 'ի յաղբն,
և եկեալ ճնճղուկ մի ասէ, զի՞նչ կայ-
ցես աստ. ասէ ականատն՝ աղօթս առ-
նեմ առ Աստուած. ասէ ճնճղուկն՝ զի՞նչ
է այդ 'ի բերանդ. ասէ ականատն՝ քաղ-
ցելոց հաց. և վազեաց ճնճղուկն առ-
նուլ զհացն 'ի հականատէն, և ականատն
անկաւ 'ի վիզն նորա. և ասէ ճնճղուկն՝
թէ անդ է քաղցելոց հացն. ապա և Աս-
տուած այդպէս լսէ աղօթից քոց:

Ո՛րդեակ՝ զի եղեր ինձ որպէս շունն
այն՝ որ դողայր 'ի ցրտոյն, և եմուտ
'ի հնոց բրտին. և յորժամ տաքացաւ՝
սկսաւ հաջել ընդ երես բրտին:

Ո՛րդեակ՝ զի եղեր ինձ որպէս շունն
այն ազահ, որ ունէր հաց մի 'ի բե-
րանն՝ երթայր յեզեր գետոյն, և տե-
սեալ շուն մի այլ 'ի մէջ ջրոյն և հաց
մի 'ի բերան նորա, ձգեալ զիւր հացն

ի բերնոյն, և անկաւ ՚ի ջուրն զի առ-
ցէ յայնմանէ հացն. և իբրև եհաս ՚ի մէջ
գետոյն՝ ոչ զշունն եգիտ և ոչ զհացն,
այլ խեղդեցաւ՝ և զրկեցաւ իւր հացէն.
նոյնպէս և դու զհացն իմ խլել կամե-
ցար՝ և զրկեցար դու ՚ի քո հացէն:

Եւ դարձեալ նաթան աղաչանօք ա-
սաց առիս՝ մեղայ քեզ հայր, այլ չը-
գործեմ զոր ինչ գործեցի. մի չարա-
չար տանջեր զիս:

Եւ ես ասացի՝ ահա տամ քեզ օրի-
նակ մի. զի որպէս ծառն այն՝ որ
բուսեալ էր յեզր գետոյ միոյ. և մարդ
մի ծառայէր նմա. և յորժամ հասանէր
պտուղն՝ թափէր ՚ի գետն և կորուսա-
նէր, և գայր տէրն՝ ոչ գտանէր զպը-
տուղն. և աշխատեցաւ այրն այն եր-
կու և երեք տարի, այլ ՚ի հասանիլ
պտղոյն թափէր ՚ի ջուրն, և ոչ շահէր
ի նմանէ. և ապա կտրեաց զծառն, և
ձգեց ՚ի ջուրն ասելով՝ այսքան աշխա-
տեցայ զինչ շահեցայ մինչև ցայժմ, որ
այսուհետև ևս շահեցայց: Նոյնպէս և
դու եղեր ինձ. զի յառաջագոյն այս-

չափ խրատ ետու քեզ՝ և ոչ լուար
այժմ ևս չունիս լսել. վասնորոյ ար-
ժանի ես՝ այդմ չարչարանացդ՝ մինչև
մեռանիցիս: Եւ ապա սպանի զնա, և
բարձրացաւ չարն ՚ի միջոյ, և եղև խա
ղաղութիւն:

Արդ՝ զինչ մարդ՝ որ փոխանակ բար-
ւոյն չար հատուցանէ, իբրև զնաթան
չարաչար մահուամբ կորնչի. յորժամ
փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած մեր,
և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԱՂԶԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՆ, ԵՒ ՀԱՐՑՄՈՒՆՔ

ՆՈՑԱ ԸՆԴ ՄԻՄԵԱՆՍ

Այր մի էր մեծատուն և իշխան 'ի քաղաքի միում, և ունէր բազում գանձըս, ոսկի և մարգարիտ անգին, և պատուական ակունս. և ոչ գոյր 'ի մէջ քաղաքին այնմիկ քան զնա աւելի մեծատուն: Եւ ինքն ծերացեալ էր և զաւակ ոչ ունէր. և հանապազ աղաչէր վասն զաւակի առ Աստուած՝ որ ետ նմա որդի աննման և գեղեցիկ: Երբ մեծացաւ տղայն՝ ետ զնա հայրն յուսումըն իմաստութեան. որ ուսաւ զամենայն իմաստասիրական բանս, և էր պատերազմող անյաղթ. բայց յետոյ անկեալ 'ի զելիութեան՝ սպառեաց զգանձս հօրն և մօրն, որք մնացին զատարկ:

Ասաց որդիքս ընդ հօրն և մօրն, կամի՞ք հեռանալ յայս երկրէս, և երթալ յօտար երկիր՝ յորում ոչ ճանաչեն զմեզ, և անդ զամօթն՝ ի բաց թողեալ մուրանամք և ապրիմք, և ոչ մեք տրտմիք, և մեր չարակամն ուրախանայ ՚ի վերայ մեր: Ասացին ծնողքն, դու գիտես, որդեակ:

Էառ մանուկն զհայրն և զմայրն և գնաց ՚ի Հոօմ քաղաք, յորում կայր թագաւոր մի բարի իմաստուն: Եւ թագաւորն այն օր յորս էր ելեալ, և երբ եկն յորսոյն՝ եմուտ մանուկն առ թագաւորն, եղ ծունր և կանգնեցաւ: Եւ ըսկրսաւ թագաւորն խօսիլ ընդ մանկանն և ասաց, զի՞նչ խնդրես յինէն, զոր տացից քեզ: Ասաց մանուկն, թագաւոր՝ յաւիտեան կաց, ես երկու ծառայունիմ այր և կին՝ զոր կամիմ վաճառել, բայց խնդրեմ զի առցես զնոսա, ասաց թագաւորն՝ բեր, և ես առից:

Գնաց մանուկն առ հայրն և մայրն, և ասաց ցնոսա թէ ինչ պատեհ է ինձ՝ այնպէս առնեմ, այսինքն՝ դուք զատ ապրիք, և ես զատ, ասացին ծնողքն,

գու գիտես որդեակ: Ասաց մանուկն,
կամիմ վաճառել զձեզ այս թագաւո-
րիս, որ հասուցանէ ձեզ բարի, և ինձ
ևս բարի լինի, բայց ջանամ շուտով
ազատել զձեզ, արդ զի՞նչ հրամայէք
նով ծնողք իմ, և նոքա ասացին՝ դու
գիտես որդեակ: Եւ էառ մանուկն
զհայր և զմայրն, և գնաց առ թագա-
ւորն: Ասաց թագաւորն ցմանուկն թէ
քանի՞ վաճառես, ասաց մանուկն՝ տո՛ւր
ինձ վասն այս կին ծառայիս գին՝ լաւ
ձի և զէն իւր սաքօքն: Եւ վասն այր
մարդոյն գին՝ տո՛ւր ինձ հանդերձ և
զգեստ պատուական:

Հրամայեաց թագաւորն՝ զինչ որ
մանուկն խնդրեաց վասն իւր ծառա-
յիցն գին, լրապէս ետուն նմա և թուր
մի ոսկի գօտով, և էառ մանուկն զա-
մենայն, զոր պարգևեաց նմա թագա-
ւորն: Ապա ասաց թագաւորն մանկանն,
զայլ ի՞նչ կամիս խնդրել յինէն՝ խնդ-
րեա՞ զոր տաց քեզ, ասաց մանուկն,
հարիւր Փլօրի ևս տո՛ւր ինձ վասն ծա-

խուց ճանապարհի. հրամայեաց թագաւորն և ետուն նմա: Դարձեալ ասաց թագաւորն, զայլ ի՞նչ խնդրես յինէն. ասաց մանուկն, հրաման տուր ինձ, որ խօսիմ ընդ քո ծառայիցն՝ զորս յինէն գնեցեր, և առնում զօրհնութիւնս ՚ի նոցանէ:

Յայնժամ ծանեաւ թագաւորն՝ թէ նորա ծնողքն են ծառայքն այնոքիկ, ետ հրաման մանկանն. և նա գնաց և անկաւ յոտս ծնողացն և ասաց՝ մի հոգայք, եթէ Աստուած կամենայ՝ զձեզ շուտով ազատեմ. և ծնողքն օրհնեցին զգաւակն իւրեանց: Եւ մանուկն յիշեաց զԱստուած, և մեկնեցաւ ՚ի ծնողացն լալով. և գնաց զերիս տիւս և զերիս գիշեր ՚ի մեծ դաշտ մի: Եւ ՚ի գնալն հանգիպեցաւ ընտիր մանկան միոյ, բարեեցին զմիմեանս, և ընկերացան ՚ի ճանապարհին: Եւ երբ ընկերացան՝ միւս մանուկն ծանեաւ ըզխորհուրդ մանկանն, որ զհայրն և ըզմայրն վաճառեալ էր: Եւ ասաց նմա, գիտացիր եղբայր՝ զի իմ թագաւորն

զիս խիստ սիրէ, վասն որոյ թուղթ
աւետեաց ետ ինձ զոր տանիմ առ
կղզեաց թագաւորն, և առնում 'ի նը-
մանէ պարգևս մեծամեծս. այլ տեսա-
նեմ զքեզ՝ զի դու խոհեմ մանուկ ես,
և լաւ ձիաւոր քան զիս, առ զթուղթն
և դու տար զայն թագաւորին, զի քեզ
շատ բարիս պարգևէ: Եւ զինչ Աս-
տուած ինձ արժանի արարեալ է՝ քեզ
լիցի. բայց ես աստ սպասեմ, մինչև
դու գաս առիս:

Էսո մանուկն զայն թուղթն և եզ
'ի մէջ 'ի սեկէ՝ գործեալ քսակին, և
գնաց 'ի ճանապարհն իւր՝ 'ի մեծ դաշտ
մի: Եւ յանկարծակի յիշեաց զհայրն և
մայրն և ելաց, և 'ի շատ հառաչանացն
ննջեաց 'ի վերայ ձիոյն. և ձին 'ի ճա-
նապարհէն ելեալ 'ի դուրս կորոյս 'ի
քնոյն զճանապարհն: Եւ յանկարծակի
զարթեալ 'ի քնոյն, և էր ծարաւեալ
ինքն և ձին, և ջուր ոչ գոյր. այլ մո-
լորեալ շրջէին: Եւ եգիտ ջրհոր մի հին
ժամանակաց, և 'ի ծարաւոյն կամէր 'ի
ջրհորն անկանիլ, ապա եհան 'ի սեկէ

գործեալ քսակն՝ յորում եղեալ էր ըզ-
թուղթն, կապեաց ՚ի նա պարան, և
եհան նովաւ ջուր ՚ի ջրհորոյ, և ըմ-
պեաց ինքն և արբոյց ևս ձիոյն իւրոյ.
և ապա սկսաւ ինքնին կարդալ զթուղթն
զայն, որ գրեալ էր այսպէս:

«Այս անուն կղզեաց թագաւորի, ող-
ջոյն սիրոյ. գիտացիր եղբայր, զի այդ
թղթարերդ անհաւատ մարդ է, և մեծ
նենգաւոր. դա մեծ էր առ մեզ, և ա-
մենայն գանձուց սպառող. մերձեցաւ
առ դուստր իմ, և փասս գործեաց ընդ
նմա, և ես կամեցայ զինքն կորուսա-
նել, այլ պատրաստեցի քեզ, զի մի ոք
խայտառակութիւնն մեր իմացէ աստ.
վասն որոյ առաքեցի առ քեզ՝ կորու-
սանել զսա ՚ի սէր եղբայրութեան մե-
րոյ»:

Երբ ծանեաւ մանուկն զայս՝ պա-
տառեաց զթուղթն և գոհացաւ զԱս-
տուծոյ, և օրհնեաց զիւր ծնողքն, որ
զինքն ուսումնագէտ արարին, զի գի-
տութեամբն իւրով ապրեցաւ ՚ի մա-
հուանէ, և աղաչեաց զԱստուած՝ ցոյց

տալ ինքեան զճանապարհն. զի մուր-
րեալ շուրջ գայր զտիւ և զգիշեր, և
հարցանէր զանուն թագաւորին, և զայն
քաղաքն՝ յոր զնալոց էր. և առաջնոր-
դեաց Աստուած նմա զճանապարհն, և
եմուտ ՚ի քաղաքն յայն: Եւ էր այն
քաղաքին թագաւորն մեծ, և քաղաքն
բարելի, յորում իջևանեցաւ մանուկն
՚ի տան պառաւի միոյ. և յետ հանգ-
չելոյ սակաւիկ ինչ՝ սկսաւ հարցանել
ցալառաւն զորպիսութենէ քաղաքին և
թագաւորին: Եւ պառաւն ասաց թէ
այս քաղաքիս թագաւորն դուստր մի
ունի խիստ աննման և գեղեցիկ և ի-
մաստուն՝ որ ոչ գոյր իւր նման, բայց
՚ի մանկութենէն մինչև ցայժմ զիննը-
սուն և ինն որդի թագաւորի ետ սպա-
նանել:

Ասաց մանուկն, վասն ինչ պատճա-
ռի ետ սպանանել: Ասաց պառաւն,
որդեակ՝ դուստրն այն ասէ թէ ո՛վ զիս
յաղթէ իմաստութեամբ, ես զնա առ-
նեմ ինձ այր. և թէ ես յաղթեմ զնա՝
տամ սպանանել զինքն: Եւ այդ պատ-

ճառաւ յաղթէ զթագաւորաց որդիսն և սպանանէ. և զգլուխսն նոցա 'ի վերայ բարձրավանդակի իւրոյ ցցեալ կանգնեցուցանէ. զի բարձրաւանդակն իւր զբոլոր քաղաքն տեսանէ. և 'ի նմա ունի աթոռ ոսկի՝ ակամբ և մարգարտով շինեալ, անդ նստի և հայի առ մարդիկ 'ի տեղւոջն 'ի վայր, զի մարդ բնաւ զինքն չկարէ տեսանել. և ունի պառաւ մի թարգման՝ նա խօսի զհետ մարդոյ, որ առ ինքն մտանեն:

Եւ 'ի լսել մանկանն զրանս՝ զայսոսիկ 'ի պառաւոյն ողջ գիշերն ոչ ննջէր 'ի քուն. և երբ լուսացաւ՝ զբնաց 'ի բաղանիք, և զգեցաւ զիւր ոսկեկար հանդերձն, և անուշահոտեցաւ մշկով և բուրկէնիւ: Եւ գնաց 'ի թագաւորի դստեր դուռն, և խնդրեաց հրաման մօտ առ թագուհին մտանել: Եւ մարդիքն, որ 'ի դուռն էին՝ խրատ ետուն մանկանն, թէ պատրաստ կաց, զի շատ թագաւորի որդի ետ սպանանել:

Եւ երբ եմուտ մանուկն 'ի ներս՝

բարևեաց զաղջիկն. և նա հրամայեաց սպասաւորացն իւրոց, եղին զոսկեղէն աթոռ յորոյ վերայ նստաւ մանուկն: Եւ գիտաց աղջիկն թէ վասն պատասխանի տալոյ հարցմանն իւրոյ եկեալ է մանուկն այն, վասն որոյ ազդ արար հօրն և մօրն իւր և կարգացողաց և իշխանաց քաղաքին, որք եկեալ ժողովեցան ՚ի միասին անդ: Եւ ասաց աղջիկն իւր պառաւ թարգմանին՝ թէ ասան մանկանդ այդմիկ՝ կամի՞ ըմպել զբաժակ մահու ՚ի կթղայէն յայնմանէ յորմէ ետու ըմպել ընկերացն իւրոց: Եւ ասաց մանուկն ցթարգմանն այն՝ թէ եղիցին կամք Տեառն օրհնեալ, զի որպէս կամի՝ այնպէս առնէ Տէր:

Յայնժամ ասաց աղջիկն առաջի հօրն և մօրն և կարգացողաց և իշխանաց քաղաքին, եթէ մանուկս այս տացէ պատասխանի հարցմանս իմոյ, առցէ զիս ՚ի կնութիւն իւր, ապա թէ ոչ՝ ես տացից սպանանել զնա, վասն որոյ և դուք ամենեքին եղերուք վկայ բանիցս այսոցիկ: Եւ մանուկն ևս յաճեաց հա-

ւանեցաւ խօսից աղջկանն, և կացոյց
զնոսա վկայս:

Հարցմունք Ա.

Ասէ աղջիկն. ո՞վ է քո հայրն:

Ասէ մանուկն. հողմն և հուրն:

Ասէ աղջիկն. ո՞վ է քո մայրն:

Ասէ մանուկն. հողն և ջուրն:

Ասէ աղջիկն. յորո՞ւմ կենդանակերպի
ծնեալ ես:

Ասէ մանուկն. 'ի խոյ կենդանակերպի:

Ասէ աղջիկն. ո՞վ է քո դայեակն:

Ասէ մանուկն. այն է իմ դայեակն՝ որ
զիս տեսանէ, և ես զնա ոչ տեսա-
նեմ. նա զիմ ձայնն լսէ, և ես
զնորա ձայնն ոչ լսեմ:

Եւ ասաց աղջիկն՝ թէ հարց պա-
տասխանիքս, զոր արարաք խաղաղի-
կին տղայոց ապա թողցուք զայնպիսիս,
և նորոզ սկսեսցուք. առնել հարց պա-
տասխանիս:

Ասէ աղջիկն. որո՞յ արիւնն է այն՝

որ անմեղ սպանութեամբ հեղաւ 'ի վերայ երկրի:

Ասէ մանուկն. Աբէլի արիւնն էր այն՝ զոր եղբայրն իւր Կայէն սպան:

Ասէ աղջիկն. ճյք էին՝ որք ոչ ծնան 'ի մօրէ. բայց ողջ մնացին 'ի վերայ երկրի, և յետոյ մեռան:

Ասէ մանուկն. Ադամ և Եւայ էին, և խոյն այն կախեալ 'ի Սաբեկայ ծառոյն, զոր առեալ Աբրահամ փոխանակ որդւոյ իւրոյ Իսահակայ արար ողջակէզ:

Ասէ աղջիկն. ճյք էին որք ծնան հօրէ և 'ի մօրէ, և ոչ մեռան:

Ասէ մանուկն. Ենուք և Եղիա էին, որք մարմնով վերացան յերկիրնս. և կանանդ կենդանի մինչև յաւուրս Նեոին:

Ասէ աղջիկն. այն ինչ ծառ էր՝ որ ունէր ճիւղ և տերև, և յետոյ 'ի միս և յարիւն փոխեցաւ:

Ասէ մանուկն. այդ Մովսէս մարգարէի զաւագանն էր, որ մինչև ծառ էր՝ ունէր ճիւղ և տերև, և երբ օձ դարձաւ, միս և արիւն եղև:

Ասէ աղջիկն. ո՞վ էր այն՝ զոր առաքեաց Աստուած որպէս զեսպան առ Ադամ, որ ոչ հրեշտակ էր և ոչ մարդ:

Ասէ մանուկն. երբ կայէն սպան զեղբայրն իւր Աբէլ, Ադամ հայրն իւր ոչ գիտէր թէ զինչ արասցէ զմարմինն մեռելոյն. վասն որոյ առաքեաց Աստուած զերկու ագուաւ իբր զեսպան՝ որ եկեալ առ Ադամ մինն զմիւսն սպան և թաղեաց ՚ի հող. ապա և Ադամ ուսեալ ՚ի նմանէ՝ փորեաց զգետինն և թաղեաց զմարմինն որդւոյ իւրոյ Աբէլի:

Ասէ աղջիկն. ո՞վ էր այն՝ որ մեռաւ և մարմինն իւր ոչ թաղեցաւ ՚ի հող, հողին ոչ գնաց առ Աստուած:

Ասէ մանուկն. այդ Ղովտայ կինն էր, որ յելանելն յերկրէն Սողոմացւոց ընդդէմ հրամանին Աստուծոյ դարձաւ և հայեցաւ յետս և եղև արձան աղի. վասն որոյ ոչ մարմինն նորա ի հող եմուաւ և ոչ հողին առ Աստուած գնաց:

Ասէ աղջիկն. ո՞վ էր այն՝ զի երբ տարան զնա լինել կերակուր գազա-

նաց, գազանքն թողեալ զնա՝ զտանողըն կերին:

Ասէ մանուկն. այդ Դանիէլ մարգարէն էր, զոր տարան կերակուր առիւծուց, այլ գազանքն թողեալ զնա՝ զտանողն կերին:

Ասէ աղջիկն. ո՛վ էր այն՝ որ իբր ՚ի գերեզմանի թաղեցաւ, և ինքն ողջ մնաց:

Ասէ մանուկն. այդ Յովսէան մարգարէն էր՝ զոր ձուկն՝ հկուլ, բայց ինքն ՚ի փոր ձկան ողջ մնաց, և եղև շարժուն և գնայուն:

Ասէ աղջիկն. ո՛վ էր այն՝ որ մինչ կենդանի էր, յարդ և գարի ուտէր և ջուր ըմպէր. և երբ մեռաւ, միս և արիւն մարդոյ կերաւ և ըմպեց:

Ասէ մանուկն. այդ այն իշոյ ծնօտն էր, զոր մանուկն Սափսօն էառ ՚ի ձեռին իւր և նովաւ սպան զհազար մարդ:

Ասէ աղջիկն. որոյ մարմինն էր այն՝ զոր եղին ՚ի հող, հողն ասաց թէ ես կոյս եմ:

Ասէ մանուկն. այդ Արէլի մարմինն էր, որ հղև սկիզբն մտանելոյ՝ ՚ի հող, զի մինչև ցայն էր թաղեալ ՚ի վերայ երկրի մարմին մարդոյ:

Ասէ աղջիկն. ո՛վ էր այն՝ որ ոչ հրեշտակ է և ոչ մարդ և ոչ կենդանի, բայց ՚ի տասն և հինգ ամ թագաւորէ, և ՚ի տասն և վեց ամին թագաւորութեան իւրոյ հիւանդանայ, և յերեսուն ամին մեռանի, և դարձեալ ողջանայ:

Ասէ մանուկն. այդ լուսինն է՝ որ մինչ օրն ամսոյ լինի տասն և հինգ՝ լրումն առնու, և ՚ի տասն և վեց օրէն սկսանի սակաւ առ սակաւ նուազիլ մինչև ՚ի քսան և ինն օրն, և ՚ի լրանալ երեսուն աւուր ամսոյն՝ ոչ երևի պայծառ լոյս նորա որպէս զառաջինն՝ իբր թէ մեռանի, և ասպա անդէն սկսանի կենդանանալ:

Ասէ աղջիկն. այն ինչ ծառ է՝ որ ունի երկոտասան ճիւղս, և իւրաքանչիւր ճիւղք՝ երեսուն տերևս, և պտուղն իւր սեաւ և սպիտակ է:

Ասէ մանուկն. այդ ծառն ցուցանէ

զտարին, և երկոտասան ճիւղքն՝ գերկոտասան ամիսս տարւոյն, և երեսուն տերևքն՝ գերեսուն օրն ամսոյն, և պլտուղն իւր սեաւ և սպիտակ՝ զգիշերն և զտիւն:

Ասէ աղջիկն. այն ինչ երկու իրք են հակառակք միմեանց՝ և զկնի միմեանց ընթանան, ոչ կարէ մինն զմիւսըն ըմբռնել:

Ասէ մանուկն. այդ տիւն և զիշերն է՝ որ միշտ ներհակք են միմեանց. զի մինն զմիւսն ՚ի բաց վարէ յինքննէ՝ կամ ծագմամբ արևու լուսաւորելով զոլորտս ամենայն տիեզերաց, և կամ խաւարաւ ծածկելով գերեսս երկրի:

Ասէ աղջիկն. այն ինչ թոչուն է՝ որ ուտէ զդալարս զյարդ զցորեան և զգարի, և սպառէ:

Ասէ մանուկն. այդ մորեխն է՝ որ է փոքր կենդանի ինչ թեւաւոր, և թըռչի և ոստոստէ և ճարակեալ ծակէ զդալարիս, և թռուցեալ ծածկէ գերեսս երկնից բազում մղոնիւք:

Եւ ապա տեսեալ աղջիկն զհամար-
 ձակութիւն մանկանն՝ զոր աներկիւղ
 տայր պատասխանի հարցմանն իւրոյ,
 ասաց ցնա՝ արի՛ ել և գնա աստի սվ
 մանուկ դու, զի թէպէտ այսօր ազա-
 տեցար ՚ի ձեռաց իմոց՝ այլ ՚ի վաղիւն
 տեսցնւք թէ զիմորդ կարիցես ազատիլ:
 Եւ մանուկն ասաց նմա՝ թէ նոյն Աս-
 տուածն, որ փրկեաց զիս այսօր ՚ի ձե-
 ոաց քոց, կարող է ևս ՚ի վաղիւն փրկ-
 կել. և զայս ասացեալ գնաց խնդալով
 առ իջևանսն իւր մօտ առ պառաւն,
 որ լայր և կոծէր զանձն դառն արտա-
 սուօք, զի կարծէր թէ մանուկն մեռ-
 եալ է. ապա երբ ետես գնա ողջ՝
 խիստ ուրախացաւ, և ասաց ցմանուկն՝
 բարի եկիր դու սրգեակ, անա այսօր
 նոր ծնար յարզանդէ մօր քո: Եւ ամե-
 նեքին ևս որք տեսին ողջ զմանուկն
 զարմացան յոյժ. զի մինչև ցայն ոչ ոք
 էր ՚ի մարդկանէ ապրեալ ՚ի ձեռաց
 թագուհւոյն:

Եւ ՚ի լուսանալ պռաօտուն գնաց
 մանուկն ՚ի դուռն թագուհւոյն, բարե-

ւեաց զնա և նա հրամայեաց սպասա-
ւորացն իւրոց, եղին զնոյն զոսկեղէն
աթոռն յորոյ վերայ նստաւ մանուկն:
Եւ ասաց աղջիկն, բարի եկիր դու մա-
նուկ՝ ունիս այսօր ևս կարողութիւն
տալ պատասխանի հարցմանս իմոյ: Եւ
նա ասաց՝ թէ մեծ է զօրութիւն և կա-
րողութիւն Աստուծոյ, զի անհնարինքն
'ի մարդկանէ՝ հնարաւորք են առ Աս-
տուած. վասնորոյ հրամայեա՛ն ո՛վ թա-
գուհի զի՛նչ և կամիս հարց:

Հարցսունք Բ.

Ասէ աղջիկն. ո՛վ էր էգն այն՝ որ
ծնաւ յորձէն:

Ասէ մանուկն. այդ Եւայ էր՝ որ
ծնաւ հրամանաւն Աստուծոյ 'ի կողիցն
Ադամայ:

Ասէ աղջիկն. ո՛վ էր այն, որ սպան
զմարդ՝ գնաց՝ հոգի իւր յարքայութիւն,
և մեռանողին 'ի դժողքն:

Ասէ մանուկն, այդ Ղամէք է՝ որ
սպան զԿայէն, գնաց հոգի իւր յարքա-

յուլթիւն, և կայէն՝ ՚ի դժողքն. զի անմեղ սպանութեամբ սպանեալ էր զեղբարն իւր զԱբէլ:

Ասէ աղջիկն. ո՞վ էր այն՝ զոր արկին՝ ՚ի գուր կերակուր գազանաց, և նոքա ոչ կերին զնա:

Ասէ մանուկն. այդ Յովսէփ գեղեցիկն էր՝ զոր եղբարքն իւր տարեալ ընկեցին ՚ի գուր լինել կերակուր գազանաց. բայց գազանքն ոչ կերին զնա, և ինքն ողջ մնաց:

Ասէ աղջիկն. ո՞վ էր այն՝ որ զմերկութիւն հօրն յայտնեաց եղբարց իւրոց, և յետոյ ինքն ընկալաւ ՚ի հօրէն իւրմէ գանէծս:

Ասէ մանուկն. այդ Քամ էր, որ հտես զնոյ զհայր իւր արբեալ ՚ի գինւոյ զի մերկ ննջէր ՚ի տան՝ և ոչ ծածկեաց զմերկութիւնն, ալ յայտնեաց եղբարցն իւրոց. վասնորոյ ընկալաւ ինքն գանէծս ՚ի հօրէն, և եղբարքն իւր՝ զօրհնութիւնս. զի նոքա զերեսս իւրեանց յետս ունելով ծածկեցին զմերկութիւն հօրն իւրեանց:

Ասէ աղջիկն. ո՞վ էր մանուկն այն՝
զոր մայրն իւր եղեալ 'ի մէջ տապա-
նակի ընկէց 'ի գետն, և նա ողջ մնաց:

Ասէ մանուկն. այդ Մովսէս մար-
գարէն էր՝ զոր մինչ մանուկ էր իբր
չորից ամսոց՝ մայրն իւր վասն անին
Փարաւօնի եղ 'ի մէջ պրտուայ տա-
պանակի ծեփեալ կպրաճիւթով՝ ընկեց
զնա 'ի գետն, զոր տեսեալ դուստրն
Փարաւօնի հանեալ 'ի գետոյն՝ երաց
զտապանակն, և էառ զմանուկն 'ի մի-
ջոյ նորա յորում լայր:

Ասէ աղջիկն. ո՞վ էր այն, որ փոքր
էր մարմնով, և մանուկ հասակաւ, և
քան զինքն զօրեղն և մեծն՝ միով քա-
րամբ սպան:

Ասէ մանուկն. այդ Դաւիթ մարգա-
րէն էր. զի երբ փոքր էր 'ի մէջ կղ-
բարց իւրոց՝ ել ընդդէմ Գողիադու-
առն զօրաւորի և հսկայի, և միով պար-
սաքարիւ եհար զճակատ նորա, և ըն-
թացեալ 'ի վերայ նորա էառ զսուսեր
նորին, և եհատ զգլուխն:

Ասէ աղջիկն. այն ի՞նչ ստորին տե-

զի է՝ որ ՚ի ստեղծմանէ աշխարհի ոչ տեսեալ է զլոյս արևու:

Ասէ մանուկն. այդ ծովու հատակն է՝ յորում ժողով բազմութեան ջուրց կուտակեալ՝ ոչ երբէք տեսանէ զճառագայթս արևու:

Ասէ աղջիկն. այն ինչ երկու իրք են՝ որք քանի ապրին՝ այնքան մեծանան մինչ զի ոչ գտանի աւելի մեծ քան զնոսա:

Ասէ մանուկն. մինն ձուկն է՝ և միւսն օձն, զի ձուկն որքան սնանի ի ջուրս՝ այնքան մեծանայ, և ոչ գտանի աւելի մեծ քան զնա. նոյնպէս օձն՝ մինչ սկսանի սողալ ՚ի վերայ երկրի, այնքան առաւել աճի և մեծանայ և գտանի քան զնա աւելի մեծ:

Ասէ աղջիկն. այն ինչ երկու սիրելիք են՝ որք ատեն զմիմեանս:

Ասէ մանուկն. այդ հոգին և մարմին մարդոյ է, զի մինչ միաւորեալ են ընդ միմեանս՝ սիրեն զիրեարս. բայց երբ բաժանին ՚ի միմեանց, ատեն զիրեարս:

Ասէ աղջիկն. այն ինչ երկու իրք են՝ որք առնեն երբեմն զմարդն աղքատ, և դարձեալ հարուստ և փարթամ:

Ասէ մանուկն. ապրշուժի ճճին է և խելքն մարդոյ. զի ճճին այն երբեմն տայ սակաւ զապրշում, որով տեարքն իւրեանց լինին աղքատ, բայց երբեմն տայ առատ քան զոր ակն ոչ ունին և յինի անդէն հարուստ. նոյնպէս և խելքն մարդոյ երբեմն սխալեալ յառւտուրս՝ տայ փնաս բազում, և առնէ ըզմարդն աղքատ, այլ անդրադարձ խորհրդով ուղղեալ՝ առնէ հարուստ և փարթամ:

Ասէ աղջիկն. այն ինչ տուն է՝ որոյ մէջն լի է ոսկւով՝ և դուռն նորա շրջապատեալ է արծաթով, բայց երբ մի կողմն որմոյ իւրոյ արատաւորի և քակի, ոչ կարեն շինել զնա թէ և ճարտարք ամենայն աշխարհի ՚ի մի եկեսցեն:

Ասէ մանուկն. այդ ձուն է յորոյ մէջն եղեալ դեղնուցն՝ նման է ոսկւոյ, և ՚ի վերայ նորա շրջապատեալ կեղևն՝

նման է արծաթոյ, սակայն երբ խոր-
տակի ինքն, ոչ ոք 'ի մարդկանէ կարէ
շինել դայն:

Եւ ապա հայեցեալ աղջիկն 'ի հա-
մարձակ և յաներկիւղ պատասխանիս
մանկանն՝ ասաց ցնա արի ել և գնա
աստի մանուկ դու. և թէպէտ այսօր
ազատեցար 'ի ձեռաց իմոց, բայց 'ի
վաղիւն տամ քեզ ըմպել զբաժակ մա-
հու որպէս ետու ըմպել ընկերաց քոց.
և այսպէս կամէր ան արկանել նմա:
Եւ մանուկն որպէս յառաջագոյն ասաց
աղջկանն, գնոյն այժմ երկրորդեաց, և
ել անտի գնաց խնդալով 'ի տեղն իւր:

Եւ ընդ առաւօտն յորժամ արեգակն
յերկիր ծաւալեաց զլոյս իւր, գնաց
մանուկն 'ի դուռն թագուհւոյն, և ետ
բարև նմա և ասաց՝ թէ գեշերս այս
բարեաւ լուսացաւ քեզ: Եւ հրամա-
յեաց աղջիկն և եղին զոսկեղէն ա-
թոռն նստաւ մանուկն: Եւ ասաց աղ-
ջիկն, ափսոսամ և ցաւիմ 'ի վերայ
գեղեցիկ մանկութեան քո, զի այսօր
եթէ ոչ կարիցես տալ պատասխանի

հարցմանս իմոյ՝ վաղվաղակի տամ ա-
ծել զսուր ՚ի պարանոց քո: Եւ մա-
նուկն յաւէտ քան զառաջինն համար-
ձակ և աներկիւղ ասաց ցնա՝ հրամա-
յեան ո՛վ թագուհի, զի՛նչ և կամիս հարց:

Հարցմունքն Գ.

Ասէ աղջիկն. ո՛յք էին՝ որք անվը-
նաս անցին գնացին ընդ մէջ ծովու
իբր ընդ ցամաք, բայց զկնի նոցա և-
կողքն ընկղմեցան ՚ի խորս ծովու և ոչ
մնաց ողջ ՚ի նոցանէ և ոչ մի:

Ասէ մանուկն. Իսրայէլացիք էին՝
զոր առեալ ընդ իւր մարգարէն Մով-
սէս ձգեաց զգաւազան իւր ՚ի վերայ
կարմիր ծովուն, և պատառեալ զջուրն
անցոյց ընդ ցամաք. այլ զկնի նոցա
մտին Եգիպտացիքն, ծածկեաց զնոսա
ջուր ծովուն և ընկղմեցան ամենեքին
որպէս կապար ՚ի ջուրս սաստիկս:

Ասէ աղջիկն. ո՛յք էին՝ զորս արկին
՚ի մէջ հրոյն բորբոքելոյ, և ոչ մեր-
ձեցաւ ՚ի նոսա հուրն, և մնացին ողջ:

Ասէ մանուկն, երեք մանկունքն էին՝ այսինքն Սեղրաք՝ Միսաք և Արեղնագով, որք ոչ երկրպագին պատկերին ոսկւոյ, վասն որոյ ետ Նարուգոգոնոսոր կապել զձեռս և զոտս նոցա և արկանել ՚ի հնոց հրոյն բորբոքելոյ, յորում զնային նոքա և օրհնէին և փառաւոր առնէին զԱստուած՝ որ ապրեցոյց զնոսա ՚ի հնոցէ անտի:

Ասէ աղջիկն, ո՛վ էր այն՝ զոր Աստուած ՚ի ձեռն սատանայի փորձեաց յոյժ, և նա տանէր համբերութեամբ այնպիսի անըմբերելի արկածիցն սատանայի զոր ածէր ՚ի վերայ նորա, և ոչ երբէք մեղաւ ընդդէմ կամացն Աստուծոյ:

Ասէ մանուկն, այդ Յոր երանելին էր՝ առ որ թոյլ աալոջն Աստուծոյ, եկն սատանայ և քանիցս անգամ փորձեաց զնա պէս պէս մահաբեր վնասիւք, զրկեաց զնա յնչից և ՚ի ստացուածոց, յորդւոց և ՚ի դատրդեաց, և մերկ կողոպուտ նստոյց զնա չարաչար վիրօք յաղբիւրս արտաքոյ քա-

դաքին, և ոչ կարաց տալ մեղանչել ընդդէմ օրինացն Աստուծոյ. զի երանելին այն զայս ասէր թէև զամենայն ինչ զոր ունէի ես՝ Տէր ետ ինձ, և այժմ ես Տէր էառ ՚ի ձեռաց իմոց, վասն որոյ եղիցին կամք Տեառն օրհնեալ:

Ասէ աղջիկն. ո՞վ էր այն՝ որ ոչ հրեշաակ էր ոչ մարդ, և ետ խրատ մարդոյ:

Ասէ մանուկն. այդ Բաղաամու էշն էր, զի մինչ երթայր Բաղաամ անիծանել զԻսրայէլ՝ տեսեալ իշոյն զհրեշտակ Աստուծոյ՝ դարձաւ ընդդէմ Բաղամու, և նա եհար զնա գաւազանաւն իւրով. յայնժամ երաց Աստուած ըզբերան իշոյն, որ սկսաւ խրատ տալ և ասել ցԲաղաամ՝ դարձի՛ր յետս, և մի՛ երթար անիծանել զԻսրայէլ:

Ասէ աղջիկն. ո՞յք էին՝ որք ոչ հրեշտակ էին և ոչ մարդ, և առաքեցան նման մարդոյ՝ բերել յաշխարհէ զլուր աւետեաց:

Ասէ մանուկն. ազոաւն և աղաւնին

էր՝ զորս Նոյ ՚ի տապանէ իւրմէ ար-
ձակեաց ՚ի ցամաք՝ տեսանել թէ իցէ
ցածուցեալ ջուրն ջրհեղեղին յերեսաց
երկրէ. բայց աղաւնին միայն ունելով
շիղ ձիթենւոյ ՚ի բերան իւր՝ դարձաւ
առ Նոյ տալով զաւետիս նուազելոյ
ջրոյն յերեսաց երկրէ:

Ասէ աղջիկն. ո՛վ էր այն՝ որ էր մեծ
և անդրանիկ, բայց ցմիով ոսպնեայ
թանիւ վաճառեաց զանդրանկութիւնն
իւր կրտսեր եղբօր իւրում:

Ասէ մանուկն. այդ Իսահակայ որ-
դին Նսաւն էր՝ որ մինչև եկն ՚ի դաշ-
տէ քաղցեալ, ասաց ցՅակոբ կրտսեր
եղբայր իւր, որ եփեալ էր դթան, թէ
տո՛ւր ինձ ճաշակել յայնմանէ. և նա
ասաց ցնա՛ եթէ ոչ վաճառեսցես ինձ
զանդրանկութիւնս քո, ոչ կարես ճա-
շակել ՚ի նմանէ. և Նսաւ ոչ երբէք
համբերելով վաճառեաց միով ոսպնեայ
թանիւ զանդրանկութիւն իւր Յակո-
բայ եղբօր իւրոյ:

Ասէ աղջիկն. ո՛յք էին՝ որք երբ մը-
տին յեգիպտոս՝ եօթանասուն և հինգ

ոգիք էին, բայց երբ անտի չուեցին՝
վեց հարիւր հազար ոգիք եղեն:

Ասէ մանուկն. Յակոբ նահապետն և
ամենայն որդիքն և դստերք իւր և
որդիք որդւոց իւրոց հանդերձ ընտա-
նեօք իւրեանց՝ երբ ելեալ յերկրէն
Քանանացւոց մտին յԵգիպտոս, էին որ-
դիք եօթանասուն և հինգ. այլ երբ
անտի չուեցին յանապատ ՚ի Սոկքովթ,
եղեն վեց հարիւր հազար այր:

Ասէ աղջիկն. գայնբուսն ՚ի վերայ
անծնին բարձին, և անդադարին եր-
գովքն անցուցին:

Ասէ մանուկն. անբոյսն՝ աղն է, ան-
ծինն ջորին է, անդարն՝ ջուրն է, եր-
դիքն՝ կամուրջն է. քանզի գաղն երբ
բառնան ՚ի վերայ ջորւոյ, եթէ իցէ
յանցս ճանապարհի գետ ջրոյ, անցու-
ցանեն զջորին ընդ կամուրջս ջուրց ՚ի
ցամաք:

Ասէ աղջիկն. այն ինչ երեք իրք են
յորոց մինն խուփ չունի, երկրորդն՝
սիւն, երրորդն՝ կաթն:

Ասէ մանուկն. այդ երեքին . բանքդ

են այսօրիկ, առաջինն՝ ծովն է, որ ոչ ունի ՚ի վերայ իւր խուփս, այսինքն՝ ծածկոցս, երկրորդն՝ երկինքն է, որ առանց սեան հաստատեալ կայ, երրորդն՝ հաւն է որ չունի զկաթն: Բայց ընդ սոսին գոյ մի ևս, և է այն մարդոյ ձեռաց մէջն՝ որում ամենեին ոչ բուսանի մազ:

Եւ աղջիկն յայսօրիկ պատասխանեացս մանկանն երկեալ, և ասաց ցնա՝ թէ դու մի աւելի՛ ասացեր. զի ես երիս բանս հարցի քեզ, և դու զչորս ետուր պատասխանի, արդ՝ արի՛ ել՛ և գնա՛ զի այսօր ևս ազատեցար ՚ի ձեռաց իմոց, բայց ՚ի վաղիւն տամ ըզպատիժ մահու կենաց քոց որպէս ետու ընկերացդ: Եւ մանուկն ասաց ցնա՝ թէ ևս յարարիչն երկնի և երկրի միայն ապաւինեալ եմ և ոչ ՚ի մարդ յուսացեալ, զի որպէս կամի Տէր՝ նոյնպէս առնէ. և զայս ասացեալ ել անտի և գնաց խնդալով յիւր իջևանքն:

Եւ ընդ լուսանալ առաւօտուն եկն մանուկն ՚ի դուռն թագուհւոյն և բա-

րևեաց զաղջիկն, և նա հրամայեաց ե-
զին զոսկեղէն աթոռն և նստաւ մա-
նուկն: Եւ ասաց աղջկանն՝ հրամայեա՛ն
ով թագուհի զայլ ինչ կամիս հարց:
Եւ ասաց ցնա՛ իմ մանուկ դու՛ այժմ
կարգն հարցման քոյ է. վասն որոյ
հարց զինչ և կամիս, և ես տացիցքեղ
պատասխանի:

Ասէ մանուկն. իմ էք այն, որ հա-
րուստ էր՝ աղքատացաւ, և յիւր աղ-
քատութեանն զգեցաւ զհայրն իւր ու-
պէս զհանդերձ, և հեծաւ ՚ի վերայ
մօրն որպէս ՚ի վերայ ձիոյ և գնաց
գտանել զինչսն և զապրանքն իւր զոր
կորուսեալ էր, եհաս ՚ի վերայ իւր
մահն. և նա էառ զմահն ՚ի վերայ
ձիոյն, և նովաւ էառ զջուր և արբոյց
ևս իւր ձիոյն. բայց ինքն և ձին ևս
երկոքին ՚ի միասին ողջ մնացին,

Եւ աղջիկն ոչ կարաց տալ պատաս-
խանի այսմիկ հարցման մանկանն, ա-
սաց ցնա՛ այսօր գնան անտի, և ՚ի վա-
ղիւն տամ պատասխանի, զի այդ զը-
ժուար զրոյց է զոր ասացեր: Եւ մա-

նուկն ելեալ անտի գնաց խնդութեամբ
'ի տեղի իւր:

Ապա ասաց աղջիկն իւր պառաւ
Թարգմանին՝ թէ ան ընդ քեզ երկուս
կամ երիս 'ի հաւատարիմ ծառայիցս,
և գնա՛ 'ի շուկայն և ան զսպիտակ
հացս և զգէր սագ մի և զքանի ինչ
պարարտ հաւս: Չագն լից բրնձով
խառնեալ շաքարօք, և զհաւան խորո-
ւիւն և ան ընդ սոսին զերկու մաքուր
ամանս և տուր ընուլ 'ի նոսա զանուշ
և զանապակ գինի, և պատրաստեա
զայսոսիկ 'ի ծածուկ: Եւ առեալ ընդ
իւր Թարգմանն այն զծառայսն՝ գնա-
ցին և հրամանսն թագունհետն կատա-
րեցին:

Եւ երբ ամենեքին 'ի խոր քուն ե-
ղեն, զգեցաւ աղջիկն զիւր պատուա-
կան ոսկեկար հանդերձն, և անուշա-
հոտեցաւ մշկով և բուր կենիւ և վար-
դերով: Եւ առեալ ընդ իւր զերկու ևս
զեղեցիկ աղջկունս՝ հրամայեաց ծառա-
յիցն այնոցիկ և բարձին զոր ինչ հը-
րամայեալն էր նոցա, եկին առ իջե-

վան մանկանն, և բախեցին զդուռն:

Եւ մանուկն ասաց՝ ո՞վ էք որք բախէք զդուռն. և նորա ասացին՝ թէ մեք աղջկունք եմք: Ի դարպասէ թագաւորի, և որպէս լուսինն՝ արեգական սիրոյ տէր է, նոյնպէս և մեք քո սիրոյ տէր եմք. վասն որոյ կամիմք տեսանել միանգամ զքեզ: Եւ ասաց մանուկն՝ գնացէք ՚ի բաց յինէն, գիտէ Տէր զի նա ոչ երբէք մտեալ է ընդ այս, և ես ոչ գիտեմ և ոչ ճանաչեմ զնա: Եւ նորա յաւէտ աղաչանօք պնդեալ զերեսս իւրեանց՝ ասացին ցնա թէ ոչ երթամք աստի մինչև տեսանիցեմք զքեզ և զերեսս քո: Եւ մանուկն ոչինչ կարացեալ համբերել ողորմագին աղերսանաց նոցա՝ թոյլ ետ մտանել ՚ի ներս:

Յայնժամ աղջիկն հանեալ ՚ի գլխոյն զվարչամակս երաց զերեսս իւր, զոր մինչ ետես մանուկն՝ վառեցաւ ՚ի սիրոյ նորա: Եւ աղջիկն նստաւ և նրստոյց ընդ իւր զմանուկն, և ասաց ցնա՝ ունի՞ս կերակուր ինչ ուտելոյ և գինի ինչ ըմպելոյ, բեր զնոսա զի կերիցուք

և արբցուք և ուրախ լիցուք, բայց ըզ-
 ձայնն իւր փոխեալ էր զոր ոչ կարաց
 ճանաչել մանուկն: Եւ նա ասաց՝ գիտէ
 Տէր՝ ոչ ունիմ՝ ի ժամուս յայսմիկ պատ-
 րաստեալ, զի ոչ գիտէի զգալուստն
 ձեր առիս:

Եւ ասաց աղջիկն ծառայիցն իւ-
 րեանց՝ բերէք զոր ինչ ունիք դուք, և
 նոքա բերին զոր ինչ զհետ իւրեանց
 առեալ էին, և պատրաստեցին սեղան,
 յորում նստան երկոքին և սկսան ու-
 տել և ըմպել և ուրախ լինել, բայց
 աղջիկն աւելի արբոյց մանկանն զանա-
 պակ գինիս, և առնէր ընդ նմա քաղցր
 և մեղմ խօսակցութիւնս, և կատաղեալ
 զնա՝ առաւել բորբոքեցուցանէր զնոր
 ցանկութեան նորա առ ինքն, մինչ զի
 այլ ոչ ևս կարացեալ համբերել՝ ասաց
 աղջկանն հրամայեալ զի ննջեսցուք ՚ի
 միասին:

Յայնժամ ասաց աղջիկն ցմանուկն՝
 եթէ սիրեսս զիս՝ պատմեալ ինձ ըզ-
 բանն զայն զոր յերեկն ասացեր դըս-
 տերն թագաւորի: Եւ նա ասաց՝ թէ

չունիմ այժմ կարողութիւն մեկնելոյ քեզ զայն, մանաւանդ երկնչիմ իսկ՝ զի յասելն իմում զայն մահու մեռանիմ վասն որոյ զայլ ինչ բանս հարց զորոյ տացից պատասխանի: Եւ աղջիկն երգուաւ յԱստուած՝ թէ մինչ ոչ լսեմ ՚ի քէն զբանն զայն, ոչ կատարեմ զկամս քո, և սկսաւ խաղալ զհետ նորա: Եւ մանուկն առաւել քան զհուր վառեալ բորբոքեալ ՚ի սիրոյ աղջկանն և արբեալ ՚ի գինւոյ յաղթեցաւ, և ըսկսաւ ասել զպատասխանին հարցմունն իւրոյ, և ապա ասաց արի՛ զի ննջեսցուք ՚ի միասին:

Յայնժամ աղջիկն եհան զհանդերձսն ընդ նմին և զչարեշապիկն, զոր եղ ՚ի ներքոյ սնարից զլիսոյն, և սկսաւ խաղալ զհետ նորա. և մանուկն թըմբեալ ՚ի սիրոյ և ՚ի գինւոյ անտի՛ ՚ի քուն եղև, և ոչ ինչ կարաց առնել նրմա: Եւ աղջիկն խնդալով ՚ի միասին իւր՝ սահեցաւ յանկողնոյն, և առեալ ընդ իւր ծառայսն գնաց ուրախութեամբ ՚ի տեղի իւր. բայց յառաւել

խնդութենէն մոռացեալ էր անդ զչարեշապիկսն: Քանզի ասէր 'ի մտի իւրում՝ թէ ես յաղթեցի նմա՝ ուսեալ 'ի նմանէ գրանն զայն, և նա ոչինչ կարաց առնել ինձ. վասն որոյ և ընդ լուսանալ առաւօտուն տացից սպանանել զնա:

Եւ երբ մանուկն ուշաբերեալ 'ի քրնոյն և սթափեալ 'ի գինւոյ զարթեալ, իմացաւ թէ աղջիկն այն դուստր թագաւորին էր, որ հնարիւք եկեալ առ ինքն՝ պէս պէս խարէութեամբ ուսաւ գրանն զայն, տրտմեցաւ յոյժ: Բայց 'ի տեսանելն իւրում զչարեշապիկսն նորա զոր մոռացեալ էր անդ՝ անդէն ուրախութեամբ ուրախ եղև, և էառ պահեաց զայն յինքեան: Եւ ընդ առաւօտն ել զնաց 'ի դուռն թագուհւոյն, և բարեկաց զնա և նստաւ 'ի վերայ աթոռոյն այնմիկ:

Եւ ասէ աղջիկն, յայտարար հօրն և մօրն և կարդացողաց և իշխանաց քաղաքին որք միաբան եկեալ ժողովեցան անդ: Եւ մանուկն յօտն կացեալ խո-

նարհեցոյց զժուներ առաջի թագաւորին,
 և նստաւ դարձեալ 'ի վերայ աթոռոյ
 իւրոյ: Եւ սկսաւ աղջիկն տալ կարգաւ
 պատասխանի՝ երեկեան հարցման ման-
 կանն, քանզի ուսեալ էր 'ի նմանէ 'ի
 գիշերին յայնմիկ խարէութեամբ: Եւ
 ամենեքին տյնոքիկ որք՝ լսեցին զայնն,
 զարմացան ընդ գիտութիւնն աղջկանն,
 զի բանն այն յոյժ դժուար էր:

Յայնժամ ասաց մանուկն ցթագա-
 ւորն առաջի ամենեցուն ո՛վ տիեզերա-
 կալ արքայ՝ դուստրն քո յաւուրս ե-
 րիս եհարց ինձ զբանս, և ես ետու ըզ-
 պատասխանիս. բայց այժմ ևս հար-
 ցից ցնա ես զմի բանս: Եթէ գիտաս-
 ցէ՝ նա ինձ յաղթեալ է և ես ոչ նմա:
 Ասաց թագաւորն՝ այդմ բանիդ և ա-
 մենքին վկայ լինիմք, զի մի տյլ ևս
 աւելի զրոյցս լիցի 'ի մէջ երկոցունցդ:

Ասէ մանուկն առ աղջիկն՝ թէ ինչ
 թռչուն էր այն, որ ունէր ընդ իւր զայլ
 տեսակ թռչունս, և իւր փետուրն գե-
 դեցիկ էր որպէս զոսկի. և կալայ ես
 զնա և զենի և զփետուրն պահեցի առ

իս, և զմիսն նորա խորովեալ մինչ ե-
դի առաջի իմ ուտել՝ նա յանկարծակի
թռաւ և փախեաւ յինէն. բայց եթէ ոչ
հաւատայք բանից իմոց, զփետուրն
զայն բերեմ առաջի ամենեցունցդ զոր
տեսանիցէք:

Եւ երբ աղջիկն լուաւ զբանս զայն՝
երկեաւ յոյժ, գիտաց թէ ազդ առնե-
լոց է առաջի ամենեցուն զգնալն իւր
առ նա՝ ի գիշերին յայնմիկ. վասն ո-
րոյ աճապարեալ ասաց ցնա՝ այդ կարի
իմն դժուար հարցմունք է, և ոչ կա-
րեմ գիտել զպատասխանիս զորա. արդ
այժմ յաղթեցեր ինձ, խնդրեա՛ դու յի-
նէն զինչ և կամիս: Եւ մանուկն ասաց՝
թէ քան զքեզ աւելի բանս ոչ խնդրեմ
՚ի քէն:

Յայնժամ ամենեքին վկայեցին և
հաւանեցան խնդրանաց մանկանն, և
պսակեցին զաղջիկն ընդ նմա, և արա-
րին զեօթն օր հարսանիս: Եւ ետ թա-
գաւորն զկէսն թագաւորութեան և ըն-
չից և գանձուց իւրոց, և նա տիրեաց
նոցա: Եւ ասպա առաքեաց մանուկն

զմարդիկ բազում գանձիւք առ այն թագաւորն՝ որում վաճառեալ էր զհայրն և զմայրն իւր, և գնացեալ նոքա բերին զծնողսն իւր առ ինքն: Որք տեսեալ զմիմեանս ուրախացան և գոհացան զԱստուծոյ, որ արժանի արար վերստին տեսանել զիրեարսն: Եւ զասպնջական պառաւն զայն տարեալ ընդ իւր ՚ի դարպասն՝ կացոյց մեծ ՚ի վերայ նաժշտացն:

Եւ թագաւորն կարգեաց զնա տէր իշխան ՚ի վերայ բոլոր գանձուց և քաղաքաց իւրոց, որ զկնի մահուն իւրոյ իշխեսցէ ՚ի վերայ նոցա, և նստցի փոխանակ նորա յաթոռ թագաւորութեան իւրոյ: Բայց մանուկն այն զօր ամենայն միոյն իմաստնոյն Աստուծոյ յերկիր խոնարհեալ կանխէր յաղօթս ՚ի բոլոր սրտէ, և գոհութիւն և փառս մատուցանէր անբաւ խնամոցն մարդասիրին՝ որ փրկեաց զանձն իւր ՚ի մահուանէ, և արժանի արար զինքն այնպիսի փառաց և իշխանութեան:

Վ Ա Ր Ք

ԵՒ

Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԱԼԷՔՍԻԱՆՈՍԻ ՃԳՆԱԻՈՐԻՆ

Այր մի էր 'ի քաղաքին կոստանդ-
նուպօլսոյ՝ մեծատուն յոյժ և իշխան
մեծ, և հրամանատու բազում զաւառի.
և էր անուն նորա Եփիմիանոս, և կը-
նոջն՝ Աննայ. և էր Եփիմիանոս յոյժ
սիրելի յաչս թագաւորին իւրոյ: Սոքա
հասեալ էին մերձ 'ի ծերութիւն, և ոչ
ունէին զաւակ 'ի վերայ երկրի, որ
ժառանգէր զինչս նոցա. և էին կարի
տրտում և անմխիթար վասն ժառան-
գութեան. տիւ և գիշեր հանապազ ա-
ղաչէին զԱստուած վասն զաւակի:

Եւ յաւուր միում կինն Աննայ՝ բա-
զում աղախնեօք և ծառաիւք գնաց

՚ի մեծ յեկեղեցին ՚ի Սուրբն Սոփիա,
 և կայր յաղօթս առ Տէր. և բարեխօ-
 սութեամբ սուրբ Աստուածածնին և ա-
 մենայն սրբոցն՝ հայցէր ՚ի Քրիստոսէ
 ժառանգ բարի: Եւ յետ աղօթիցն
 բազում ողորմութիւնս առնէր աղ-
 քատաց և կարօտելոց, և քահանա-
 յից ամենեցուն, և հլեալ գնայր ՚ի
 տուն իւր:

Եւ ՚ի գնալն ՚ի ճանապարհին հան-
 դիպեցաւ աղքատ մի խեղճ և ողորմե-
 լի և ասաց, տիկին՝ տուր ինձ ողոր-
 մութիւն վասն միակ որդւոյդ արևուն:
 Եւ տիկինն հիացեալ ՚ի միտս իւր՝ ա-
 սաց թէ վայ ինձ՝ զի ես անժառանգ
 եմ, և դա ինձ երանի տայ վասն որդ-
 ւոյ. արտասուեաց և ելաց, և հանեալ
 ետուր նմա ողորմութիւն, և էանց
 գնաց ՚ի տուն իւր:

Եւ ՚ի գիշերին յայնմիկ ետես ՚ի
 տեսլեանն ծեր մի և աւետեաց զԱննա
 և ասաց, կի՛ն դու՝ ահա կատարեցաւ
 խնդրուած քո առաջի Աստուծոյ: Բայց
 զայդ արծաթապատ դարպասն՝ որ ոսկ-

ւով և արծաթով է զարդարեալ՝ տացես զայն ողորմութիւն աղքատաց և կարօտելոց: Եւ ընդ առաւօտն ելեալ կոչեաց զերիցունս և քահանայսն, և արար մատաղս մեծ և ընդունելութիւնս:

Եւ պատմեաց զսեսիլն իւր՝ առն իւրում Եփիմիանոսի. իռկ նա ոչ կամէր տալ, ապա դժուարաւ ետ քանզի սիրէր զղարպասն զայն, որ յոսկւոյ էր շինեալ, և յայսկոյս և յայնկոյս մարգարտով շարեալ և զարդարեալ: Եւ չորս բազայ ՚ի գուտ արծաթոյ էր թռուցեալ նման արծւոյ, և մի ևս զթևս իւր տարածեալ ՚ի վայելչութիւն անկողնոյ իւրոյ:

Եւ առեալ զայս կին նորա, կոչեաց զոսկերիչս և արար զնա դրամս և գահեկանս, և քարոզ կարդաց և ասաց ժողովել զամենայն քահանայսն և զամենայն աղքատս և զխեղս և զկաղս և զկոյրս, և պահել զնոսա ՚ի Հրոտից ամիսն քոլոր մինչ և յելս ամսոյն: Եւ առեալ ընդ իւր չորս հարիւր քառա-

սուն և հինգ քահանայս, և իջեալ 'ի վանսն հսկեցին զգիշերն մինչև ցառաւօտն. և պատորագ մատուցին վասն որդէծնութեան նորա. և նա ետ նոցա եօթն եօթն դահեկանս:

Եւ յետ երեք ամսոց գիտաց կինն զյղութիւն իւր, և ետ աւետիս օռ այրըն իւր և յետ ինն ամսոց ծնաւ կինն 'ի ծերութեան իւրում արու զաւակ: Եւ յարուցեալ այրն՝ արձակեաց զհրաւիրակս, կոչել զքահանայս և զեպիսկոպոսունս և զիշխանս. և արար մեծ ընդունելութիւն, և մկրտեաց զմանուկն. և եղին զանուն նորա Ալէքսիանոս:

Եւ իբրև զարգացաւ մանուկն՝ ետ զնա հայրն յուսումն գրոց: Եւ էր պատանին առատամիտ և առատաձեռն քան զհայրն իւր, և էր գեղեցիկ յոյժ, և ձայն նորա էր քաղցր իբրև զքնարի: Եւ իբրև եղև պատանի տասն և ութն ամաց՝ եզեն հարն առջառս և ոչ խարս բազումս վասն նորա: Եւ էր հսկայաձև և ընթերցող Աստուածային սուրբ գրոց: Հին և նոր կտակարանա-

ցրն: Եւ եհաս լուր նորա յապարանս թագաւորին, և յաւուր միում ասէ թագաւորն ցեփիմիանօս, Աստուած ետ պտուղ որովայնի քում, որոյ լուր նորա եհաս առիս և է իմ դուստր զոր դու ճանաչես, արդ՛ տո՛ւր զնա ինձ ՚ի փեսայութիւն: Ոսկի և արծաթ իմ նըմա եղիցի, և յետ մահուան իմոյ՝ ժառանգեսցէ զաթոռն իմ:

Եւ ել Եփիմիանօս յերեսաց թագաւորին, և զնայր թմբկօք և պարուք ՚ի տուն իւր: Իբրև լուաւ Ալէքսիանօս զգալուստ հօրն իւրոյ, յարեաւ ընդառաջ՝ և երկիր պագեաց նմա և ասաց հայր իմ պատուական՝ զի է քեզ: Պատասխանի ետ հայրն նորա և ասէ, խնդամ և ուրախ եմ վասն քո՝ զի թագաւորն խօսեցաւ փեսայացուցանել զքեզ: Պատասխանի ետ Ալէքսիանօս և ասէ, գրեալ է ՚ի սուրբ Աւետարանն, թէ որ դառնա ընդ դէմ ծնողացն իւրոց՝ տրտմութեամբ իջանէ ՚ի դժոխս: Բայց դու ստիպեցեր զիս ընդ դէմ

դառնալ, զի յոյժ խզեցին բանք քո
զսիրտ իմ:

Եւ իբրև լուաւ Եփիմիանոս՝ դար-
ձաւ տրտում, և անկաւ առաջի թա-
գաւորին և ասէ, վայ է ինձ այսօր՝ զի
որդին իմ արհամարեաց զհրաման թա-
գաւորիդ և զբանս իմ: Ասէ թագաւորն
ցԵփիմիանոս, մի հոգար զայդ. զի թեր-
ևս ես դարձուցից զնա յայնպիսի խոր-
հրդոյն:

Եւ հրամայեց թագաւորն կոչել ըզ-
Ալէքսիանոս, և գնացեալ գտին զԱլէք-
սիանոս, որ ընթեռնոյր զՍաղմոսա-
րանն՝ զոր ունէր ՚ի ձեռին իւրում. և
ասացին ցնա՝ կոչէ զքեզ թագաւորն:
Եւ յարուցեալ գնաց Ալէքսիանոս զհետ
նոցա յապարանս թագաւորին: Ասէ
թագաւորն ցԱլէքսիանոս, սրդեակ՝
զամուսնութիւնն պիղծ համարիս: Պա-
տասխանի ետ Ալէքսիանոս և ասէ, ոչ
թէ զամուսնութիւնն պիղծ համարիմ,
այլ զրեալ ի ՚ի սուրբ Աւետարանին,
թէ որ թողու զհայր՝ կամ զմայր՝
կամ զկին կամ զորդիս՝ կամ զազգա-

կանս՝ և ոչ առնու զխաչն իւր և գայ զկնի իմ, չէ ինձ արժանի. ոսկի և արծաթ՝ կերակուր է ժանկոյ, և հանդերձ փափուկ՝ ցեցոյ, իսկ բարեպաշտութիւն մնայ յաւիտեան.

Յայնժամ կոչեաց թագաւորն զերկոտասան իշխանս տանուտէրս՝ որք էին խրատատու թագաւորութեան իւրոյ, և ասէ ցնոսա՝ զի՞նչ արարից, քանզի ոչ կարացի դարձուցանել զԱլէքսիանոս յայնպիսի խորհրդոյն: Պատասխանի ետուն իշխանքն և ասեն, ոչ թէ բանիւ նորա վարի թագաւորութիւնս մեր, այլ հրամայեա՛ն արկանել սենեակ: Եւ թագաւորն հրամայեաց արձակել զԱլէքսիանոս. և առաքեաց հրաւիրակս ընդ ամենայն իշխանութիւնս իւր, ժողովել զամենեսեան գալ ՚ի հարսանիս:

Եւ իբրև գնացին քահանայքն կոչել զԱլէքսիանոս, զի պսակեսցեն ընդ դրստեր թագաւորին, ասաց Ալէքսիանոս ընդ դէմ քահանայիցն՝ մի՛ դնէք ինձ պսակ թառամելի, զի զանթառամն շահեցայց: Պատասխանի ետուն քահա-

նայքն և ասեն, որդեակ՝ թէպէտ ՚ի թագաւորէն ոչ երկնչիս, այլ ՚ի մէնջ պատկառեա՛. և նա լուռ եղև. և տարեալ պըսակեցին ընդ դստեր թագաւորին, և արարին տասներկու օր հարսանիս: Եւ սպա առեալ թագաւորն զձեռանէ մանկան և աղջկան՝ էարկ զնոսա ՚ի սենեակ և փակեաց ՚ի վերայ նոցա զեօթն դուռն:

Եւ յարուցեալ զմանուկն շիջոյց ըզկանթեղսն և զմոմեղէնսն, և ասէ ցաղջիկն՝ քոյր պարտ է ինձ և քեզ յաղօթս կալ և սպա ննջել ՚ի միասին: Եւ ելեալ կացին յաղօթս և ննջեցին սըրբութեամբ: Եւ յետ տասներկու աւուր անցանելոյ՝ ասէ աղջէկն ցԱլէքսիանոս, ընդդէ՞ր ոչ յայտնեցեր զքեզ հօր և մօր քոյ. զի բազում դեղատու բժիշկք կան ՚ի քաղաքիս: Ասէ ցնա Ալէքսիանոս, սահման է՝ զի այր մարդ համարձակ է քան զկինն. պարտ է ինձ երեք անգամ խօսիլ, և քեզ ոչ տալ պատասխանի:

Եւ յարուցեալ եկաց յաղօթս և ասաց այսպէս, Աստուած Աբրահամու

Իսահակայ և Յակոբայ՝ որ փրկեցեր
 զերիս մանկուհնսն ՚ի հրոյն բորբոքելոյ,
 փրկեան և զիս յայս կնոջէս. զի մար-
 մին կնոջ որպէս հուր է, և ես որպէս
 խոտ առաջի հրոյ կամ ՚ի յայրուհն. և
 լռեալ ննջեցին: Եւ յարուցեալ առա-
 լօտուն Ալէքսիանոս ասէ ցաղջիկն՝ արի
 կացցուկ յաղօթս: Ասէ աղջիկն ցԱլէք-
 սիանոս, ընդէր ոչ խօսիս ընդիս և ոչ
 բանիւ մխիթարես զիս:

Յայնժամ Ալէքսիանոս ետ զմատա-
 նին ոսկի ՚ի նա և ասէ, քոյր ան զսա
 և սլահեան ՚ի քեզ յիշելիք՝ մինչ ես եր-
 թայց ՚ի դուռն եկեղեցւոյն յաղօթս, և
 ապա զամ կատարեմ զկամս քո: Եւ բա-
 ցեալ զզրուհնսն, ելեալ գնաց մինչև
 յանկելանոցն. և տեսեալ զաղքատիկ
 մի՝ որ ունէր նա մազեղէն մի զան-
 ձամբն իւրով, ետ նմա զծիրանին՝ և
 էառ զմազեղէն նորա և հազաւ ինքն:
 Եւ էր գին ծիրանւոյն երեքհարիւր
 դահեկան. և աղքատիկն թաքոյց զայն:
 Եւ առեալ Ալէքսիանոս այլ կարկատուն

կտաւ մի, էարկ զգլխովն և ծածկեաց
զերսն իւր:

Իբրև էանց պահ մի գիշերոյն՝ իմացաւ կինն զխորհուրդս նորա, ճիչ և աղաղակ բարձեալ լայր: Եւ յարուցեալ դռնապանն ետես զդրունսն բացեալ, և վառեցին ջահս և ընթացան ՚ի յորոնել:

Եւ ՚ի յորոնելն առ ոտն կոխէին զնա, և նա ասէր՝ մի նեղէք զիս՝ թէ պէտ աղքատ եմ, այլ Աստուծոյ արարած եմ:

Եւ էջ առ եզր ծովուն՝ եգիտ նաւ մի որ երթայր յԵրուսաղէմ, և ասէ նաւավարին, որդեակ տար զիս յԵրուսաղէմ, և ես աղօթս առնեմ վասն քո: Ասէ նաւավարն, աղքատիկ ընդէր ծածկես զերեսդ քո և ոչ բանաս: Եւ նա ասէ, զի խստակրօն վարդապետի աշակերտ եմ. և նա պատուիրեալ է ինձ թէ մի հայիր ՚ի մարդ և ոչ աշխարհ, և մի բանար զերեսդ: Եւ մտեալ ՚ի նաւ հասին յԵրապօլիս, և անտի ՚ի Կիպրոս, և անտի յԵրուսաղէմ, և յԵրուսաղէմէ-

'ի լեառն Սինա՝ յոր տէր խօսեցաւ ընդ Մովսիսի:

Եւ արար անդ զնշան խաչի 'ի վերայ նորա և ասէ, սա եղիցի ինձ գերեզման և տուն յարկի, և եկաց անդ Ալէքսիանոս ամս երեսուն և չորս. և էր կերակուր նորա 'ի ծայրից ծառոց և 'ի խոտաց, և ըմպելի նորա ջուր անձրեաց:

Եւ ապա սատանայ ընկէց 'ի սիրտ նորա զկարօտութիւն և զգութ ծնողացն, և այնու նեղէր զնա: Եւ յարուցեալ էջ առ եզր ծովուն, և եզիտ նաւ մի՝ որ երթայր յԵրուսաղէմ, և ասէ ցնաւավարն՝ տար զիս յԵրուսաղէմ, և ես վասն քո յաղօթս առնեմ. և առեալ զնա նաւեցին: Եւ իմացեալ դիւացն յարուցին հողմ և մրրիկ 'ի վերայ ծովուն, և սկսաւ ալէկոծիլ նաւն, և ոչ կարացին յաղթել:

Յայնժամ եկին Վեօթն դևք չարագոյն քան զառաջիկան, և ասեն ցմիմեանցս՝ մեք դորա համբերութիւնն զիտեմք զի սորա զօրութիւնն առաւել է

քան ցՅորայն. այլ զայս առնեմք դմա
 չարութիւն, զի յարուցանեմք հողմըն
 սաստիկ ՚ի վերայ ծովուն, և տանիմք
 զդւն ՚ի դուռն տան հօր իւրոյ. զի տե-
 սանելով զաղէտս ծնողացն իւրոց՝ տայ-
 ցէ ծանօթութիւն: Եւ հանին հողմըն
 սաստիկ ՚ի վերայ ծովուն, և տարեալ
 ընկեցին զնաւն ՚ի դուռն տան հօր
 իւրոյ:

Իբրև գիտաց Ալէքսիանոս, թէ սա-
 տանայի էր գործն՝ ասէ, երթամ ՚ի
 դուռն տան հօր իմոյ, և անդ կոխեցից
 զգլուխ սատանայի: Եւ իբրև ել առ եզր
 ծովուն՝ ետես զՆփիմիանոս զհայրն
 իւր նստեալ ՚ի վերայ ջորւոյ, զի եր-
 թայր ՚ի բաղանիս: Եւ ընդացեալ ընդ
 առաջ երկիրպագեաց նմա և ասէ, յօտար
 երկրէ եկեալ եմ վասն անուան քո.
 արդ որ ինչ ՚ի փշրանաց սեղանոյ քոյ
 անկանի, բաւական է ինձ կերակուր.
 և որ յապակւոյն քո կաթի, բաւական
 է ինձ ըմպելի:

Ասէ Նփիմիանոս ցեղբիայոս ծառայ
 իւր, որդեակ՝ տար զդա յանկելանոցն

մեր: Իբրև տարաւ զնա յանկելանոցն՝
 ճիչ և աղաղակ բարձին աղքատքն ա-
 մենայն և ասեն, թէ դա աստ զայ՝
 մեք ամենեքեան ելանեմք: Ասէ Եղ-
 բիայոս աղքատիկ՝ վասն քո զամենայն
 աղքատսն ոչ կարեմ հանել աստի. ա-
 սէ Ալէքսիանոս, աղաչեմ զքեզ՝ տար
 զիս մինչև յերորդ դուռն: Եւ Եղբիա-
 յոս տարեալ զնա ասէ ցդոնապանն,
 Թոյլ տուր սմա բնակիլ յայսմ տեղւոջս.
 և եկաց անդ աւուրս երեսուն:

Ապա յետ երեսուն աւուրն ասէ
 դոնապանն, աղքատիկ՝ արի և գնա
 աստի. և այսպէս երկու և երեք անգամ
 վարեաց զնա ասելով՝ ել և գնա աստի.
 քանզի տիկիինն մեր սովորութիւն ունի
 գալ ընդ այս, և երթայ ՚ի ծովեզրն
 լալ գորդին իւր Ալէքսիանոս զտէրն
 մեր: Եւ նա ասէր՝ թէ ես աստ մեռա-
 նիմ, և ոչ գնամ յայլ տեղի:

Եւ յետ սակաւ ինչ աւուրց զայր
 տիկիինն, և առաջի նորա ծառայք. և
 ծառայիցն լրբեալք՝ առեալ զհերաց նո-
 րա քարշէին զնա ՚ի վերայ երեսաց

իւրոց: Եւ նա ձայնէր և ասէր. տիկին բարի մի՛ տար զիս այդպէս առնել. թէպէտ և աղքատ եմ, այլ Աստուծոյ արարած եմ: Եւ նա սաստէր աղջկանցն և ասէր, թո՛յլ տուք դմա բնակիլ յայդմ տեղւողջդ պանդխտութեամբ: Եւ ընդ աղքատիկն նայելով ասէր տիկինն, աչքն սորա նմանի աչացն Ալէքսիանոսի իմոյ:

Եւ ելեալ եկաց և սկսաւ լալ ընդ դէմ ծովուն և ասէր, ջուրք՝ որ ՚ի ծովդ էք, միթէ կլա՞յք զորդին իմ զԱլէքսիանոս, ցուցէք ինձ զնա զի նա էր իմ յետին և առաջին մխիթարանքն: Ա՛ւետարեւր հողմիկ՝ միթէ ունի՞ք լուր և կամ զհոտն իմ Ալէքսիանոսի. զի տուրք էր նա ինձ յԱստուծոյ, և խնդրուած ՚ի սրբասէր քահանայից:

Եւ զայս ամենայն լսէր Ալէքսիանոս և գալարէր աղիք նորա՝ և խորովէր լեարդն, և ոչ տայր ծանօթութիւն յահէ ամենակալին Աստուծոյ; որ ասէ ՚ի սուրբ աւետարանն՝ թէ որ ոչ թողու զհայր կամ զմայր՝ կամ կին կամ զա-

գարակս վասն անուան իմոյ, չէ ինձ արժանի: Եւ եկաց 'ի դուռն տան հօր իւր տասներկու տարի:

Եւ ապա հայեցաւ Աստուած 'ի տառապանս նորա, և առաքեաց զհրեշտակապետն Գաբրիէլ՝ առնուլ զհոգի նորա: Իբրև եկն Գաբրիէլ, ետ նմա ողջոյն և ասէ՝ եկ Ալէքսիանոս մարդ Աստուծոյ՝ և հանգիւր յուրախութիւնս երկնից՝ 'ի վերինն Երուսաղէմ, 'ի բնակութիւնս հրեշտակաց. զորմէ պատմէ Պօղոս՝ թէ զոր ակն ոչ ետես՝ և ունկն ոչ լուաւ՝ և 'ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ, զայն պատրաստեաց Աստուած սիրելեաց իւրոց: Եւ նա ասաց հրեշտակին՝ ներել սակաւիք մի, մինչև զրեսցէ ըզվարս անձին իւոյ: Եւ յարուցեալ էառ քարտէզ և մուր 'ի բաղանեաց, և նըստեալ զրեաց այսպէս:

«Ես եմ Ալէքսիանոս որդին ձեր. հայր իմ Եփիմիանոս, և մայր իմ Աննայ, և կին իմ Մարգարիտ: Ողջոյն թագաւորիդ և քահանայից քաղաքիդ միարան ամենեցուն: Մի լայր հայր իմ

ծերացեալ, այլ մխիթարեան Աստուծով.
յիշեան զի դու գայս կեանքս խնդրէիր,
և ես զերկնային, ետու զերկաթն, և
առի զոսկին փոխարէն 'ի Տեառնէ»:

«Մի լայր մայր իմ և մի տրամիր,
մխիթարէ զքեզ Քրիստոս. յիշեան զի
դու գայիր և աղջկունք առաջի քո և
հասեալ նոցա 'ի վերայ իմ, քարշէին
զհերացս 'ի վերայ երեսաց իմոց. և ես
լայի ոչ գայն, որ զիս քարշէին, այլ
գայն՝ զի լայիր դու և աղիողորմ կըս-
կծանօք հառաչէի. և իմ գնոսա հայե-
ցեալ՝ գալարէր աղիքս, և ոչ իշխէի
տալ ծանօթութիւն յահէն Աստուծոյ»:

«Մի լայր և դու կին իմ Մարգա-
րիտ. զի ահաւասիկ պատրաստեցի ինձ
և քեզ ճանապարհ, որ տանէ 'ի կեանսն
յաւիտենից»:

Եւ ծալեալ զթուղթն եդ 'ի մէջ
ձեռին իւրում և խփեաց. և նոյն ժա-
մոյն աւանդեաց զհոգին իւր 'ի փառս
Աստուծոյ: Եւ իջին տասներկու հրեշ-
տակք 'ի ձև մարմնաւորաց և յայտնե-
ցին քաղաքին և ասացին, արիք գնա-

ցէք ՚ի դուռն Եփիմիանոսի՝ և գտէք
գմարդն Աստուծոյ վախճանեալ:

Եւ ՚ի մէջ գիշերին զղրդեցաւ քա-
ղաքն ամենայն, և վառեցին ջահս և
մոմեղէնս, և գնացին գտին որպէս հրեշ-
տակքն ասացին: Եւ արկին ՚ի վերայ
նորա զիպակս պատուականս. և տեսին
զի թուղթ ինչ գոյլ ՚ի ձեռին նորա, և
կամեցան բազումք առնուլ գնա, և ոչ
կարացին հանել ՚ի ձեռաց երանելոյն:

Եւ մատուցեալ յառաջ քահանայ մի
իմաստուն և ասէ, ոչ է պարտ առնուլ
ումեք զթուղթն, այլ միայն նա, որ յաս-
չափ ժամանակս կերակրեալ է զդա:
Եւ ուղարկեցին խնդիր Եփիմիանոսի.
և իբրև եկն՝ երկիրպագեաց նմա և ասէ,
մեղայ քեզ սուրբ աղքատիկ. զի ոչ գի-
տէի թէ այսպէս սուրբ էիր. մեկնեալ
զձեռն, և առեալ զթուղթն երաց և ըս-
կսեալ ընթեռնուլ, և էր գրեալ այս-
պէս:

«Ես եմ Ալեքսիանոս որդին ձեր.
հայր իմ Եփիմիանոս, և մայր իմ Ան-
նա, և կին իմ Մարգարիտ»: Եւ իսկոյն

ձգեաց զթուղթն 'ի ձեռաց իւրոց. և անկաւ 'ի վերայ մեռեալ մարմնոյն, և յինքն ամփոփեալ գոչէր և լայր. և ոչ կարէին հանել 'ի գրկանց նորա գերիս աւուրս:

Եւ եկեալ մայր նորա և կինն՝ ոչ կարացին մտանել առ նա վասն ամբոխին: Յայնժամ բերին գանձս բազումս և ցանեցին շուրջ զամբոխիւն. և քակեցաւ ամբոխն զկնի գանձին, և ապա կարացին մտանել առ Ալեքսիանոս մարդն Աստուծոյ:

Եւ անկեալ մայրն 'ի վերայ նորա, և հանեալ զստինսն եղ 'ի վերայ երեսաց մանկանն և ասէ, որդեակ իմ, թէ կենդանի ես՝ խօսեան ընդ տառապեալ մօր քո. և դնէր զերեսն 'ի վերայ սըրտին՝ և հեղոյր զարտասուսն, և ձայն բարձեալ լայր դառնապէս՝ և ողբայր աղիողորմ յոյժ:

Եւ եկեալ կին նորա՝ ընկէց զմտանին և ասէ, արդ՝ ա՛յս է սուրբ գալուստդ սիրելի իմ Ալեքսիանոս, մինչև յե՞րբ պահեմ զյիշելիքս քո: Եւ ո՞ կարէ

պատմել գրով զկոծումն և զողբումն
նոցա՝ հանդերձ բոլոր քաղաքաւն առ
հասարակ:

Եւ յետ բազում լալոյն՝ տարեալ
Թաղեցին զերանելի նահատակքն Քրիս-
տոսի զսուրբն Ալէքսիանոս, և շինեցին
եկեղեցի ՚ի վերայ նորա: Եւ կացեալք
հայր և մայր նորա կենդանի զամս ու-
թըն զկնի փոխման սրբոյն՝ ծառայե-
լով և սպասաւորելով սուրբ գերեզմա-
նի նորա, և յետ այնորիկ հանգեան
խաղաղութեամբ ՚ի Քրիստոս: Իսկ
սուրբն Ալէքսիանոս՝ փոխեցաւ ՚ի Քրիս-
տոս ՚ի Հրոտից ամսոյ քսան և ութն՝
՚ի փառս Աստուծոյ հօր ամէն:

Բարեխօսութեամբ կամաւոր աղքա-
տացելոյն վասն քո, և օտարացելոյն
՚ի մարդկային ծանօթութենէ, Քրիս-
տոս Աստուած՝ տո՛ւր և մեզ ատել զվա-
յելչութիւն կենցաղոյս, և սիրել զքեզ
՚ի բոլոր սրտէ և յամենայն զօրութենէ,
և մերձեալ ՚ի սուրբդ սրբոց և ընդ ա-
մենեցուն փափագիլիդ. ամէն:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՐ ՅՈՒՍԿԱՆ, ԵՒ ՈՐԴԻՈՅ ՆՈՐԻՆ
ՍՏԵՓԱՆՈՍԻՆ

՚ի թուականութեան հայոց՝ վեց հարիւր վաթսուն ամին յերկիրն Հռըտունեաց՝ ՚ի գաւառն Տաբայ՝ ՚ի Գօգայ քաղաքն, որ ասի Արտամետ մերձ ՚ի Շամիրամակերտ մեծ Դղեկին վանայ, էր քահանայ ոմն մեծ ազգի և մեծատուն, զարգացեալ ամենայն առաքինութեամբ, անուն նորա Ստեփաննոս: Եւ էր յոյժ պարկեշտ և ամօթխած, աղքատասէր և ողորմած, հիւրնկալ և մարդասէր, առատաձեռն և ամենաբաշխ, քաղցելոց կերակրիչ, և մերկացելոց զգեցուցիչ, և յայլ ամենայն բարեգործութիւնս ժիր և արի. նաև ՚ի պաշտօնս Աստուծոյ և ժամակարգութիւնս սրբոյ եկեղեցւոյ՝ անձանձիր ա-

ղօթասէր: Եւ զի կին նորա ամուլ էր՝
 և ոչ ծնանէր. վասն որոյ միշտ հայցէր
 յԱստուծոյ մնալ նմա պտուղ օրհնու-
 թեան՝ և ժառանգ սեփհական:

Իսկ որ զկամս երկիւղածաց իւրոց
 առնէ Տէր, լուաւ աղօթից նորա, և ետ
 նոցա արու զաւակ. զոր յաւուր մկր-
 տութեանն անուանեցին Յուսիկ: Եւ
 եօթն ամաց լեալ տղայն՝ հայրն սկսաւ
 գրել ՚ի տախտակի, և ուսուցանել ման-
 կանն զգիրս Աստուածային. զի էր յոյժ
 հանդարտ՝ շնորհալի և առատամիտ,
 երկարոգի և քաղցրածայն, յոյժ հեզ և
 խոնարհ, քաղցր և սիրուն յաչս ամե-
 նեցուն:

Եւ յորժամ եղև մանուկն Յուսիկ
 տասն երեք ամաց՝ ծնօղքն ետուն զնա
 առ մեծ վարդապետն և խստակրօն
 ճգնաւորն Անանա՝ ՚ի մեծ հռչակ աթո-
 ուրն Վարագայ՝ որ էր քեռին իւր. զի
 ՚ի նմանէ կատարեալ ուսցի զՀին և
 զՆոր կտակարանս Աստուածային սուրբ
 գրոց: Եւ կացեալ անդ առ վարդապետն
 զամս չորս, եղև յոյժ հմուտ և տեղեակ

ամենայն Աստուածաշունչ տառից և պատուիրանացն Աստուծոյ. և ՚ի չափ հասակի լեալ մանուկն Յուսիկ՝ ծնօղքն նորա կամեցան մուծանել զնա ՚ի կարգ աշխարհի:

Եւ հայրն նորա Ստեփաննոս քահանայն՝ զնաց ՚ի Վարագ՝ էառ հրաման ՚ի վարդապետէն: Եւ նա հրամայեաց մանկանն Յուսկայ զնալ ընդ հօրն ՚ի տունն, և հնազանդիլ հրամանաց ծնողացն՝ և առնել զհարսանիսն: Եւ նա ոչ կամեր, զի ուխտ եղեալ էր ընդ Աստուծոյ սրբութեամբ պահել զկուսութիւն իւր մինչև ՚ի մահ. բայց յայնժամ ոչ իշխեաց ընդդիմանալ հրամանաց վարդապետին. այլ արտասուօք համբուրեաց զաջն, և ելեալ ՚ի Վարագայ զնաց ընդ հօրն իւրում ՚ի տուն, և արարին զհարսանիսն:

Եւ յորժամ առանձնացաւ յառագաստին միայն ընդ հարսին, յիշեաց զուխտն իւր որ ընդ Աստուծոյ, այլև զողջախոհն Յովսէփ՝ և զերանելին Ալէքսիանոս՝ յօրինակ եղեալ իւրն: Եւ

քաղցրութեամբ ասէր ցաղջիկն, գիտացիր՝ քոյր իմ ըստ հոգւոյ՝ զի գրեալ է ՚ի գիրս կանոնաց ՚ի սուրբ առաքելոցն, եթէ ոք զիցէ ուխտ առաջի Աստուծոյ վասն կուսութեան և սրբութեան անձին իւրոյ և ոչ պահիցէ մինչև ՚ի մահ՝ ամուսնացի, նա ուխտագանց լինի Քրիստոսի, և ատելի ամենայն սրբոցն Աստուծոյ. վասն որոյ ճշմարտութեամբ այժմ ասեմ քեզ զխորհուրդն իմ, զի ես ուխտ եղեալ եմ ընդ Աստուծոյ սրբութեամբ և անարատութեամբ պահել զկուսութիւնս իմ մինչև ՚ի մահ: Զի թէ ամուսնութեամբ ապականիցից զկուսութիւնդ քո՝ լինիմ ուխտագանց:

Ասէ աղջիկն, եթէ ամուսնութիւնն ապականութիւն է ապա զիմորդ ՚ի մէջ սուրբ եկեղեցւոյ՝ հրամանաւ Աստուծոյ, և ձեռամբ քահանայից, խաչիւ և Աւետարանաւ դնեն պսակ ՚ի գլուխ փեսային և հարսին՝ և լինին մարմին մի ըստ բանի Տեառն:

Ասէ մանուկն Յուսիկ՝ ծանիր քոյր, զի պսակն զոր քահանայքն դնեն ՚ի վե-

բայ գլխոց մերոց՝ այն մարմնաւոր է
 և ապականացու, և ընդ մեռանիլ մար-
 մնոյն անցանին ընդ նմա ամենայն
 փառք և մեծութիւնք և վայելչութիւնք
 աշխարհիս: Իսկ այն կենաց պսակն և
 փառքն և ուրախութիւնք սրբոցն, ան-
 անցանելի և յաւիտենական են:

Եւ իսկոյն լոյս Աստուածային շնոր-
 հացն ծագեալ ՚ի սիրտ աղջկանն՝ ասէ
 ցՅուսիկ, արդ դիցուկ ուխտ առաջի
 Աստուծոյ ծածուկ ՚ի մարդկանէ, զի ՚ի
 միասին կացցուք աստ ՚ի տան հօր
 քում, և պահեսցուք անարատ սրբու-
 թեամբ զկուսութիւնս մեր որպէս զհո-
 գևոր եղբայր՝ ըստ հաճոյից կամացն
 Ասասուծոյ:

Եւ զայս լուեալ պատանւոյն՝ ասէ,
 Տէր Աստուած մեր պահեսցէ զմեզ յուխ-
 տին մերում զոր ուխտեցաք՝ և փրկես-
 ցէ զմեզ յամենայն որոգայթից հոգւոյ
 և մարմնոյ: Եւ ապա ՚ի ծունկս անկեալ
 արտասուօք և բազում պաղատանօք
 յանձնեցին Աստուծոյ զինքեանս: Եւ
 զկնի աղօթիցն առանձնացեալ զատ ՚ի

միմեանց ննջեցին և յորժամ հարի ըզգիշերային ժամն, յայնժամ յարուցեալ մանուկն Յուսիկ՝ հոգևոր սիրով մխիթարեաց զաղջիկն, և յորդորեաց ջերմ սիրով և երկիւղիւ կալ յաղօթս առ Աստուած. և ինքն ելեալ ՚ի տանէն ուրախութեամբ գնաց յեկեղեցին ՚ի ժամ աղօթիցն: Եւ այնպէս ահիւ և երկիւղիւն Աստուծոյ կացին և մնացին ՚ի միասին անարատ սրբութեամբ՝ զամս տասն երեք անգիտելի ՚ի մարդկանէ, բայց միայն ծածկագիտին Աստուծոյ յայտնի էր:

Եւ ապա քահանայն Ստեփաննոս խորհեցաւ ձեռնադրել զորդին իւր քահանայ. վասն որոյ կոչեաց զԱնանիա վարդապետն, և հանդէս մեծ արարեալ բազմութեամբ եպիսկոպոսաց՝ վարդապետաց, քահանայից, որք ամենեքեան կամեցան, և ձեռնադրեցին զՅուսիկ քահանայ, և արարին ուրախութիւն մեծ զաւուրս եօթն:

Եւ յետ երկուց ամաց ՚ի թուին վեց հարիւր եօթանասուն և հինգ՝ սուրբ

քահանայն Ստեփաննոս փոխեցաւ առ Քրիստոս:

Եւ սուրբ քահանայն տէր Յուսիկ՝ օր ըստ օրէ կրթեր զանձ իւր պահօք և աղօթիւք, մաքուր սրբութեամբ, և ամենայն առաքինութեամբ:

Եւ յետ ժամանակաց ինչ՝ եղև գալ զօրացն թաթարաց յարևելս ՚ի գերել զաշխարհս Հայոց, և գերեալ զբազումս ՚ի գաւառէն Տաբայ և յԸռշտունեաց՝ և դարձան ՚ի տեղիս իւրեանց բազում աւարաւ: Եւ ընդ բազմաց գերելոցն՝ գերեցաւ և անուանեալ կինն Յուսիկ քահանային ՚ի գիւղաքաղաքէն Արտամետոյ, և տարեալ ՚ի Շահաստան քաղաքն թաւրէզ վաճառեցին զնա կնոջ միում այլազգի իշխանի, որոյ անունն էր Բիրի, և կինն այն՝ էր հաւատովն քրիստոնեայ:

Եւ իբրև գիտաց իրիցկինն թէ քրիստոնեայ է, աղաչեաց զնա և ասաց՝ թէ, ես իրիցկին եմ պարկեշտութեամբ կացեալ, և անմերձ ՚ի խառնակութենէ անօրինաց: Զի այն թաթարն՝ որ զիս

գերեաց՝ յառաջին օրն հիւանդացաւ և Աստուած իմ պահեաց զիս անփորձ ՚ի մեղաց. վասն որոյ աղաչեմ զքեզ տիկին, ոչ տալ զիս ՚ի գործ մեղաց. զի գիտեմ կերպաս նկարել, և անու քեզ առաւել վաստակ առնեմ, և ես ՚ի մեղաց զատ մնամ. զի կին քահանայի եմ սրբութեամբ կեցեալ՝ և գարշիմ ՚ի խառնակութենէ անօրինաց: Զայս իբրև լուաւ տիկինն, արար ըստ կամաց նորա:

Եւ երէցն Յուսիկ ել ՚ի խնդիր ամուսնոյն իւրոյ և գնացեալ եգիտ անդ ՚ի Շահաստան քաղաքն Թաւրէզ. և եկաց առաջի տիկնոջն ՚ի կերպ մուրացողի՝ հարցեալ ցնա տիկինն և ասէ՝ ինչ մարդ ես, և նա ասէ, երէց եմ և գերոյ տէր. և տիկինն այն եցոյց նմա զիւր ամուսինն: Եւ ՚ի խօսիլն երիցուն ընդ կնոջ իւրոյ, տեսանէր տիկինն, շունչ քահանային բոցածաւալ իբրև զլոյս ելանէր, և դարձեալ մտանէր ՚ի բերանն իւր՝ ՚ի նըշան անմեղութեան նոցա:

Եւ տիկիինն հարցեալ և գիտաց՝ թէ դեռևս տղայ ոչ է եղեալ նոցա. յայնժամ ազգմամբ խնամոցն Աստուծոյ՝ ասաց ցերէցն, թէ 'ի քէն խնդիր մի ունիմ, դու զայն ինձ տուր՝ և ես զկինդ քո տաց քեզ ձրի:

Ասէ երէցն, զի՞նչ է խնդիր քո տիկին. և նա ասաց, քեզ որդի տալոց է Աստուած՝ և այն քահանայ լինելոց է. և զայս միայն հայցեմ 'ի քէն՝ տուր առնել որդւոյ քո, որ ծնանելոցն է 'ի քէն՝ զառաջին պատարագն վասն հոգւոյ իմոյ՝ 'ի քաւութիւն և 'ի թողութիւն բազում մեղաց իմոց:

Ասէ երէց, եղիցի ըստ բանի քում. և զխնդրուածս սրտի քո՝ Տէր կատարեսցէ.

Ասէ տիկիինն, ահա կին քո անփորձ 'ի չարեաց, և անմերձ 'ի յանօրինաց, և այլ ևս հինգ հարիւր դահեկան ձեզ 'ի պէտս շինութեան, երթայր ողջութեամբ և խաղաղութեամբ:

Եւ առեալ երէցն տէր Յուսիկ զկինն իւր և եկեալ գիւղն իւրեանց Արտա-

մետ արարին շինութիւն իրրև զամս
երկու: Եւ յաւարտ շինութեանցն ամենայնի՝ ասէ երէցն ցամուսինն իւր,
զու ինքնին գիտես՝ զի ամենայն շինութիւնս մեր զոր արարաք, և ամենայն կահք և կարասիք մեր զոր այժմ ունիմք, այս ամենայն՝ ի պարգևաց ընչից տիկնոյն է զոր շնորհեաց մեզ: Բայց նա հաւատով խնդրեաց, թէ որդին, որ ծնանիցի ՚ի մէնջ, զառաջին պատարապն ՚ի քաւութիւն և ՚ի թողութիւն մեղաց նորա արասցէ: Եւ զի միք ուխտեցաք առաջի Աստուծոյ, զի սրբութեամբ պահեսցուք զկուսութիւնս մեր մինչև ՚ի մահ մեր, և ուստի ծնանիցիս զու որդի, որ լինիցի քահանայ, և խնդրուածս տիկնոջն այնորիկ կատարեսցէ:

Ասէ իրիցկինն, տէր՝ հանապազ ընդ իս ես, թէ առանց հրամանին Աստուծոյ տերև մի ՚ի ծառոց ոչ անկանի ապա որ ինչ հրաման Տեառն են՝ օրհնեալ եղիցի յաւիտեան: Ասէ քահանայն Յուսիկ, ես երթայց ՚ի սուրբ

եկեղեցին՝ և անդ ՚ի տուէ և ՚ի գիշերի
աղօթիւք և պաշտամամբ և պատարա-
գօք աղաչեցից զՏէր Աստուած. և դու
՚ի տան քում ՚ի սենեկի աղօթեա միշտ
ջերմ արտասուօք, թերևս մարդասէրն
Աստուած յայտնեսցէ մեզ զհաճոյս կա-
մաց իւրոց:

Եւ ՚ի վերայ այսր ուխտի անցին
աւուրք իբրև երեսուն. և յազդմանէն
Աստուծոյ ՚ի սուրբ Երուսաղէմայ վար-
դապետ մի Ստեփաննոս անուն՝ առա-
քինի և ճգնազգեսց՝ զգաստ և պար-
կեշտ յամենայ ճանապարհս Աստուա-
ծային՝ յոյժ ծերացեալ ալեօք՝ եկն ՚ի
քաղաքն Արտամետ, և կացեալ անդ
զաւուրս ինչ:

Եւ ՚ի կիրակի գիշերի զկնի առանձ-
նական աղօթիցն տեսանէր տեսիլ ե-
րազոյ, զի էր տէր Յուսիկ քահանայն
զարդարեալ սպիտակ և պայծառ քա-
հանայական զգեստիւ, և խաչ և գա-
ւազան ոսկիազօծ՝ ականակուռ ընդե-
լուզեալ մարգարտօք՝ ծաղկեալ շու-
շանօք յաջոյ ձեռին նորա, և յահեակ

ձեռին՝ սուրբ Աւետարան: Եւ ՚ի գը-
լուխ գաւազանին ետես բուսեալ կա-
նաչասաղարթ տերևով գեղեցիկ վարդ
մի՛ բոլորազարդ ծիրանածաւալ և կար-
մրափայլ որպէս զհուր ՚ի վառ. և
զարհուրեալ ՚ի տեսլեանէն զարթեալ:

Եւ զկնի արձակման առաւօտեան
ժամուն՝ վարդապետն այն կոչեաց ա-
ռանձին առ ինքն զտէր Յուսիկ քա-
հանայն. և տարեալ յաւանդատունն, և
երդմամբ եհարց զնա վասն վարուց և
առաքինութեան նորա: Իսկ նա յառաջ
ոչ կամեցաւ յայտնել նմա բան ինչ՝
զի բանիւ արար զնա վարդապետն. և
ապա քահանայն Յուսիկ սկսաւ պատ-
մել նմա խոստովանաբար զամենայն
մի ըստ միոջէ:

Եւ վարդապետն Ստեփաննոս հիա-
ցեալ ասէ. օրհնեալ է Աստուած, որ
տայ զօրութիւն և համբերութիւն սի-
րողաց իւրոց: Եւ ապա յետ հոգևորա-
կան մխիթարութիւնն՝ ասէ, վարդա-
պետն ցտէր Յուսիկ, գիտես որդեակ՝
զի ՚ի սկզբանէ՝ զնախնիքն մեր արու և

էգ ստեղծեաց Աստուած, զի ամուսնութեամբ անհոգին և լցցեն զերկիր. որպէս և առաքեալն Պօղոս ասէ, պատուական է ամուսնութիւն. վասն որոյ պատուիրանադրութեամբ Տեառն ես տամ ձեզ վերստին հրաման ամուսնութեան ձերոյ:

Ապա յետ ակուրց ինչ յղացաւ կինն տէր Յուսկայ. և ետ Աստուած նոցա զաւակ արու, զաղաւնին անբիծ ըզսուրբն Ստեփաննոս, որ կրթեալ վարժեցաւ ՚ի կրօնս Աստուածապաշտութեան: Եւ իբրև ջրաթափեալ եհաս ՚ի գիտութիւն բարւոյ և չարի, սկսաւ հետեիլ բարեաց, և խորշիլ ՚ի չարեաց պարկեշտ վարուք և ուղիղ գնացիւք, կրթել զանձն իւր ՚ի պահս և յաղօթս սրբութեամբ, հեռանալով ՚ի լկտի և յանմիտ բարուց կանանց: ՚ի տես տրդայութեան և ՚ի հասակն մանկութեան զկատարելոցն ունէր զինքեան զգիտութիւնս. խոհեմ և իմաստուն, ժուժկալ և համբերող, ուսումնասէր և ոգորմած, հլու և հպատակ հրամանաց

ծնողացն, հեզ և հանդարտ առ ամենեւեան:

Եւ եզև յաւուր միում գնալ նմա ՚ի ջաղացն՝ տանել ցորեան ՚ի տանէ իւրեանց ՚ի գիւղն Անգղ՝ առ ՚ի աղալ յաղորիսն: Եւ զի էր յաւուրսն յայնոսիկ սղութիւն հացի. և աղքատքն յոյժ տառապէին, և ետես զի բազում աղքատք հաւաքեալ էին ՚ի դուռն ջաղացին: Եւ բարեանունդ պատանին Ստեփաննոս՝ բաժանեաց մամենայն ցորեանն աղքատաց կոնց կոնց, և մնաց խորղն դատարկ: Ապա անտես ՚ի մարդկանէ ելից զայն մանր աւազով, և ճերմակ մոխրով. և ասաց ոմանց օգնել ինքեան՝ և բառնալ ՚ի վերայ գրաստուն իւրոյ, զոր եբեր յԱրտամէտ. և վարեալ զէջն ՚ի բակն իւրեանց, ինքն փախուցեալ գաղտաբար անկաւ ՚ի ճանապարհ, և գնաց ՚ի Բերկրի:

Իսկ երէցն Յուսիկ առեալ զբեռն յիշոյն՝ տարաւ ՚ի տունն. և մայրն բացեալ զբեռն եհան ալիւր, և արար խումոր. և հասուցեալ զհացն ասաց իրի-

ցուն, ել 'ի դուրս և տես զտղայն և ասան նմա զի եկեսցէ և կերիցէ զհաց քանզի քաղցեալ է. և կարծէին թէ ընդ տղայսն զեղջն 'ի խաղի է, և կամ թէ աշխատեալ 'ի ճանապարհին նընջեալ է 'ի տեղի ինչ: Եւ ելեալ Յուսիկն շրջեցաւ ընդ գիւղն բոլոր և ոչ եգիտ. և մայրն յոյժ տազնապէր մտօքն՝ թէ զի՞նչ եղև տղայն: Եւ մինչ երեկոյ եղև առաւել հոգային ծնօղքն, թէ ո՛ւր իցէ. և զգիշերն ողջոյն անքուն կացեալ հոգային զտղայն. և առաւել ևս մայրն ըստ մայրական գթոյն աղէկիզեալ լայր դառնապէս, որպէս և է սովորութիւն մօր հոգալ զտղայս:

Եւ 'ի վաղիւն գնացին. աստ և անդ ի գիւղ և 'ի քաղաք. գնաց հայրն 'ի Յոստան, և մայրն՝ 'ի Վան, հարցին և ոչ գտին և դարձան. 'ի տունս իւրեանց՝ և լայն անմխիթար տրտմութեամբ զցայգ և զցերեկ: Եւ ապա յետ տասն աւուր հանդիպեալ ոմն 'ի ծանօթից նոցա, ետես զնոսա 'ի լաց տխուր դէմօք. և հարցեալ գիտաց զպատճառն,

և ասաց թէ զՍտեփաննոսն ես տեսի
 յայս ինչ օր 'ի գիւղ Կոչտնէիս, և ասացի
 թէ վասն ինչ պատճառի եկեալ ես աստ.
 և նա ասաց՝ թէ հայրն իմ յուղարկեաց
 զիս երթալ 'ի Բերկրի 'ի պէտս այս
 ինչ իրաց: Եւ նոքա ուրախացեալ
 օրհնեցին զայրն և զճանապարհն
 նորին:

Եւ յարուցեալ հայրն տէր Յուսիկ
 գնաց 'ի Բերկրի, և ել 'ի վանս Արգե-
 լան, և ետես զտղայն, և խնդութեամբ
 լցեալ ասաց՝ որդեակ զի՞նչ գործեցեր
 ընդ մեզ, զի մայրն քո և ես տառապեալ
 լալոտ աչօք՝ և որոնեալ խնդրեցաք
 զքեզ 'ի վան և Յոստան և 'ի գիւղն
 ամենայն: Եւ ապա ասաց՝ թէ մայրն
 քո հաց հասոյց, և ես ելեալ շրջեցայ
 ընդ գիւղն ամենայն, և ոչ գտի
 զքեզ:

Եւ ասաց Ստեփաննոս՝ թէ ուստի արար
 մայրն իմ զհացն: Ասէ՝ երէցն, յալիւրէն
 զոր դու բերիր 'ի ջաղացէն: Ասէ Ստեփաննոս՝
 թէ այն ալիւրն երբ բերի: Եւ հայրն
 ասէ, որդեակ՝ ցորեան

տարար 'ի ջաղացն՝ և ալիւր բերեր,
 զիմորդ ոչ գիտես: Եւ ասպա հաւատար-
 մացաւ բանն 'ի սիրտն Ստեփաննոսի, և
 ասէ ցհայրն՝ տէր յորժամ հասի ես 'ի
 ջաղացն. տեսի անդ բազում աղքատք՝
 որք հայցէին յինէն ողորմութիւն. և ես
 ետու նոցա կուց կուց զցորեանն ամե-
 նայն, և մնացին խորդքն դատարկ: Աս-
 պա հնարս իմացայ, և լցի զնոսա մա-
 նըր աւազով և ձերմակ մոխրով, բար-
 ձեալ 'ի վերայ իշոյն բերեալ 'ի գիւղն՝
 վարեցի զգրաստն բեռմամբ 'ի բակն
 մեր, և ես փախեայ և եկի աստ զի
 վախեցայ 'ի քէն և 'ի մօրէն իմմէ, թէ
 ծեծէք զիս, և կամ տրտնջէք զինէն:

Յայնկամ երէց Յուսիկ անկաւ յեր-
 կիր՝ և արտասուօք գոհանայր զԱս-
 տուծոյ. և ասպա ուրախութեամբ լցեալ
 ասաց. օրհնեալ է Աստուած՝ որդեակ,
 որ 'ի ձեռն քո արար զայդ սքանչելիս:
 Եւ արդ՝ արի՛ որդեակ զի երթիցուք 'ի
 տունս մեր աս մայրն քո զի և նա
 յոյժ տազնապի վասն քո, և 'ի տեսա-
 նելն գքեզ՝ ուրախասցի 'ի վերայ քո:

Ասէ Ստեփաննոս՝ մի արասցէ Աստուած զի ես 'ի յայսմ վանացս ելանեմ: աստ կեցայց որքան եմ կենդանի, և աստ մեռայց և թաղեցայց:

Եւ 'ի շատ ողորբելն և 'ի ստիպելն հայրն զորդին՝ թէ եկ երթիցուք 'ի տունն մեր. եկին ժողովեցան միաբանքն ուխտին և ասեն ցնա՝ որդեակ երթ ընդ հօրն քում, և տես ըզմայրն քո, և յետ աւուրց ինչ դարձեալ եկ աստ 'ի Վանս առ մեզ: Եւ նա ոչ լուաւ նոցա, և ոչ հաւանեցաւ գնալ ընդ հօրն իւրում: Եւ իբրև ոչ կարացին հաւանեցուցանել զտղայն, ապա ասեն միաբանքն ուխտին ցհայր մանկանն, տէր Յուսիկ՝ արի դու և գնա՛ 'ի տուն քո՝ և առեալ զմայրն տղայիդ բեր աստ, զի և նա տեսցէ զտղայն իւր:

Եւ այնպէս մնաց Ստեփանոս 'ի նոյն վանքն Արզելան. և վարժեալ Աստուածային գրոց գիտութեամբ՝ եղև արեղայ: Եւ հայրն ասացեալ էր նմա զգերիլն մօրն և զազատիլն, և զխըն-

դիրն տիկնոջն, Եւ նա առաջին պատարագին սկսաւ յիշել զտիկինն Բիրբի, յայնժամ տեսիլ ահեղ և զարմանալի երևեցաւ նմա. քանզի ափշութիւն կալաւ զնա, և տեսանէր զինքն յեզր արեան ծովու միոյ, և կինն այն Բիրբի ՚ի մէջ արեան ծովու: Եւ ոքան ինքն զաղօթս սրբոյ պատարագին սէր, կինն այն ՚ի դուրս գայր յարեան ծովէն. և ելեալ արտաքս՝ եղաւ ՚ի ցամաքն անաղարտ և մաքուր. և երկու պատարագի չափ յամեցաւ, և ապա աւարտեաց զպատարագն: Եւ ՚ի հարցանել ծերոցն զպատճառ յամենալոյն՝ ասաց նա զտեսիլն զոր ետես, և որք լուանն՝ ուրախացեալ փառս ետուն Աստուծոյ:

Եւ ՚ի վաղիւն հարկիւ աղաչեցին զնա ստէպ՝ և հայցէին ՚ի նմանէ պատարագ մատուցանել. և նա ոչ էառ յանձն. և նոյն իսկ պատարագաւն եկաց զամենայն ժամանակս կենաց իւրոց, ասելով թէ արեան ծովուն ոչ եմ կարող ընդ դէմ կալ. Եւ կացեալ ՚ի

նոյն վանս Արգելան, և անդ վարժեալ եղև վարդապետ ճշմարտութեանն:

Եւ զկնի մնալոյն անդ ՚ի բազում աւուրս բարի և առաքինասէր վարուք ՚ի հաճոյս կամացն Աստուծոյ, ելեալ անտի վասն վրդովմանց ժամանակաց յասպատակմանէ Հենից այլազգաց՝ գնաց ՚ի սուրբ լեառն, որ կոչի Սաչ գլուխ: Ուր սուրբ առաքեալն Հայոց Թադէոս՝ և յետ նորա ուրբն Գրիգոր լուսաւորիչն մեր Սաչ էին զբողմեալ մատամբքն իւրեանց ՚ի գլուխ լերինն ՚ի վերայ կարծր վիմին՝ յանապատն սրբոյն Իսահակայ Պարթևի Հայոց հայրապետին, և բազում ճգնաւորք և խստակրօն միանձունք բնակէին անդ որոց էր առաջնորդ սուրբ վարդապետն Գրիգոր վկայասէրն՝ հրեղէն լեզուն, որ էր այր կորովամիտ և բանիբուն, վարժեալ ՚ի գիրս Աստուածային Հին և Նոր կտակարանացն:

Եւ գնացեալ ՚ի յանապատ սրբոյն Իսահակայ՝ սուրբ վարդապետն Ստեփաննոս, անտանելի և խստակրօն

ճգնութեամբ կատարէր անդ զԱստուածահաճոյ վարս իւր: Եւ քանզի ոչ թագչի քաղաք, որ 'ի վերայ լերինն կայցէ. և ոչ լուցանեն ճրագ և դնեն ընդ գրբուանաւ, այլ 'ի վերայ աշտանակի. զի ամենեքեան, որ 'ի տան աշխարհիս իցեն, զլոյսն տեսցին: Վասն որոյ ելանէր համբաւ ճգնութեան վարուց նորա ընդ ամենայն շրջակայ գաւառն և յամենայն հեռաւոր տեղիս. և զային առ նա բազում դիւահարք և ախտաժէտք, և պէս պէս ցաւագարք. և աղօթիւք սուրբ վարդապետին՝ ամենեքեան ըստ հաւատոց իւրեանց յանուն Քրիստոսի Աստուծոյ գտանէին զբըժըշկութիւն և զառողջութիւն հոգւոց և մարմնոց. և ուրախութեամբ դասնային 'ի տեղիս իւրեանց՝ վառաւորելով զՔրիստոս:

Եւ այնքան տարածեցաւ համբաւ սքանչելեաց նորա ընդ ամենայն երկիր, մինչ զի այլազգիքն ևս ամենեքեան լուեալ զարմանային: Եւ ոմանք 'ի նոցանէ հայհոյէին զնա. սուտ և

խաբերայ կարծէին զնա՝ ասելով թէ
այսպիսի հրաշագործութիւն միայն Աս-
տուծոյ է գործ, և ոչ հողեղէն մարդոյ:

Եւ մի ոմն ՚ի յանհաւատից անօրէն
չարագործ և ժանտաբարոյ՝ որոյ ան-
ունն էր Իւսուֆ, ՚ի բերդէն Ամկոյ,
արուեստիւ մսագործ, ըստ չար բա-
րուց իւրոց կամեցաւ նենգութեամբ
փորձել զսուրբ վարդապետն, և զամե-
նայն հրաշագործութիւնս և զբարիս
համբաւն ստել և քամահել:

Եւ ելեալ զնաց ՚ի վանքն Երեւնայ՝
յանապատն սրբոյն Իսահակայ, զինքն
քրիստոնեայ ասելով, զի լաւ գիտէր
զլեզու հայոց. և ասէր ՚ի մտի իւրում
թէ հողևոր բժշկութիւն և օգտութիւն
ոչ կարեմ իմանալ և տեսանել, այլ կա-
միմ մարմնական ինչ կերպիւ փորձել
զսքանչելեաց համբաւ քրիստոնէից:

Եւ եզ ՚ի մտի իւրում զկոճն՝ յորոյ
վերայ կոտորէր զմիսն ՚ի կրպակին,
և ասէր ընդ միտս եթէ ՚ի չոր փայտս
այս երեւեսցի նշան ինչ, ապա հաւա-
տամ թէ ճշմարիտ է հաւատ քրիստո-

նէից՝ և համբաւ սքանչելեացն Քրիստոսի և սիրողաց իւրոց, և զայն կոճանուանեաց իւր հայր:

Եւ մտեալ առ սուրբ վարդապետն Ստեփաննոս իբրև զքրիստոնեայ՝ երկրպագութիւն մատուցանէր, և հայցէր բաժին աղօթից նորա, և տայր մարմնական ինչ պարգևս եկեղեցւոյն և վարդապետին, և քրժնելով աղաչէր, և կեղծաւորութեամբ ասէր, աղաչեմ զքեզ՝ յիշել զհայրն իմ յարժանաւոր աղօթսքո՛ր ժամ սուրբ պատարագին:

Եւ սուրբ վարդապետն ասէ ցնա, զի՞նչ է անունն հօր քոյ, և նա ասէ՝ Կոճիկ է անունն հօր իմոյ՝ տէր հոգեւոր: Եւ ՚ի գիշերին յայնմիկ՝ որ էր կիրակի և յարութեան տօն տէրունի, սուրբ վարդապետն Ստեփաննոս յառանձնական աղօթս իւր՝ զոր ՚ի գիշերի մատուցանէր, արտասուահառաչ պաղատանօք հայցէր յայտ առնել ողորմութիւն Կոճին:

Եւ ՚ի վաղիւն ելեալ մսագործն ՚ի վանացն՝ համբուրեաց զվարդապետն և

գնաց 'ի տուն իւր: Եւ իբրև եհաս մերձ
'ի կրպակն՝ էառ զհոտ անուշութեան.
և բացեալ գղուռն կրպակին՝ ետես ըզ-
կոճն զի կանաչացեալ էր ազգի ազգի
տերևով, և բազում ճիւղս արձակեալ՝
զոր ոչ էր տեսեալ ական մարդոյ: Եւ
ապա յոգւոց հանեալ՝ և արտասուեահոս
ողբովք երանի տա՛յր քրիստոնէիցն և
իւրեանց հաւատոցն: Եւ ընթացեալ 'ի
տունն առ ընտանիսն և առ ամենայն
ընակիչսն՝ պատմեաց զմեծ և զարմա-
նալի հրաշն. որք եկեալ տեսին զքան-
չելիսն, և հիացեալ փառս ետուն Աս-
տուծոյ, և երկբայեացն 'ի վերայ հա-
ւատոցն իւրեանց:

Եւ ապա մսագործն Իւսուֆ առեալ
զկոճն այնպիսի կանաչացեալ շքեղու-
թեամբ եզ 'ի վերայ գլխոյ իւրոյ, և ա-
մենայն ընտանիօքն և ազգականօքն
գնացին առ սուրբ վարդապետն Ստե-
փաննոս 'ի վանքն Երեւնայ, և անկան
առ ոտս նորա և հայցէին զներողու-
թիւն և զթողութիւն յանցանաց. և
ասէր՝ հայր սուրբ՝ ես խաբէութեամբ

փորձեցի զքեզ, և ապա խնդրեաց
զմկրտութիւն:

Եւ սուրբ վարդապետն մկրտեաց
զնա ամենայն ընտանեօքն և ազգա-
կանօքն՝ յաղբիւր անապաաին սրբոյն
Սահակայ. զոր ակներև տեսին ամենե-
քեան լոյս սաստիկ իջեալ յերկնից՝ ի
ժամ սուրբ մկրտութեան վկայ սքան-
չելեացն Աստուծոյ. և եղև ուրախու-
թիւն և ցնծութիւն մեծ ամենայն
քրիստոնէից:

Եւ ապա սուրբ վարդապետն Ստե-
փաննոս եմուտ ՚ի տաճար սրբոյն Սա-
հակայ, և արաստուալից պաղատանօք
խնդրեաց յԱստուծոյ, զի այնու կանա-
չացեալ կոճիւն՝ բազում ցաւոց առող-
ջութիւն եղիցի: Եւ զկնի աղօթիցն՝ ե-
տես ՚ի տեսլեան սուրբ վարդապետն,
զի ձեղունք տաճարին բացան, և յերկ-
նից սաստիկ լոյս փայլատակեալ՝ եմուտ
՚ի տաճարն և ընդ լուսոյն բազմու-
թիւնք զօրաց հրեշտակաց՝ և ՚ի միջի
նոցին անեղակերպ և զուարթատեսիլ
երիտասարդ մի՝ նստեալ ՚ի վերայ չո-

րեքկերպեան աթոռոյ, զոր երեքսր-
բեան քաղցրաձայն բարբառով բերեալ՝
եղին ՚ի վերայ սրբոյ սեղանոյն: Եւ նա
ինքն Քրիստոս ձայնեալ առ սուրբ վար-
դապետն Ստեփաննոս՝ և քաղցր բառ-
բառով ասաց, կատարեցան խնդրուածք
քո՝ զոր հայցեցիր և զոր հայցես, ո՛վ
սիրելի իմ. և ապա ամփոփեցաւ տեսիլն:

Եւ յայնմ օրէ մինչև ցայսօր և առ
յապայ՝ հաւատացեալք և անհաւատք,
որք ՚ի հեռաւորաց և ՚ի մերձաւորաց
դիմեալ զան հաւատով և յուսով յուխ-
տըն ՚ի վանքն սրբոյն Սահակայ, առ-
նուն զկատարեալ առողջութիւն հոգւոց
և մարմնոց, և զփարատումն ամենայն
ցաւոց՝ շնորհօքն Քրիստոսի և աղթիւք
տէր Յուսկայ որդւոյն Ստեփաննոս
վարդապետին:

Եւ յաւուրս աղուհացիցն՝ զկնի տօ-
նի սրբոյ Լուսաւորչին ՚ի կիրակէի ա-
ռաւօտուն զկնի գիշերային ժամուն՝
սուրբ վարդապետն Ստեփաննոս գնաց
առանձին յարեւելեան կողմն տաճարին.
և ըստ իւրում սովորութեանն ՚ի ծուն-

կըս անկեալ՝ արտասուլարուղի աչօք
 աղօթեր առ Աստուած տարածմամբ
 ձեռաց մինչև ցերրորդ ժամ աւուրն:
 Եւ անկաւ զնովաւ թմրութիւն. և ե-
 տես ՚ի տեսլեան զՔրիստոս մեծաւ
 փառօք իջեալ ՚ի վերայ բարձր դղեկին
 Ամկոյ բերդի եկեղեցւոյն, զոր յառա-
 ջագոյն շինեալ էր սուրբ առաքեալն
 Թադէոս. և եկաց մնաց անդ իբրև ժամ
 մի ՚ի տեսութիւն մխիթարութեան
 սուրբ վարդապետին, և ապա՝ վերացաւ
 յերկինս:

Եւ յետ անցանելոց ամաց երկոտա-
 սանից՝ յամսեան Մայիսի տասն և
 հինգ՝ յաւուր Համբարձման Փրկչի մե-
 րոյ զկնի սրբոյ պատարագին՝ ելեալ
 սուրբ վարդապետն Ստեփաննոս և գը-
 նաց ՚ի լեառն Խաչ գլուխ, ուր սուրբ
 առաքեալն Թադէոս և յետ նորա սուր-
 բըն Գրիգոր Խաչ դրօշմեալ օծեցին,
 զոր յառաջագոյն յիշեցաք: Եւ զի ազդ-
 մամբ սուրբ հոգւոյն՝ յառաջագոյն գի-
 տաց զվախճանն իւր, և անդ ՚ի լերինս
 առաջի սուրբ խաչացն զծունկսն ՚ի վե-

րայ ապառաժ վիմի միոյ եղեալ՝ բազ-
կատարած մաղթանօք և հորդահոս ար-
տասնօք հայցէր յՍատուծոյ, զի առա-
քեսցէ նմա զհրեշտակ խաղաղութեան՝
որ եկեալ քաղցրութեամբ աւանդեսցէ
զհոգի իւր, և անխռով խաղաղութամբ
անցուսցէ ընդ դասս օղայն այսոցն
չարութեան՝ որք են ՚ի ներքոյ երկնից։

Նաև խնդրէր զպէս պէս հայցուածս
վասն ամենեցուն. աշխարհի խաղաղու-
թիւն, քրիստոնէից անդորրութիւն, ե-
կեղեցեաց հաստատութիւն, հայրապե-
տաց ուղղափառութիւն, վարդապետաց
անձանձիր քարոզութիւն, քահանայից
սրբութիւն, կրօնաւորաց արիութիւն,
այգեստանեաց պտղաբերութիւն, պար-
տիզաց առաւելութիւն, խաշանց և ա-
նասնոց անսխալ ծննդականութիւն
տանց շինութիւն, արանց խոհեմու-
թիւն, կանանց պարկեշտութիւն, երի-
տասարդաց ողջախոհութիւն. կուսից
զգաստութիւն: տղայց պահպանութիւն,
բարեաց լիութիւն, աղբերաց յոլովու-
թիւն, ծովու խաղաղութիւն, ամպոց

քաղցրութիւն, անձրևաց յորդութիւն, գետոց հանդարտութիւն, թագաւորաց հաշտութիւն, բռնաւորաց խաղաղութիւն, սողնոց և ամենայն փնասակար գեոնոց՝ և թիւնաբեր ճճեաց վերացումն, հիւանդաց առողջութիւն, տկարաց զօրութիւն, գլորելոց կանգնումն, նեղելոց անդորրութիւն, և ամենայն վիրաւորաց փարատումն և առողջութիւն, մեղաւորաց դարձ և ապաշխարութիւն, ննջեցելոց հանգիստ և ողորմութիւն և երկնից արքայութիւն:

Եւ ապա յետ աղօթիցն եղեւ ՚ի զարմացման և ետես ՚ի վերայ ծովուն յարևմտեան ՚ի հիւսիսոյ կողմանէ ամպ լուսափայլ, և ՚ի վերայ ամպոյն տիրամայր սուրբ Աստուածածինն, որ ունէր ՚ի գիրկն իւր զորդին միածին լուսափայլ գիմօք. և երկու հրեշտակք եղեալ պսակ լուսաճաճանչ և աստեղափայլ ՚ի վերայ գլխոյ սուրբ Աստուածածնին:

Եւ ձայն եղեւ ՚ի լուսափայլ մանկանէն առ սուրբ վարդապետն՝ որ ա-

սէր, կատարեցան ամենայն խնդրուածք
քո, զորս յառաջագոյն խնդրեցեր. և
զոր այժմ խներես՝ որք հաւատով աղա-
չեն զիս ապաւինելով՝ ՚ի բարեխօսու-
թիւն քո՝ ես կատարեցից զամենայն
խնդիրս նոցա. և դու եկ և վայելեա՛
զանսպառ ուրախութիւնսն, զոր պատ-
րաստեցեր դուք քեզ քոյին անտանելի
ճգնութեամբդ:

Եւ յետ աւետաւոր քաղցր բարա-
ռոյն տեսիլն վերացաւ. և ինք մեծաւ
գոհութեամբ փառաւորելով զՔրիստոս
էջ ՚ի լեռնէն՝ և եմուտ ՚ի տաճարն
սուրբ. և անդ գոհացողական և սրբ-
տահառաչ պաղատանս վիր առաքէր առ
ամենասուրբ երրորդութիւնն, միջնորդ
և բարեխօս ունելով զերանուհի կոյսն
Մարիամ: Եւ յետ Համբարձմանն՝ ՚ի
նոյն կիրակէին հրամայեաց միում ա-
շակերտացն իւրոց՝ որ էր յոյժ խըս-
տակրօն և ճգնազգեաց արեղայ, զի
հսկմամբ մատուցանիցէ զսուրբ պա-
տարագն: Եւ ինքն հաղորդեցաւ ՚ի
կենդանարար սուրբ մարմնոյ և յարե-

նէ որդւոյն Աստուծոյ: Եւ անկաւ 'ի մահիճս յաւուր երկուշարթի. և պայծառացան երեսք նորա որպէս անուանակցին իւրոց Ստեփաննոսի նախաւկային. և բազում խրատս հոգեշահս՝ և բանս մխիթարականս խօսէր առ ամենայն եղբարսն, որք 'ի կարգաւորաց և յաշխարհականաց և յամենայն զաւառաց զային, և ընդունէին 'ի նրմանէ զօրհնութիւն՝ և զառողջութիւն պէս պէս ցաւոց իւրեանց՝ և ուրախութեամբ դառնային:

Եւ հասեալ 'ի շարաթ օր կիրակնամտի երեկոյին՝ 'ի մեծի հրաշափառ տօնի Գալստեան Հոգւոյն սրբոյ հրամայեաց եղբարցն բառնալ զինքն և մուծանել յեկեղեցին 'ի տաճար սրբոյն Սահակայ: Եւ պատուիրեաց պաշտօնէիցն ամենեցուն՝ զի յերեկորեայ մինչև ցառաւօտն զգիշերապաշտօն կարգ ժամուցն հսկմամբ կատարեսցեն:

Եւ յորժամ հասին յիւղարբերից աւետարան՝ մտին 'ի տաճար քահանայքն, և սարկաւագունքն, զի զգեցցեն

հանդերձս՝ և ընթեռնուցուն զիւղա-
բերից սուրբ Աւետարանն, տեսին
զսուրբ վարդապետն Ստեփաննոս՝ ի
ծունկս անկեալ՝ և զբազուկս յերկինս
տարածեալ, և այնպէս աւանդեալ զհո-
գին իւր առ Աստուած. և նոքա ոչ ու-
մեք յայտնեցին զայն՝ մինչև ցարձա-
կել ժամուն: Եւ յետ արձակման պա-
տարագին՝ ազգ արարին ամենայն եղ-
բարցն, որք ձայն բարձեալ յոյժ ող-
բալի սգով և մորմոքմամբ արարին
կոծ մեծ՝ ի վերայ նորա:

Եւ ապա պատեցին զնա մաքուր
կտաւօք ըստ օրինի, բայց զմազեղէնն՝
որ ոչ էր փոխեալ երբէք, ոչ հանին
յանձնէն ըստ հրամանի սրբոյ: Եւ յա-
ւուր երկուշարթի զկնի սրբոյ պատա-
րագին զարդարեցին փոքրիկ սայլ մի,
և իջուցեալ զսուրբ մաքուր մարմինն
եղին ՚ի վերայ սայլին, զի տարեցին ՚ի
վանքն Արգելան՝ և անդ ամփոփեցին,
որպէս և հրամայեալ էր նոցա յառա-
ջագոյն: Եւ իոկոյն տեսին, զի բազումք
աստի և անտի՝ արք և կանայք՝ հի-

ւանդք և տխտաժէտք՝ եկեալ անկան ա-
ռաջի սայլին՝ ուր էր եղեալ սուրբ մար-
մինն. և բժշկեցան ՚ի ցաւոցն, և առող-
ջացան ՚ի հիւանդութեանց իւրեանց:

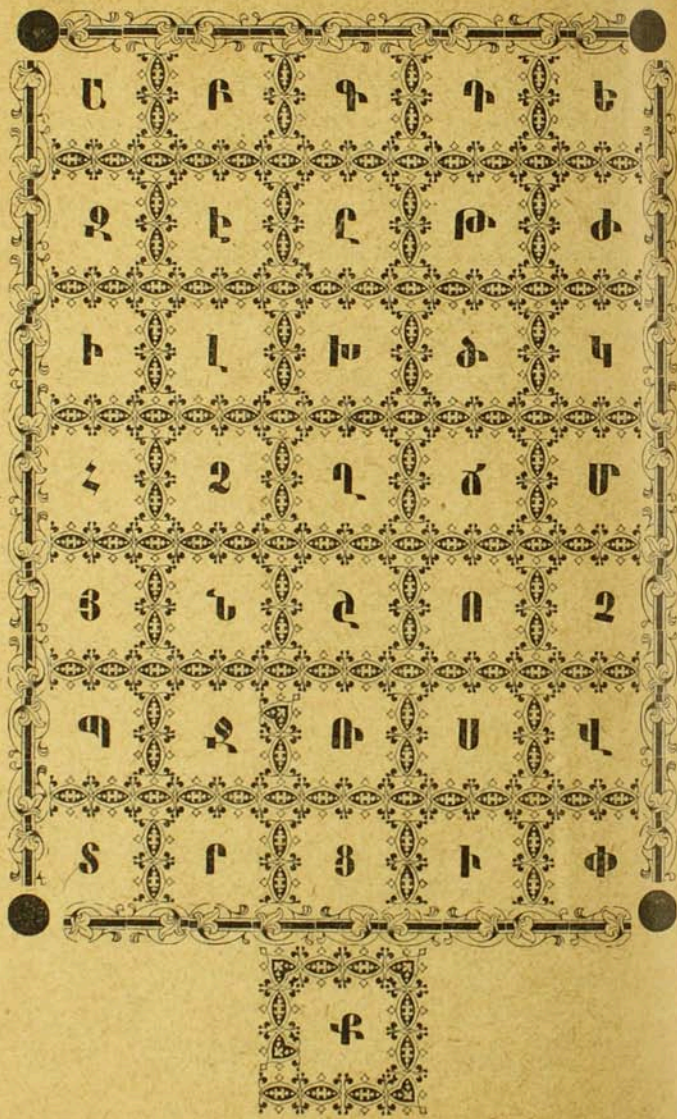
Եւ ապա լծեալ զլուծս եղանց՝ վա-
ռեալ լապտերօք և անուշահոտ խըն-
կօք տարեալ ՚ի վանքն Արգելան, և
անդ ժողովեալ բազում եպիսկոպոսք և
վարդապետք և անթիւ քահանայք և
ժողովուրդք, մեծաւ պատուով եղին ՚ի
դիրս հանգստեան:

Եւ շինեցին ՚ի վերայ սուրբ մարմ-
նոյն մատուռ վայելուչ, որ մինչև ցայ-
սօր և առ յապայս առնէ բազում ցա-
ւոց՝ և ազգի ազգի ախտաժետաց բը-
ժշկութիւնս և մանաւանդ ՚ի կատաղեալ
շանց և գայոց և յամենայն չար գազա-
նաց խաճատելոց, որք ՚ի հեռաւորաց և
՚ի մերձաւորաց՝ հաւատացեալք և այլ-
ազգիք՝ հաւատով և յուսով դիմեալ զան
յուխտ ՚ի սուրբ զերեզման և աղօթա-
տեղ սրբոյն՝ և առնուն զկատարեալ
բժշկութիւն, աղօթիւք և բարեխօ-
սութեամբ Ստեփաննոսի սուրբ վար-

դապետին՝ Տէր Յուսկայ որդւոյն:

Եւ արդ՝ զմի զօրութիւնս և սքանչե-
լագործութիւնս շնորհենս ամենայնի՝ այս
երկու սուրբ մենաստանքս այսինքն՝
անապատն սրբոյն Իսահակայ, և վան-
քըն Արգելանից՝ ՚ի փառս ամենազօր
տէրութեան:

Եւ զի սուրբ վարդապետս այս Ստե-
փաննոս՝ ՚ի մանկութենէ իւրմէ էր յոյժ
պահեցող, մինչ զի յաւուրս քառաս-
նորդաց աղուհացից պահոց ՚ի տասն-
երկու օրն միանգամ ճաշակէր հաց, և
զայն ևս ոչ յագ, այլ հոգէպահ մի. և յա-
ւուրս շորեքշաբթի և ուրբաթի՝ և զամե-
նայն տէրունի շաբաթն անսուաղ ան-
ցուցանէր: Եւ էր յոյժ ժուժկալ, աղօթա-
սէր և արտասուող, լռակաց և խորհրդա-
կան, անձանձիր ուսուցանող, և յանդի-
մանիչ ստահակաց, քաղցրախօս՝ զթած
և առատածեռն, երկայնամիտ և ողոր-
մած, լի ամենայն շնորհօքն Աստուծոյ:
Որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի,
և աղօթիւք նորին տէր Յիսուս Քրիստոս
Աստուածն ամենեքին Մեզ ողորմեսցի,
ամէն:

Ա.

Ամենասուրբ երրորդութիւն՝ փրկէ
 զքեզ յամենայն փորձութենէ. փարա-
 տեցաւ ցաւ սրտի քո. մեծ ուրախութիւն
 և շնորհ գտանես յամենայն, և դու
 բարձրանաս մեծ պատուով: Այլ յորժամ
 ընծայեցար ՚ի ծնողաց քոց՝ մեծ հի-
 ւանդութիւն կրեցեր, և հալածական
 դեր յազգականաց քոց և ՚ի բարեկա-
 մաց: Բայց պատրաստ կացո՛ զանձն
 քո ՚ի գազանաց և յանօրինաց. զի փո-
 թորիկ կայ առաջի քո, և չարախօսքն
 քո շատ են. պնն աղօթք արն առ Աս-
 տուած՝ որ փրկիս ՚ի նոցանէ. և զինչ
 բան զոր խորհեալ ես՝ կատարի ՚ի
 բարին,

Բ

Բանն Աստուած անսկիզբն՝ որ ՚ի
 հօրէ առաքեցաւ. նն է յոյս նեղելոց,
 և փրկէ զքեզ յամենայն փորձութենէ.
 ՚ի բաց մերժեցաւ նեղութիւն սրտի քո.
 և կատարեցաւ վիճակն քո ՚ի բարին.
 զինչ բան սկսեալ ես՝ Աստուած յաջո-
 դէ քեզ և առաջնորդէ. Արդ արն զխոր-

հուրդ ոք. թէ վաճառ ունիս՝ շահիս,
 թէ ՚ի ճանապարհ երթաս՝ բարեաւ
 գաս, թէ ՚ի հեռաւոր տեղիս մարդ ու-
 նիս՝ բարով տեսանես, թէ հիւանդ ու-
 նիս՝ շուտով առողջանայ, զինչ կորու-
 սեալ ես՝ գտանես:

Գնահ մի ինչ հարցանէր՝ զի բազում
 նեղութիւն ունիս. և տրտմութիւն կայ
 առաջի քո. և վիշտ մահու տրտմեցու-
 ցին զքեզ. և եհաս ՚ի վերայ քո նե-
 ղութիւն մեծ, ոչ գտաւ քեզ բարեկա-
 մօք և օգնական. ՚ի հայրենական ժա-
 ոանգութենէ զրկեցար, և այժմ տա-
 րակուսեալ ես վասն կենացդ: Արդ ա-
 դաչեան զԱստուած և ուխտեան նմա, որ
 կործանէ զթշնամին քո, և հանէ զքեզ
 ՚ի նեղութենէ ՚ի հանգիստ, և զկամքն
 սրտի քո ՚ի բարին կատարէ:

Դու սով սիրելի՛ վասն այդ բանիդ
 հարցանես և հոգաս հանապազ. բայց
 Աստուած փրկէ յամէնայն նեղութենէ
 զանձն քո. և յանկարծակի հարստա-

նաս այնպիսի տեղեաց՝ ուստի ակն ոչ
 ունիս. և բանայ քեզ Աստուած դուռն
 բարի: Դ՛ն ճանապարհ երթաս, բարեաւ
 յետ դառնաս, և թշնամին քո յամօթ
 լինի. եթէ հեռաւոր ունիս՝ տեսանես.
 վիշտ մահու տրտմեցուցին զքեզ՝ բայց
 մոռանաս զայն. փոխիլ կամիս ՚ի տե-
 դոջէ ՚ի տեղի, սակաւ մի համբերեան և
 ապա փոխեաց, բարի գտանես, մեծա-
 նաս և ուրախ լինիս. յուսն առ Աս-
 տուած՝ և ոչ երբէք հասանի քեզ փնաս:

Ե

Երանի է քեզ ո՛վ սիրելի՛ զի Աս-
 տուած է քեզ օգնական. բայց դու շատ
 ես աշխատեալ, և ոչ գտեր հանգստու-
 թիւն, և ոչ օգնական քեզ՝ ոչ եղբայր
 և ոչ սիրելի: Որպէս ՚ի ծովու ծփիս
 յալեաց, և ոչ գտանես հանգիստ. ո՛վ
 սիրելի տո՛ւր փառս Աստուծոյ զի ու-
 րախութիւն հասանի քեզ ՚ի նմանէ և
 առողջութիւն, թէ փոխիս ՚ի տեղացի՝
 բարոյ հանդիպիս, ամենայն դժուա-
 րութիւն ՚ի բարին դառնայ. ՚ի յաւա-
 գաց պատրաստ կաց. որոգայթ երևի

քեզ, 'ի յնկերաց և 'ի մատնողաց
պատրաստ կաց:

Ջ

Զարմացեալ եմ ո՛վ այր զի երկմը-
տեալ ես և 'ի թշնամեաց սասանիս, և
խորհիս վասն մեծանալոյ, և ոչ խոր-
հիս առնել զաղաչանս Աստուծոյ. վասն
այնորիկ եկն 'ի վերայ քո նեղութիւն
մեծ, և թշնամին քո զօրացաւ 'ի վե-
րայ քո: Գնն աղաչեա՛ զԱստուած և
ուխտ կատարեա՛ նմա՛ զի հանցէ զքեզ
յամենայն նեղութենէ, և ազատիս յո-
րոգայթէ, վաճառ ունիս՝ սիրով շահիս,

Է

Ո՛վ այր՝ առնուս զոր խորհիս և ու-
րախ լինիս և ազատիս 'ի շարէ. գնն
գոհացիր զԱստուծոյ, և Աստուած հանէ
զքեզ յամենայն նեղութենէ և որոգայ-
թէ. զի դու բարի կամիս՝ և Աստուած
բարի առաջնորդէ քեզ, զինչ բան զոր
ցանկաս՝ տեսանես. զոր կորուսեալ ես՝
գտանես. թէ հիւանդ ունիս՝ ողջանայ,
թէ տուն շինես կամ հողագործութիւն

առնես՝ բարի գայ և արդիւնաւոր լինի. ՚ի կախարդաց պատրանստ կաց:

Է

Ո՛վ մարդ՝ ժամանակ դժուարութեան եկն ՚ի վերայ քո. և տրտմեցար յազգականաց քոց և ՚ի բարեկամաց. և ազգն քո նենգաւոր եղեն քեզ. և եղև աւերումն տան քո. և շրջեցար դու ՚ի վերայ երկրի: Այլ գոհացիր զԱստուծոյ՝ զի գալոց է քեզ ուրախութիւն մեծ. և զով խնդրես՝ տեսանես. թէ ՚ի ճանապարհ երթաս՝ բարով յետս դանաս. զինչ բան առնես՝ յաջողէ քեզ Աստուած. զուխտն զոր խոստացեալ ես Աստուծոյ՝ կատարեալ. թէ վաճառ առնես՝ շահիս:

Թ

Ո՛չ յառաջացար ՚ի բարին. զոր ունէիր՝ զրկեցար յայսմանէ. ոչ կայր քեզ օգնական, ոչ եղբայր և ոչ սիրելի: Բայց դու անսլուրդ ես, և աղօթից ծոյլ. վասն այնորիկ եկն ՚ի վերայ քո նեղութիւն, և դու շրջեցար յօտար երկիր՝ բայց ոչ վնասեցար: Ապա թէ ոչ

դառնաս 'ի կամս Աստուծոյ, գայ 'ի վերայ քո բարկութիւն Աստուծոյ և լինի յափշտակութիւն ընչից քոց և աւերումն տան քոյ. և գործք ձեռաց քոց՝ ոչ յաջողի. և զով խնդրես՝ ոչ տեսանես. զոր կորուսեալ էս՝ ոչ գուանես: Այլ թէ դառնաս 'ի կամս Աստուծոյ, նա փակեալ դուռ մի բանայ քեզ և յաւելու բարիս: Գնն աղօթք արն առ Աստուած, և ուխտ կատարեան. որ ազատիս 'ի տանջանացդ:

Ճ.

Զոր ինչ 'ի ձեռին քում բան ունիս՝ յաջողէ քեզ Աստուած. և արն զխորհուրդ սրտի քո:

Աւետիս տուր անձին քո՝ զի ուրախանայ 'ի գործդ զոր 'ի ձեռին ունիս. մեծ օգուտ և շահ գտցես անտի, և բազումք կերիցեն զվաստակս ձեռաց քոց: Այլ հիւանդացար շաա՛ որ 'ի մահ մերձ եղեր, և Աստուած եհան զքեզ 'ի նեղութենէ և ապրեցոյց. 'ի հեռաւոր տեղեաց ուստի ակն ոչ ունիս՝ բարի գալոց է քեզ, և արտամութիւն քո՝ յուրա-

խութիւնն փոխարկի, զի դու բարի կամիս՝ և Աստուած բարի առաջնորդէ քեզ. և զաւակ մի շնորհաւոր լինի քեզ: Գնան Եղաշեան զԱստուած և ուխտ կատարեան նմա. զի ողորմութիւնն նորա եկեցցէ 'ի վերայ քո. թէ 'ի ճանապարհ երթաս՝ բարով գաս՝ և բարւոյ հասանիս:

Ի

Ո՛վ այր՝ մի ապաւինիր 'ի խորհուրդ քո և մի մոռանար զուխտն Աստուծոյ. և տրամութիւնն քո՝ յուրախութիւնն փոխարկի. 'ի հեռաւոր տեղեաց ձայն աւետեաց լսես, կամ հեռաւոր մարդ տեսանես. և Աստուծոյ աջողութիւնն գտանես, և դարման ոսկերաց քոց ոչ պակասի, բայց ծնողաց քոց դիմադարձ մի լինիր. և զոր ինչ խընդրես յԱստուծոյ՝ տայ քեզ Աստուած: Եւ փոխի՞լ տեղոջէ 'ի տեղի բարի լինի քեզ, և յամենայնն դժուարութենէ ազատիս. և զինչ խորհուրդ զոր ունիս և զինչ գործ կամիս առնել՝ գնան սրան,

շատ շահէ և արդիւնս առնուս, և վախ-
ճան քո 'ի բարի օր լինի:

Լ

Ո՛վ այր՝ ահա տեսանեմ զքեզ և ըզ-
խորհուրդ քո որ նմանիս ալեաց ծո-
վու, որպէս ճնճղուկ որ անկաւ 'ի ձե-
ռս որսողաց: Նոյնպէս և դու 'ի ձեռս
բռնաւորաց: Ապա թէ ոչ դառնաս 'ի
կամս Աստուծոյ, գայ 'ի վերայ քո
նեղութիւն, և լինի յափշտակութիւն
տան քո և ընչից քոց: Եւ դու հալա-
ծական լինիս, և վիշտք մահու տըրտ-
մեցուցանեն զքեզ, և յօտար երկիր
վտարիս: Գնա՛ աղաչեա՛ զԱստուած,
և փրկէ զքեզ յամենայն որոգայթէ և
'ի նեղութենէ, և բանայ քեզ դուռն
բարւոյ և շահից և ինչ գործոյ ձեռն
արկանես, յաջողէ քեզ Աստուած:

Խ

Ո՛վ մարդ՝ ողորմութիւն Աստուծոյ
լինի ընդ քեզ զամենայն աւուրս կե-
նաց քոց, բայց 'ի յօտար աշխարհ
վտարեցար, զով խնդրես՝ տեսանես,
զինչ կամիս առնուս, զոր կորուսեալ

ես՝ գտանես. զի Աստուծոյ շատ շնորհ
ունիս. և զաւակ մի շնորհաւոր լինի
քեզ: Բայց վիշտ մահու տրամեցու-
ցին զքեզ. իսկ բան և խորհուրդ զոր
ունիս՝ զնա արն, շահիս և բարի գը-
տանես: Եւ ՚ի քո վաստակէն բազումք
կերիցեն. և պարգևս ՚ի յԱստուծոյ առ-
նուս. ՚ի յիշոցաց և ՚ի կախարդաց
պատրանստ կաց:

Ո՛վ այր դու՝ նման ես գետոյ որ
երթայ յերկար և ոչ կայ նմա գաղա-
րումն: Դու հալածական եղեր և ՚ի հայ-
րենական ժառանգութենէ զրկեցար. և
՚ի ծնողաց քոց ոչ խնդացեր. զբա-
րախտ ես զի ամենայն մարդ զրկեալ
է քեզ: Արդ աղաչեա՛ զԱստուած և
ուխտ կատարեա՛ նմա, որ օգնէ քեզ և
փրկէ յորոգայթէ: Դու մի տրամիր զի
բանիդ դժուարութիւնն ՚ի լոյս ելանէ.
և քեզ ձայն աւետեաց գայ և դու խըն-
դաս և ուրախանաս՝ ուստի ակն ոչ
ունիս:

և

Ո՛վ սիրելի՛ կակղացո՛ վրարքդ քո և պահեան՝ զկամս Աստուծոյ. և տո՛ւր հաց քաղցելոց և ջուր ծարաւեաց: Ապա թէ՛ ոչ դառնաս ՚ի կամաց քոց, գայ ՚ի վերայ քո նեղութիւն մեծ յափշտակութիւն ընչից քոց և աւերումն տան քո. և ինչ գործոյ ձեռն արկանես, ոչ յաջողի. և որում ցանկաս՝ ոչ հասանիս, և զոր կորուսեալ ես՝ ոչ գտանես: Ապա թէ՛ դառնաս ՚ի կամս Աստուծոյ և ըզպատուիրանս նորա պահես, ողորմութիւն Աստուծոյ հասանէ ՚ի վերայ քո. և յաւագաց մեծարիս և յաւելու փառք քոյ: Որպէս արեգակն ՚ի վերայ արարածոց՝ այնպէս Աստուծոյ բարին հասանէ ՚ի վերայ քո, և յաջողէ քեզ զոր ինչ դու կամիս, և տարին բարով գայ քեզ:

և

Ո՛վ մարդ՝ աւետիս տամ քեզ. զի դու բարի կամիս և Աստուած բարի առաջնորդէ քեզ. և Տէր փրկէ զքեզ յամենայն որոգայթէ: Լինիս ցանկալի ա-

մենեցուն և ոչ լինի պակասումն ըն-
չից քոց. և տայ քեզ Աստուած փառք
և մեծութիւն: Գնն աղաչեա՛ն զԱս-
տուած և ուխտ կատարեա՛ն նմա որ ա-
զատիս՝ ի շարէն. զինչ խորհուրդ որ
ուենիս՝ արն և մի՛ երկնչիր. զի որպէս
կամիս դու, այնպէս կատարի գործք քո:

2

Ո՛վ մարդ՝ ձայն ցնծութեան և ու-
րախութեան մատուցանեմ քեզ. զի
դու սասանեցար յազգաց և ՚ի բարե-
կամաց քոց. և ՚ի շատ իրաց զրկեցար:
Տուն քո հայրենի՝ դարձաւ ՚ի յաւեր.
և դու շրջեցար ՚ի վերայ երկրի. և
սուգ մահու տրտմեցոյց զքեզ. այլ
այժմ փառք տուր Աստուծոյ զի հա-
սեալ է քեզ ուրախութիւն մեծ. բազ-
մանան ինչք քո, ոսկին և արծաթն:
Թէ՛ հեռաւոր ունիս գայ. և զինչ խոր-
հուրդ ունիս կատարի:

3

Ո՛վ մարդ՝ պարգևեցաւ արձակումն
կապանաց քոց որպէս մոզն որ ելին
յարևելից և եկեալ առ Քրիստոս գտին

զնա և ուրախ եղեն, նոյնպէս և դու
 ուրախանաս 'ի գործս քո և 'ի խոր-
 հուրդդ զոր խորհիս: Թէ 'ի ճանապարհ
 երթաս՝ բարով յետս դառնաս և բարի
 գտանես: Որպէս Մովսէս յաղթեաց
 Փարաւօնի և եգիպտացւոցն նոյնպէս
 և դու յաղթես թշնամեաց քոց. և զինչ
 խորհեալ ես՝ զնն արն, 'ի բարին ա-
 ռաջնորդէ քեզ Տէր Աստուած:

Ճ

Ո՛վ մարդ՝ զոր հարցանես՝ ասեմ
 քեզ. եղեր դու 'ի մանկնութենէ քումմէ
 հալածական. և պանդխտութիւն կրե-
 ցեր զամենայն աւուրս կենաց քոց. և
 սասանեցար հազգաց և 'ի յանօրինաց:
 Ո՛վ սիրելի մի՛ երկնչիր՝ զի հասեալ է
 քեզ ուրախութիւն և կատարեցաւ վի-
 ճակն քո 'ի բարին. զինչ խնդրես 'ի
 յԱստուծոյ տայ քեզ Աստուած. Թէ 'ի
 ճանապարհ երթաս՝ բարով գաս:

Մ

Ո՛վ այր՝ նենգաւոր տեսանեմ քեզ.
 արդ 'ի չարդ յիմարեալ ես և ընկերի
 քում չար առնուս. և ամենեցուն փասս

խորհիս: Ընկեան զնենգութիւնն 'ի մտաց
 քոց. և ընկերիդ չար մի խորհիր. որ
 չանկանիս 'ի մեծ նեղութիւն, և պա-
 տուհաս գայ 'ի վերայ քո: Ոչ խնդա-
 ցիր 'ի ծնողաց և ոչ 'ի զաւակացդ.
 Ինչ գործոյ ձեռն արկանես՝ ոչ յաջողի
 քեզ: Ապա թէ դառնաս 'ի կամս Աս-
 տուծոյ՝ և ընկերի քում և ամենայն
 մարդոյ նենգութիւնն ոչ առնես, ծագէ
 Աստուած զողորմոթիւնս իւր 'ի վերայ
 քո և ոչ լինի պակասումն ընչից քոց.
 և մեծաւ պատուով վախճանիս:

6

Ո՛վ մարդ աւետիս տամ քեզ, զի
 կատարեցաւ վիճակն քո 'ի բարին. և
 դու խորհուրդ ունիս 'ի սիրտդ, և տա-
 րակուսիս, մի երկնչիր՝ զնա արա. զի
 խորհուրդ քո 'ի բարին կատարեցաւ:
 Որպէս լուսինն, որ գխաւար գիշերն լու-
 սաւորէ՝ այնպէս լուսաւորի խորհուրդ
 քո զոր խորհիս. և հասանէ բարութիւն
 'ի յԱստուծոյ. և ում ցանկաս հասա-
 նիս. և հաւագաց բարի գտանես. և ա-
 ւետեաց ձայն լսես և խնդաս. զնա

աղաչեն զԱստուած, որ խորտակէ զքո
թշնամին:

Ն

Ո՛վ մարդ՝ անն ՚ի նենգութիւն տե-
սանեմ զքեզ. զի մեծամեծ վտանգ կայ
առաջի քո, և ՚ի նեղութիւն անկանիս:
Բազումք խորհին քեզ չարիք, և դու
ոչ իմանաս զկորուստ անձին քո և զի
ոչ առնես զկամս Աստուծոյ՝ վասն այ-
նորիկ եկն ՚ի վերայ քո նեղութիւն.
զինչ խորհուրդ ունիս՝ ոչ կատարի. թէ
՚ի ճանապարհ երթաս՝ ոչ լինի քեզ
բարի: Այլ թէ դառնաս ՚ի կամս Աս-
տուծոյ և գութան զոր խոստացեալ
ես՝ կատարես, յաջողութիւն գտանես,
և յաւելու փառք քո:

Տ

Ո՛վ մարդ՝ բազում բարիս տեսա-
նեմ առաջի քո առնուս պարգևս ՚ի մե-
ծամեծաց. ուրախանաս և բարւոյ հան-
դիպիս. խնդաս ՚ի գաւակէ և ՚ի կնոջէ
քումմէ. և լինիս յիշատակ ծնողաց
քոց: Եւ զինչ խնդրես ՚ի յԱստուծոյ՝
առնուս. զոր կորուսեալ ես՝ գտանես.

Թէ հեռաւոր ունիս՝ դայ զոր տեսա-
նես. Թէ հիւանդ ունիս՝ ողջանայ. և
օր քան զօր լաւ լինի քեզ:

Ո

Ո՛վ մանդ՝ պարտ է քեզ յամենայն
ժամ գոհանալ զԱստուած, զի Թէպէտ
տրտմեցար, բայց դարձեալ ուրախա-
նաս, և շնորհն Աստուծոյ հասանէ ՚ի
վերայ քո: Այլ պատրաստ կաց ՚ի չա-
րեաց. և պարգև և շնորհ ՚ի յԱստուած
առնուս. և յորդուոց խնդաս. և լինիս
ցանկալի ամենեցուն. և ոչ լինի պա-
կասում ընչից քոց: Թէ փոխիս ՚ի տե-
ղովէ ՚ի տեղի՝ բարւոյ հանդիպիս. ձայն
աւետեաց լսես. և հեռաւոր մարդ տե-
սանես. քո մահն ՚ի բարի օր լինի. և
երազն որ տեսիր՝ բարի է:

Չ

Ո՛վ մարդ՝ փառաւորիս յամենեցունց.
և առնուս բարի իշխանութիւն, և թըշ-
նամին քո յամօթ լինի. և յօտար եր-
կիր գնաս, և առնուս պարգևս. և յա-
մենայն դժուարութենէ ազատիս, և
զով խնդրես՝ բարով տեսանես. և ում

ցանկաս՝ հասանիս: Գնն աղաչեան զԱստուած և ուղիստ կատարեան նմա, որ ազատիս ՚ի շատ չարէ և ՚ի փորձանաց. և բանայ քեզ Տէր Աստուած դուռն բարի:

Պարզև բարեաց տացէ քեզ Աստուած. չարն հեռացաւ և բարին մօտեցաւ կամօքն Աստուծոյ: Եւ դու ես իմաստուն որ խրատ տաս ամենեցուն. բայց պահեան զանձն քո ՚ի չար կամաց. և զոր ինչ գործես՝ ՚ի բարին առաջնորդէ քեզ Տէր Աստուած, Աստուած ապաւինէ որ կործանէ զքո թշնամին. և հանէ զքեզ յամենայն որոգայթէ. և լինիս ցանկալի ամենեցուն. և ոչ լինի պակասումն ընչից քոց:

Ո՛վ մարդ՝ մեծ էիր և խոնարհեցար. զմտաւ ածես և ոչ կարես կալ ՚ի վերայ միոյ խորհրդոյ. դու մի՛ տրտմիր՝ գալոց է քեզ ուրախութիւն մեծ՝ ուստի ակն ոչ ունիս. զի դու բարի կամիս՝ և Աստուած բարի առաջնորդէ

քեզ: Փոխանակ տրտմութեան՝ ուրախութիւն լինի քեզ. բարի և շնորհ 'ի յԱստուծոյ առնուս: Գնահարս գխորհուրդ քո և մի տարակուսիր. թէ վաճառ առնես՝ շահիս. թէ 'ի ճանապարհ երթաս՝ բարով գաս. այլ 'ի վերայ բախտիդ քննութիւն առնես և հարցանես, Աստուած բանայ քեզ զդուռն բարւոյ, և յաւելու փառք քո:

Ռ.

Ո՛վ մարդ՝ սասանեցար յազգաց և 'ի յանօրինաց. հասաւ 'ի վերայ քո տրտմութիւն, և եղև աւերումն տան քո 'ի բարեկամաց քոց. և խորհուրդ քո հանապազ 'ի կորուստ իլանէ: Ո՛վ այր՝ մի հոգար զի շուտ գայ 'ի վերայ քո բարին. և տէր Աստուած հանէ զքեզ ի խաւարէ 'ի լոյս, և քո բաղձանացդ հասանիս:

Ս

Ո՛վ մարդ՝ վասն կենաց քոց ընդէր հարցանես. զի՞նչ յիմարեալ ես և չառնիցուն, եհաս առնես. 'ի տեղոջէ 'ի տեղի փոխիս՝ է ուրեք ոչ հաստատիս. զոր կո-

րուսեալ ես ոչ գտանես: Ընկեայ զնեն-
գութիւն 'ի մտաց քոց, ընկերի քում
և ամենայն մարդոյ չար մի խորհիր.
Թէ չլսես՝ փորձանաց հանդիպիս, զնա
աղաչեան զԱստուած որ ազատիս 'ի չարէ:

Վ.

Ո՛վ սիրելի՛ տո՛ւր փառս Աստուծոյ,
զի գալոց է քեզ ուրախութիւն ուստի
ակն ոչ ունիս: Եւ 'ի քո վաստակէն
չատ մարդ կերիցէ, և զաւակ մի խըն-
դամիտ տեսանես և տայ քեզ Աս-
տուած առողջութիւն, պատրաստ կաց
'ի չարէ որ չանկանս 'ի փորձութիւն.
և զինչ բան ունիս 'ի ձեռին՝ 'ի բարին
տռաջնորդէ քեզ տէր Աստուած. 'ի հե-
ռաւոր տեղեաց ձայն աւետեաց լսես,
կամ հեռաւոր մարդ տեսանես, զնա
արա զխորհուրդ քո:

Յ

Ո՛վ մարդ՝ ուրախութիւն մատուցա-
նեմ քեզ. զի դու վարանեալ ես և տա-
րակուսեալ. զբարախդ ես, զոր ինչ
տաս՝ կռուով առնուս, ում բարի առնես՝
նա քեզ չար առնէ: Այլ աղօթից և ա-

դաշանաց դու մի՛ դադարիր. գալոց է
քեզ ուրախսւթիւն ուստի ակն ոչ ու-
նիս- հեռաւոր ունիս գայ. թէ աղքատ
ես հարստանաս. թէ հիւանդ ունիս՝
ողջանա:

Բ

Ո՛վ մարդ՝ ցնծութիւն և ուրախու-
թիւն տամ քեզ. զի դու բարի ես և
Աստուած բարի առաջնորդէ քեզ. և
ու՛մ ցանկաս՝ հասանիս. բայց թշնա-
միքն քո շատ են, այլ դու մի՛ երկըն-
չիր ՚ի նոցանէ զի Աստուած է քեզ
օգնական: Պատրաստ կաց որ չմատ-
նես ՚ի բանդ. յիրաւի տուգանք տաս,
այլ իբր զոր կորուսեալ ես՝ գտանես:
՚ի ճանապարհ կամիս երթալ, մի՛ եր-
կընչիր՝ գնա: Ընդ որ երթաս՝ բարով
գաս. զինչ բտն և զինչ խորհուրդ զոր
ունիս՝ յաջողէ քեզ Աստուած և ՚ի բա-
րին կատարէ:

Յ

Ո՛վ մարդ՝ բազում բարիս տեսա-
նես առաջի քո. առնուս պարգևս ՚ի
մեծամեծաց, ուրախանաս և բարւոյ

հանդիպիս: Խնդաս 'ի զա.ակէ և 'ի
 կնոջէ քումմէ. և լինիս բարի յիշա-
 տակ ծնողաց քոց. թէ փոխիս 'ի տե-
 դացդ՝ ոչ հաստատիս. զի ամենեքեան
 նենգաւորք են քեզ: Եւ 'ի մարդոյ
 բախտ ոչ ունիս, այլ քո բարին 'ի
 յիստուծոյ է. և տայ քեզ Աստուած
 զիւր ողորմութիւն անչափ. և յամե-
 նայն դժուարութենէ ազատիս:

Ի

Ո՛վ մարդ՝ չարն հեռացաւ 'ի քէն
 բարին մօտեցաւ. այլ սասանեցար 'ի
 յազգաց և անօրինաց. և ազգն քո նեն-
 գաւոր եղեն քեզ: Պատրաստ կաց 'ի
 թշնամեաց քոց, որ մտօքն չար խոր-
 հին քեզ. և 'ի յընկերացդ փոթորիկ
 կայ առաջի քո. դատաստան ունիս
 կամ ճանապարհ կամ վաճառ՝ համբե-
 րեա:

Պ

Անզգամ մարդոյ մի՛ լինիր սիրելի՛
 որ յետոյ չմնասիս. և 'ի ձեռաց քոց
 իրք ես կորուսեալ, մի՛ տրտմիր՝ 'ի քեզ
 դառնայ: Զինչ խորհուրդ ունիս՝ կա-

տարէ Աստուած. բայց սակաւ մի համբերեան. գալոց էր 'ի վերայ քո տրտմութիւն՝ բայց Աստուած խափանեաց. և բազում ուրախութիւն կայ առաջի քո: Նման ես Աբրահամու, որ Աստուած զինքն սիրեաց և 'ի տրտմութենէ ազատեաց. նոյնպէս և դու ազատիս յամենայն չարէ:

Ք

Ո՛վ այր՝ տեսանեմ զքեզ զի մարդ մի լեզուաւ և սրտիւ չար խորհի վասն քո. կամ հօր մի փորէ քեզ, այլ ոչ կ'որէ քնաս առնել քեզ: Գնա ուխտ կատարեան Աստուծոյ՝ որ 'ի շատ չարէ փրկեցար. զի հասեալ էր քեզ նեղութիւն մեծ, այլ Աստուած դարձոյց ըզչարն 'ի գլուխ թշնամւոյն քո: Նման ես դու Իսահակայ, որ Աստուած օգնեաց նմա և փրկեաց զնա, և բազում մեծութեան և փառաց հասաւ. նոյնպէս և դու ուրախանաս կամօքն Աստուծոյ, և հասանիս բազում փառաց և սլատւոյ:

Եւ այսոցիկ ամենեցուն զխտոզն է Աստուած ճշմարիտ, զի մարդ ոչ է տեսող սրտից

և ասպագայից, այլ միայն Աստուած: Ուստի
 զոր ինչ ասեն և զրեն իմաստասէրք, թէական
 կարծեօք են. Վասն որոյ նմա միայնոյ Աստու-
 ծոյ զիտողին գազտնեաց և յայտնողին ծած-
 կութից՝ փառք ի յամենայն տրարածոց ի յա-
 ւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Խոյ

Տուլ

Երկաւոր

Խեցգետին

Առիւծ

Կոյս

Կշիռ

Կարիճ

Աղեղնաւոր

Այծեղջուր

Ջրհոս

Չուկն

Հրատ

Արեգակն

Լուսաբեր

Փայլածու

Լուսին

Երեւակ

Լուսնթագ

Խոյն

Ո՛վ մարդ՝ լոյսն անագին փառաց
 և շառաւիղն աննուագ ծագեսցի ի վե-
 րայ քո որպէս արեգակն ՚ի վերայ արա-
 րածոց. և դու ՚ի բանս քո ուրախանաս:
 Այլ եթէ ուխտեալ ես կատարեան. և
 տէր լցուցէ զինդրուածս քո, ապա
 եթէ երազ տեսեալ և զարհուրեալ ես,
 մի երկնչիր. զի երազն քո ՚ի բարին
 եղև:

Ցուլն

Ո՛վ մարդ՝ լուսաւորի խորհուրդ
 սրտիդ յամենայն ժամ տրտում ես. մի
 երկնչիր՝ զի չարն հեռացաւ ՚ի քէն և
 բարին մօտեցաւ. և զոր ինչ խորհեալ
 ես՝ շուտով կատարէ քեզ Աստուած. և
 զիւր ողորմութիւնն տայ քեզ:

Երկաւորն

Ո՛վ մարդ՝ զոր ինչ խորհեալ ես՝
 կատարի Աստուծով. զի շատ բարու-
 թիւն կայ յայդ խորհուրդդ. զի դու
 բարի ես՝ և չարն ոչ մերձեանայ քեզ.
 առ ժամս տրտում ես և ՚ի ցնորի կաս,

մի՛ ցնորի՛ր՝ զի շատ բարութիւն կայ առաջի քո:

Խեցզետին

Ո՛վ մարդ՝ զոր ինչ խորհեալ ես ՚ի սրտի քում փախիր ՚ի նմանէ որ չլնասիս. պատրաստ կաց ՚ի չար կամաց և աղաչեա՛ն Աստուծոյ, և Աստուած առաջնորդէ քեզ ՚ի բարին:

Առիւծն:

Ո՛վ մարդ՝ տայ քեզ Աստուած զիւր ողորմութիւնն. ցանկութիւն սրտի քո կատարի. և ՚ի մօտ աւուրս՝ ձայն աւետեաց լսես և ուրախանաս. բայց ՚ի կռուոյ պատրաստ կաց. և զոր խնդրես՝ տեսանես կամօքն Աստուծոյ:

Կոյսն:

Ո՛վ մարդ՝ զլոյսն անսպառ ծագեսցէ Աստուած ՚ի վերայ քո. և ողորմութեամբն իւր յաջողեսցէ քեզ զոր դու կամիս. այլ մի երկնչի՛ր յերազից քոց զոր տեսեր. զի թէպէտ պատերազմն ահագին է, բայց նշան բարւոյ է. բարութիւն գալոց է քեզ ուստի ակն ոչ ունիս. և զինչ խորհեալ ես՝ կատարի.

Թէ հիւանդ ունիս ողջանայ և պատուհասն 'ի քեն հեռանայ կամաւն Աստուծոյ. աւուրքն որ 'ի վերայ քո գալոց են՝ լաւ են քան զառաջինսն:

Կշիռն:

Ո՛վ մարդ՝ զոր ինչ խորհեցար՝ մի երկնչիւր զի այնպէս ուրախանաս՝ որպէս պիտոյ է քեզ. բայց զխորհուրդդ ամենայն մարդոյ մի յայտնիր, զի քո վիճակն 'ի կշիռն է. և ամենայն բան քեզ աջողէ. 'ի յիշողաց պատրաստ կաց, և յամենայն չարիք 'ի քեն հեռանան. և 'ի հոգւոց ազատիս. Թէ 'ի ճանապարհ երթաս՝ բարով գաս և Թէ վաճառ ունիս՝ բարով շահիս:

Կարիճն:

Ո՛վ մարդ՝ պատրաստ կաց և յայդ խորհրդոյդ հեռացիր՝ որ պահէ զքեզ Աստուած, Թէ չէ յետոյ ապաշաւես. և Թէ համբերես սակաւիք մի՛ Աստուած բանայ քեզ դուռն մի բարի. և զինչ որ կամք ունիս կատարի:

Աղեղնաւորն:

Ո՛վ մարդ՝ ժամանակս ըզորդեցաւ

քեզ. և քո սրտին խորհուրդն 'ի բարին
կատարեցաւ. արն զինչ որ կամիս և
խնդաս 'ի բանս քո. և տայ քեզ Աս-
տուած զխնդրուածս քո. և ուստի ակն
ոչ ունիս՝ ուրախտնաս, թէ տուն շի-
նես՝ յաջողէ քեզ Աստուած. և 'ի նե-
ղութենէ ազատիս. թէ հեռաւոր ունիս
տեսանիս բայց 'ի լեզուէդ պատրաստ
կաց:

Այծեղջիւրն:

Ո՛վ մարդ՝ յիշեա՛ զԱստուած 'ի բա-
նրս քո և նա հանէ զքեզ 'ի տրամու-
թենէ, զի տրամութիւն հասանէ քեզ
'ի սիրելեաց քոց. ասես թէ երբ ճար
լինի ինձ կամ յաջողութիւն. և հիւան-
դութիւն երևի քեզ, բայց շուտով ող-
ջանաս. թէ հեռաւոր ունիս գայ. և կա-
տարի խնդիրքդ ի բարին:

Ջրհոսն:

Ո՛վ մարդ՝ բարութիւն շատ ունէիր
և զրկեցար. և չար դիպեցաւ քեզ,
կուր սիրելեացդ՝ հետ քեզ եղև, և նը-
ման նաւու ի վերայ ծովուն երերման
կաս. և կամիս քո կենացդ հանգիստ

գտանել՝ և ոչ կարես ճար գտանել. ո՛վ մարդ մի տրտմի՛ր՝ զի տրտմութիւն քո յուրախութիւն փոխի, և զոր խորհիս, կատարի կամաւն Ասատուծոյ:

Ձուկն.

Ո՛վ մարդ՝ հեռաւոր տեսնու, կամ ձայն աւետեաց լսել և խնդաս. զի դիժարն քո անցաւ և բարին մօտեցաւ, այլ թէ խոստումն ունիս կատարեա՛. և ՚ի յիշոցաց պատրաստ կաց. և որպէս կապեալքն արձակին՝ և փակեալ դուռն բացուի. այնպէս բանալոց է քեզ Աստուած զդուռն ողորմութեան:

Հրատն

Ո՛վ մարդ՝ նման ես դու հովուին որ փախաւ ՚ի ցրտոյն և եմուտ ՚ի յայրըն, և ոչխարաց հոգս ոչ տարաւ. բայց եկն գայլն և արար զնոսա գէշ. նոյնպէս և դու ՚ի բարւոյն հեռանաս և երթաս զհետ չար խորհրդոյն. բայց պատրաստ կաց ՚ի նենգաւոր մարդոյ, և ՚ի չար խորհրդոյդ հեռացի՛ր, և բարի եղիցի քեզ:

Արեգակն

Ո՛վ մարդ՝ որպէս արեգակն որ լուսաւորէ զարարածս, այնպէս լուսաւորի խորհուրդ քո. զոր կամիս՝ կատարելոց է քեզ Աստուած 'ի բարին. բայց 'ի չար մարդոյ պատրաստ կաց զի սրտիւն խորհի զնենգութիւն քեզ, և լեզուովն քաղցր խօսի զնենգութիւն քեզ. բայց դու 'ի վերայ բանի միոյ հոգս ունիս՝ և զհետ մտաց քոց քննութիւն առնես, մի՛ երկնչիր՝ շուտով լուսաւորի խորհուրդ սրտի քո:

Լուսաբերն

Ո՛վ մարդ՝ զհետ չար մարդոյ մի՛ շրջիր. ապա թէ ոչ լսես՝ ֆնաս կրես 'ի նմանէ. և 'ի քո լեզուէդ պատրաստ կաց. և յամենայն մարդոյ քաղցր խօսից մի՛ խաբիր, զի կամին կորուսանել զքեզ. սակաւ մի համբերեան, թէ չէ յետոյ ապաշաւէս: շատ բարութիւն կայ առաջի քո. կորուստն գտանի. և զոր ինչ առնես՝ յաջողէ քեզ Աստուած:

Փայլածուն:

Ո՛վ մարդ՝ 'ի հեռաւոր տեղեաց ձայն

աւետեաց լսես և խնդիր քո կատարի.
 և ուխտն զոր ուխտեալ ես Աստուծոյ՝
 կատարես, զի չարն հեռանայ ՚ի քէն
 և բարին մօտենայ քեզ. զինչ բան ու.
 նիս՝ արն համարձակ. զի ըստ կամաց
 քոց լինի և ուրախանաս Աստուծով:

Լուսինն:

Ո՛վ մարդ՝ ցօղ ողորմութիւն Աս-
 տուծոյ անպակաս լիցի ՚ի քէն. և տէր
 Աստուած հաստատեսցէ զսիրտ քո. զոր
 ինչ խորհեալ ես՝ արն և մի՛ երկնչիր,
 զի շատ բարութիւր կայ առաջի քո. և
 ՚ի հեռաւոր տեղեաց ձայն աւետեաց
 լսես ՚ի մօտ աւուրս և ուրախանաս. և
 զոր ինչ սրտիւ քո խնդրես՝ աչօք տե-
 սանես և խնդաս:

Երևակն,

Ո՛վ մարդ՝ ընդէ՞ր անիրաւի ջանաս
 և ՚ի զուր աշխատիս. զի դժուարին է
 բանդ և անհաստատ զործդ. զի խոր-
 հուրդդ այդ, որ ՚ի սրտիդ է՝ սչ է պատ-
 շան ժամանակիս. փոխանակ բարւոյ՝
 չար հանդիպի քեզ. և թէ չլսես խրա-
 տու՝ վնասիս. այլ ժամանակ մի համ-

բերեա. և զյոյսդ առ Աստուած կայ
հաստատուն և մի՛ երկնչիր. զի թշնա-
մին քո գլորի՛ և դու կանգնիս կա-
մաւն Աստուծոյ. խնդաս միշտ ՚ի բա-
րեկամաց և ՚ի սիրելեաց քոց, և լի-
նիս յաղթող ՚ի վերայ թշնամոյն քո:
Լուսնթագն:

Ո՛վ մարդ՝ շատ բարութիւն զալոց
է քեզ ՚ի Տեառնէ, և դու ուրախանաս.
բայց այժմ ՚ի մէջ տրտմութեան կաս.
և որպէս նաւ ՚ի վերայ ծովու ծփիս ՚ի
յալեաց՝ մի՛ երկնչիր. զի շուտով ազա-
տիս ՚ի նեղութենէդ: Այլ խոստումն
զոր ունիս՝ գնա կատարեա. և ՚ի յի-
շոցաց պատրաստ կաց, և ՚ի ժամ ա-
ղօթիր մատո՛ն զազաչանս առ Աստուած
որ փրկեացէ զքեզ միշտ ՚ի փորձանաց:

Յ Ա Ն Կ

Երես

- Պատմութիւն Պղնձէ քաղաքին. 1.
- Պատմութիւն յաղագս Փահլուլ թագաւորին 57.
- Խրատք օգտակարք արարեալ բանաստեղծ թագաւորին, որոյ անունն է Նուշրէվան 72.
- Խրատք պիտանիք և օգտակարք զոր ասացեալ է Խիկարայ իմաստնոյ 86.
- Պատմութիւն աղջկան և մանկան, և հարցմունք նոցա ընդ միմեանս 128.
- Վարք և պատմութիւն Ալէքսիանոսի ճգնաւորին 165.
- Պատմութիւն Տէր Յուսկան, և որդւոյ նորին Ստեփաննոսին 184.
- Վիճակահան 220.
- 241.

„Տ Ա Ր Օ Ն“

Գրավաճառանոցում վաճառուում են հետևեալ գրքերը.

Բ. Կ.

Արեղեան Մ. Հայոց լեզուի ուղղագրութիւնը.	—50
Ադոնցի Բանբեր գրականութեան և արուեստի 2 գիրք	4—
Ա. Փ. Շահգաղէ և Փէրիխանում	—30
Ագաթանգեղայ պատմ. հայոց	1—
Ալթունեան Ա. Աղքատին պատիւը կամ նախախնամութեան մատը, 4 հատոր	1—
Ալիշան Շիրակ տեղագրութիւն	5—
— Սիսուան	25—
— Սիսական տեղագրութիւն Սիւնեաց աշխարհի	30—
— Այրաքատ բնաշխարհ հայաստանեայց	30—
Ախվերդեան Գ. Հայ աշուղներ	1—50
Ահարոնեան Ա. Անդունդը	—40
— Խեղճեր	—75
— Լոութիւն	—60
— Մրրկի սուրբը	1—
— Պատկերներ	1—
— Կեանքի վէպը	—75
Աղայեան Ղ. Բանաստեղծութիւններ	1—50
— Չմեռային հէքիաթ ըստ Շէքսպիրի	—20

- Արութիւն և Մանուէլ, ազգային վէպ — 30
- Աղբիւր ամսագրի տարիներ 3—
- Փափագեան Պայտառի հոգին
և անկեղծ ընծայ — 3
- Ազէրֆէզայ — 60
- Արաղայի դաշտում (պատմ.) — 4
- Ստութիւնը հոգեբանական է-
տիւզ, թարգմ. Սուրխաթեան — 10
- Ստրպետ պատկերներ թիւրքա-
հայերի կեանքից 1—
- Ալմաստ վէպ 2 հատոր 2—
- Չաւահիր ուս-թիւրքական
անցքերից 1—
- Վէպիկներ թիւրքահայերի
կեանքից 1—
- Վիւքելայի գաղտնիքը 1—
- Բժժածներ 1—
- Իմամաթ, պատմական հետա-
գոտութիւն 1—
- Իրանի պատուհասները, պատ-
կերներ, արկածներ և վիպակ-
ներ 1—
- Բարկենց Գ. Նորեկ վէպ — 70
- Գարագաշեան Ա. Քննական
պատմութիւն հայոց, ըստ նո-
րագոյն պատմական, լեզուա-
բանական և բանասիրական տե-

- Գրիգոր Նարեկացի 2—
- Գօգօլ, Ամուսնութիւն, կատակ-
երգութիւն 2 գործողութեամբ
թարգմ. Պ. Պոօշեան — 30
- Դօլենս, պատմութիւն հին հա-
յերի, 3 հատ. Ֆրանսերէնից
թարգմ. Ռ. Քաջբերունի . . . 1—35
- Եժ. Տ. Լուսադիմին, թարգմ.
Մ. Բարխուդարեան 1—
- Եկմալեան Մ. Երգեցողութիւնք,
սրբոյ պատարագի Հայաստա-
նեայց առաքելական եկեղեց.
ւոյ, փոխադրեալ և ներդաշնա-
կեալ յերիս և ի չորիս ձայնս 5—
- Ներդաշնակեալ երգեցողու-
թիւնք սրբոյ պատարագի ա-
րական խոնարհ ձայն 1—50
- Արական բարձր ձայն 1—50
- Իգական բարձր ձայն 1—
- Իգական խոնարհ ձայն 1—
- Եղիշէ պատմութիւն Վարդանաց,
աշխարհաբար, թարգմ. Գ. ք.
Աղանեանց — 75
- Երիցեան ամենայն հայոց կա-
թողիկոսութիւնք և Կովկա-
սի հայք XIX-րդ դարում,
2 հատոր 4—
- Գր. Արծրունի և նրա 25 տա-

Թեան առիթով	—50
Թառայեան Ս. Բանաստեղծ-Ի- դէալիստ Շիլլէր, պատկերազ.	3—
Թարխանով Ի. Թ. Տնային բժշ- կարան 2 հատոր	2—60
Իսահակեան Ա. Երգեր ու վեր- քեր	1—
Լալայեան Ժողովրդական առակ- ներ. Մուլա-Նասր-էզզին	—25
Լարենց Լ. Դրախտի երգեր	—30
Լէօ. Մէլիքի աղջիկը	1—50
—Ս. Մեսրոպ	—75
—Գրիգոր Արծրունի, հատոր Ա. Բ. Գ.	4—
Խատիսեան Մ. Նոր ճանապար- հի վրայ, վէպիկ	1—
Խրիմեան Հայրիկ Դրախտի ըն- տանիք	—60
—Մարգարիտ արքայուհեան երկնից	—30
—Սիրաք և Սամուէլ, բարի հօր կրթական դասեր	—30
—Յիսուսի վերջին շաբաթ,	—30
Կիրակոս Գանձակեցի, Համա- ռօտ պատմութիւն	—50
Մաղաթեան Վ. Կրութ. կրութ, վօ- ղէվիլ 1 արար. հայերէն, ուն- սերէն և թուրքերէն լեզ.	—25

Գր. Արժրունու գրական գործունէութ. 25-ամ-կի առիթով	—50
Մանուէլեան Մ. Դրամատիկական էտիւզներ գիրք I.	—35
Մելիք Թանգեան. Ն. Վ. հայոց եկեղեց. իրաւունքը Ա. և Բ. գիրքը	2—
Մելիք Շահնազարեան Գինեգործութիւն	1—
Վազի մշակութիւնը, պատկերազ.	1—
Մկրեան կենսագր. Մեսրոպբա, Դաւթեան Թաղիադեանց	1—50
Մովսէս Խորենացու հայկական պատմութիւն, աշխարհաբառ, Թարգմ. և լուսաբանեց Խ. Ծ. Վ. Ստեփանէ	1—50
Մովսէս Խորենացու Հայկակոն պատմ. գրաբառ	1—
Մուրադեան Հովուական Աստուածաբանութիւն	1—50
Մուրացանի երկասիրութիւնները Ա. և Բ. հատոր	3—
«Մուրճ» ամսագրի, բոլոր տարիները. տարին	2—
Յարութիւնեան Ի. Համառ. տրամաբանութիւն	1—
—Հայոց գիրք	1—50
Նար-Դոս Աննա Սարոյեան	—25
Շահազիզ Ե. Պատմ. պատկերներ	—60

Տէր Գաբրիէլ Պատկանեան.	—30
Շիրվանզադէ, Արտիստը .	—15
—Պատուի համար դրամ. 4 արար.	—60
—Ժողովածու, Ա. Բ. Գ. հատ. 4	—50
—Ցաւագարը և ջհուտի ականջ	—50
Չուբար Գ. Մահտեսի Սարգիս	—50
Չօպանեան Ա. Մկրտիչ Պէշիկ- թաշլեանի կեանքը ու գործը	2—
Պալասանեան Ստ. պատմ. հայոց սկզբից մինչև մեր օրերը	1—50
Պարոնեան Յ. Երզիծաբանական հատուածներ	—5
Արևելեան ատամնաբոյժ	—50
—Քաղաքավարութեան փնաս- ները	—57
—Հոսոսի ձեռատետրը	1—
—Մեծապատիւ մուրացկաններ	—40
—Յիծաղ	1—2
Պոռչեան պ. Յուշիկներ	1—
—Յուհոն	1—
—Կոռածաղիկ	1—30
—Շահէն	1—
—Հացի խնդիր	1—50
—Բղղէ	1—20
Պողատու ծառերի թշնամիները.	—35
Հասցէն՝ Թիֆլիս դրավաճառանոց	
„ՏԱՐՕՆ“ Կիւրեղ Մկրտչեան	
Քրիստոսեանց, Георгіевская ул. № 5.	

